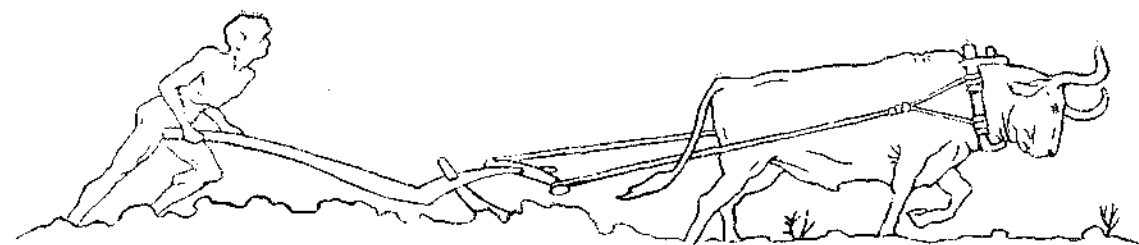

ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΟΣ
ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΝΙΕ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 34 ΑΥ-
ΓΟΥΣΤΟΥ 1905

Ο ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΝΙΕ

«Ο καλλιτέχνης, ὁ προσπαθὼν νὰ ζωγραφίσῃ τὴν φύσιν κατ' εὐθείαν, ὅπως ἐμφανίζεται ἐνώπιόν του, ἢ καλλίτερα ὅπως τὴν βλέπει ὁ ἴδιος, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κατορθώσῃ ὥστε ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἀποδίδει τὰς διαφορὰς αὐτῆς φάσεις, νὰ μὴ γίνῃ πράγματι καλλιτεχνικός». Καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε περὶ τῆς ζωγραφικῆς ὁ μέγας τῆς Ἀγγλίας ζωγράφος καὶ ποιητὴς Δάντε Γαβριήλ Ροσσέτι ἐφαρμόζεται πληρέστερα καὶ ἐπὶ τῆς γλυπτικῆς. Παράδειγμα φωτοβόλον αὐτὸς ὁ πρὸ ὀλίγου ἀποθανὼν μέγας τοῦ Βελγίου καλλιτέχνης καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειότερους γλύπτας τῆς συγχρόνου ἐποχῆς Κωνσταντίνος Μενιέ.

Ἀκαδημαϊκώτατος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου του, δηλαδὴ τηρητῆς τῶν κανόνων καὶ γλύπτης τῶν σοφῶν ἀλλὰ ματαίων καὶ πεθαμένων στάσεων τῶν ἐργαστηρίων, ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ εὔρῃ τὸν ἀληθινὸν του δρόμον. Καὶ δὲν τὸν ἤθερε παρὰ μόνον ὅταν ἄφησε πλέον κατὰ μέρος ὅλους τοὺς κανόνας, τὰ ἐνδεδειγμένα παραδείγματα καὶ τὰ πρότυπα τῶν προγενεστέρων γλυπτῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιμόνως καὶ τυφλῶς ἀκολουθοῦσαν ὅλοι σχεδὸν οἱ γλύπται, καὶ ἄρχισε νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ μελετᾷ τὴν φύσιν κατ' εὐθείαν, ἔξω ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς προσποιητὰς αὐτῶν καὶ κατὰ συνθηκὴν στάσεις. Καὶ ἡ αὐστηρὰ καὶ καρτερικὴ μελέτη μιᾶς φύσεως τῆς συγχρόνου ζωῆς, τῆς ἐργατικῆς ζωῆς, ἔγινε τὸ μόνον μέλημα ὅλης τῆς καλλιτεχνίας του. Φλαμανδὸς, γεννηθεὶς εἰς τὸ κέντρον τῆς πυρετώδους συγχρόνου ἐργασίας, τῆς τελομένης εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὰ λα-

τομεῖα ἀφ' ἑνός, καὶ εἰς τὰ διαβολικῆς ὕψεως βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, εἰς τὸν μαῦρον τόπον τοῦ καρβουνίου καὶ τοῦ σιδήρου, ἦτο φυσικώτατον ἡ προσοχὴ του νὰ δεσμευθῇ ἀπὸ τὴν ὀλόγυρά του τελομένην ἐργασίαν καὶ ἡ ψυχὴ του νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ζωὴν τῶν ἐργατῶν. Τὴν ἀκολούθησε μὲ συμπάθειαν, εἰσέδυσσε εἰς τὸν περίπλοκον μηχανισμόν τῆς ἐργασίας των, ἐφιλοσόφησε ἐπὶ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ὡς προῖόν τῆς μακρᾶς αὐτῆς σκέψεως καὶ παρατηρήσεως παρουσίασε εἰς διαφορὰς ἐναλλαγὰς καὶ σκέψεις τὸ ὄργανον, τὸ μέσον αὐτῆς τῆς δημιουργικότητος, φέρον ἀποτυπωμένα ἐπάνω του ὡς στίγματα τὰ ἴχνη τῆς κολοσιαιᾶς αὐτῆς ἐργασίας. Ἔτσι ἀνεδείχθη ὁ κατ' ἔξοχὴν γλύπτης τῶν ἐργατῶν.

Ἄλλ' ἡ πιστὴ αὐτῆ μελέτη τῆς φύσεως, ὁ νατουραλισμὸς, δὲν ἀπερρόφησε τὸ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα τοῦ Κωνσταντίνου Μενιέ. Σύμφωνον μὲ τὴν παρατήρησιν τοῦ Ροσσέτι, ἡ καρτερικὴ αὐτῆ σπουδὴ τῆς φύσεως ὑπεβόηθη τὸν γλύπτην νὰ ἀναδείξῃ καὶ νὰ βγάλῃ εἰς φῶς ὅλην τὴν καλλιτεχνικὴν του δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν δημιουργοῦσε τὸ κατάλληλον παραστατικὸν ἐνδύμα ποῦ ἐνέδυε τὴν ἐννοημένην καὶ χωνευμένην πλέον φύσιν. Δὲν ἀντέγραφε λοιπὸν ἀλλ' ἐρμήνευε τὴν φύσιν. Καὶ ἰδοὺ ποῖα ἦτο ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτῆ δύναμις τοῦ Κωνσταντίνου Μενιέ :

Ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπον παρατήρησιν καὶ τὴν τελείαν κατανόησιν τῶν στάσεων καὶ τῶν παραμικροτέρων κινήσεων ἤξευρε νὰ ἐκλέγῃ τὰς σημαντικωτέρας, νὰ συλλέγῃ τὰς ἐκφράσεις τὰς πλέον χαρακτηριστικὰς, τὰς δραματικωτέρας ποῦ

Ο Κωνσταντίνος Μενιέ εις τὸ ἐργαστήριόν του.

ἢ μπορεί νὰ ἐκφράσῃ ἀνθρωπίνην μορφὴν, τὰς κινήσεις τὰς πλέον ζωντανάς, τὰς κινήσεις ποῦ νομίζεις ὅτι ὄμιλοῦν, καὶ τὰς παραστατικώτερας στάσεις. Τὴν νεκρὰν φύσιν τὴν παρίστανε ἐν ἐνεργείᾳ, τὴν ἐξωντάνευσε, ἢ καλλιτέρα τῆς ἐδίδαε μίαν τέτοιαν ζωὴν, ἱκανὴν ὥστε νὰ τὴν κάμνῃ νὰ λέγῃ ἢ ἰδίᾳ τί θέλει νὰ παραστήσῃ, τί θέλει νὰ ἐρμηνεύσῃ παρεντιθεμένη εἰς μίαν σύνθεσιν. Συνάξει λοιπὸν ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς στοιχείᾳ, αὐτὴν τὴν ψυχὴν τῆς, καὶ διὰ τῶν ἐφοδίων αὐτῶν, διὰ τοῦ πλουσίου αὐτοῦ θησαυροῦ, δημιουργεῖ ἀσφαλῆς πλέον, ἀρχίζει νὰ συνθέτῃ τὸ ἔργον του. Ἀφήρесе ὅ,τι ἀσήμαντον εἶχε, τὴν ἐκαθάρισε ἀφ' ὅ,τι πρόσκαιρον τὴν ἐκάλυπτε, καὶ τὴν παρουσιάζει ὑπὸ νέαν μορφήν ἐκ στοιχείων πάλιν ἰδικῶν τῆς, κρυπτομένων ὅμως ἕως τώρα. Ὡς ἄλλος Προμηθεὺς τῆς χαρίζει τὴν ἀθανάσιαν.

***

Δὲν εἶναι πολλὰ ἔτη, μόλις μία γενεά, ὅπου ἀκόμη τὸ Βέλγιον ἦτο βυθισμένον εἰς ἕνα φοβερὸν σχολαστικισμόν. Τὰ γράμματα ἔπλεον τεμπελικά μέσα εἰς τὸν βόμβορον του, καὶ ἡ τέχνη ἀμέριμνος ἀνεπαίετο στὸν ἀκαδημαϊσμόν. Ὅλι-

γοὶ ἄνθρωποι, ἔχοντες πραγματικὴν συνείδησιν τῆς προτέρας τῶν εὐκλείας καὶ ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέχνην, τὴν θανμασίαν φλαμανδικὴν τέχνην ἢ ὁποία ἐθανματούργησε πρὸ δύο αἰώνων, ἀπεσπίασθησαν τρόπον τινὰ ἀπὸ τὴν ἀποκτηνωτικὴν μάζαν καὶ ὡς ἀληθεῖς ἀναμορφωταὶ ἐκανόνισαν τὴν καλαισθησίαν ἐνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ καὶ μὲ μίαν πρωτοφανῆ ὁμόνοιαν καὶ ἀλληλοσκούνημα ἐπέφεραν τὴν ἀληθινὴν ἀναγέννησιν εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ γράμματα, ποῦ παρατηρεῖται σήμερα εἰς τὸ Βέλγιον μὲ τὴν ἔξοχον πλειάδα τῶν συγχρόνων συγγραφέων καὶ καλλιτεχνῶν του. Ὁ Κωνσταντίνος Μενιέ ὑπῆρξεν ὁ ἀναμορφωτῆς καὶ ὁ διδάσκαλος ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλυπτικὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐταλαντεύθη καὶ αὐτὸς, μόνον δὲ διὰ τὸ ὡς ζωγράφος ἀπεμονώθη μὲ τὴν φύσιν καὶ ἤρχισε νὰ τὴν μελετᾷ χωρὶς προλήψεις καὶ ἀνεπιρροῶν σχολῶν καὶ τεχνοτροπιῶν, τότε τὴν ἠσθάνθη καὶ ἐδίδαξε ἀργότερα μεγαλοφῶνως μὲ τὸ θανμάσιον ἔργον του πῶς πρέπει νὰ σπουδάζῃ κανεὶς τὴν φύσιν. Ἀφορμὴ τοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν γνωστότατον Βέλγον συγγραφέα Καμίλ Λεμοννιέ, ὁ ὁποῖος τὸν παρώτρυνε νὰ ζωγραφίσῃ τὸ Βέλγιον του. Τὸ ἔργον αὐτὸ τὸν ἔκαμε νὰ γνωρίσῃ ἕνα ἄλλο Βέλγιον, μίαν ξεχωριστὴν τάξιν ἀνθρώπων, καὶ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸν βίον αὐτῶν, τὸν ἀφανῆ ἄλλ' ὅμως νευρώδη, φθάνοντα πολὺ συχνὰ μέχρι τῆς τραγικότητος. Ἐζωγράφησε τὸν κόσμον τῶν καταθονίων καμίνων, τῶν χαλυβουργείων, κερραμουργείων καὶ λατομείων, καὶ μὲ τὰς διαφορὰς σκηνὰς ποῦ ἠντήλησε ἀπὸ ἐκεῖ εἰς σκοτεινὰ παστὲλ σκεπασμένα μὲ ἕνα πέπλον πένθους, ὡσὰν νὰ τὰ ζωγράφιζε μὲ τὴν μαύρην σκόνην τῶν καρβούνων, συνέθεσε τὸ τραγικὸν δράμα τοῦ Μαύρου Τόπου.

Ὁ ζωγράφος Millet, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν ὁ Μενιέ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν τεχνοκριτῶν, λέγει εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν του: «ἢ θλίψις εἶναι ἴσως τὸ ἐλατήριον, τὸ ὁποῖον ὠθεῖ περισσότερον τοὺς καλλιτέχνας πρὸς δημιουργίαν. Καὶ δὲν ὑπάρχει δημιουργία παρ' ἐκεῖ μόνον ὅπου ὑπάρχει ἔκφρασις».

Ὁ Κωνσταντίνος Μενιέ ὑπῆρξε πολὺ δυστυχῆς. Καὶ ἡ θλίψις του, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα δεκαπέντε ἔτη τῆς ζωῆς του, τὸν ἠνάγκασε νὰ συγκεντρωθῇ ὁλόκληρος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἔπειτα τὸν ἀφῆσε ἀκράτητον νὰ χυθῇ εἰς μίαν πλατείαν δημιουργίαν, γεμάτην ἀπὸ ἔκφρασιν. Ὁ κόσμος τοῦ Μαύρου Τόπου, τοῦ ὁποῖου διαρκῆς σύντροφος εἶναι ἡ θλίψις καὶ ἡ ἰδέα τοῦ

θανάτου, τὸν περιτριγυρίζει συχνότερα σχεδὸν εἰς κάθε στιγμήν τὸν εἴλκυσε μὲ τὴν σύντομόν του ζωὴν ἀλλὰ μὲ τεταμένην ἐνέργειαν, καὶ ἡ τεθλιμμένη του ψυχὴ ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἀποτυπώσῃ καὶ νὰ τὸν συμπήξῃ εἰς ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα ἔξοχα.

Τὰ ἀγάλματά του εἶναι ἀπλᾶ χωρὶς ἔμφρασιν καὶ παραφουσκώματα τὰ ἀνιγλυφά του μεγαλοπρεπῆ, γεμάτα ἀπὸ ἀρχαϊκὸν κάλλος καὶ μεγαλείον. Τὴν καθαρὰν οὐσίαν, τὸν χυμὸν — εἴαν εἶναι δυνατόν νὰ ὀμιλήσῃ κανεὶς ἔτσι — τὸν ὁποῖον ἐστράγγισε ἀπὸ τὴν σκληρὰν καὶ πένθιμον ζωὴν τῶν κακομοίρηδων καὶ ταπεινῶν, τῶν καταπιεσμένων εἰς ἰσόβιον πάλην μὲ τὰς πλέον τραχείας καὶ ἀπόργους ἐργασίας καὶ τῶν ὁποῖων τὸν ἀγῶνα ἠκολούθησε μὲ τόσην ἐπιμονὴν καὶ ἀδελφικὴν συμπάθειαν, τὸ ἀκαθάρτον αὐτὸ ἄνθος ἀπεκρυστάλλωσε μὲ δύναμιν καὶ μὲ ἔκφρασιν μεγάλου καλλιτέχνου εἰς τὰ ἔργα του. Εἰς τὰ ἀγάλματα αὐτὰ καὶ τὰ ἀνάγλυφα ἀποδίδεται τὸ σιγανὸν καὶ βαρὺ περπάτημα τοῦ ξεφορτωτοῦ τοῦ διαρκῶς διπλωμένου εἰς δύο ἀπὸ τὸ βαρὺ καὶ ἀέναν φορτίον εἰς τὸ ὠραῖον ἀνάγλυφον ὁ Λιμὴν τῆς Ἀμβέρσας· τὸ κτηνώδες ξεσβέρωμα τοῦ μεταλλευτοῦ, σκυμμένου πάντοτε πρὸς τὴν γῆν τὴν ὁποῖαν σκαλίζει, εἰς τὸν Μεταλλεὺν (χάλκινον ἀγαλμα) ἢ κοπιαστικὴ ἐργασία εἰς τὸν Σφρηλάτην (ὁμοίως ἀγαλμα χάλκινον). Μία ἱερατικὴ ἐπισημότης εἰς τὸν Σπορέα (ἀγαλμα), καθὼς καὶ τὸ ὠραιότατον καὶ διακοσμητικώτατον ἀνάγλυφον τὸν Θερισμόν, ἢ ἀπατος κόπωσης ἀπὸ τὸν θανμάσιον Καθαριστὴν Λυομένου αἰδήρου (ἀγαλμα χαριστάνον ἀναπαινόμενον σπιβαρὸν ἐργάτην κατὰκόπον) καὶ μία μεγαλοπρέπεια ὑπερανθρώπου ἰσχύος ξεχίνεται ἀπὸ τὸ ἀνάγλυφον τὸ παριστάνον τοὺς Τιτάνας αὐτοὺς ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Καὶ ἀκόμη θὰ ἀνεύρουν εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ὅσοι ἢμποροῦν νὰ ἴδωσιν διὰ μέσου τῶν ἔξωτερικῶν παραστάσεων, μορφῶν καὶ κινήσεων, τὰ σημεῖα τῆς ἀναισθησίας ποῦ ἀφήνει εἰς τὰ πρόσωπα ἢ ἀποκτῆνωσις, τὸ συστηματικὸν σκότωμα τοῦ πνεύματος καὶ ὁ ὑπέρογκος μόχθος τοῦ ἐργάτου. Συγχρόνως ὅμως θὰ αἰσθανθοῦν καὶ ἕνα σεβασμὸν ἐνώπιον τῆς σοβαρότητος ἐκείνης, ποῦ προσδίδει ἢ διηνεκῆς καὶ μοιραία ἐργασία εἰς τὴν περπατησίαν καὶ τὸ φέρισμον τοῦ ἐργάτου. Μὲ λίγα λόγια ὅλη ἢ πάσχουσα ἀνθρωπότης μὲ τὰ φοβερὰ στίγματα τῆς σκληρίας εἰς τὸ μέτωπον, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διὰ τοὺς ὁποῖους κυρίως ἐλέχθη, ἔτι θὰ φάγουν τὸν ἄρτον τῶν ἐν ἰδρώτι τοῦ προ-

σώπου τῶν, παρελάνουν εἰς τὸ μέγα φιλοσοφικὸν καὶ παροτρύνον εἰς σκέψεις ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Μενιέ.

***

Ὁ Κωνσταντίνος Μενιέ ἀνήκει εἰς τὴν μεγάλην χορείαν τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐρμηνεύσει, διὰ τῆς κατ' ἔξοχὴν ἀρχαίας τέχνης τῆς γλυπτικῆς, τὴν νεωτέραν ζωὴν μὲ θέματα παρμένα ἀπὸ τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ μὲ πρόσωπα ζωντανά. Τὰ ἀρχαϊκοῦ κάλλους, συμμετρίας καὶ ἐπιβλητικότητος ἀνιγλυφά του, νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι ἀποσπασμένα ἀπὸ τὰς ζωοφόρους τῆς Περγάμου. Ὁ αὐτὸς ρυθμὸς τῶν γραμμῶν, ἢ αὐτὴ ἀπλότης καὶ ἐκφραστικότης. Ἡ περιγραφή τῶν ἀναγλύγων τοῦ Κωνσταντίνου Μενιέ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ σὰν παραμῦθι, ὅπου περιγράφονται οἱ ὑπεράνθρωποι ἀγῶνες καὶ αἱ προσπάθειαι συγχρόνων ἡρώων καταπιεσμένων μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, εἰς πράξεις καὶ ἐπεισόδια ἀμέτρητα, περιεργὰ καὶ ἐνδιαφέροντα καὶ ἐξ ἴσου θαυμαστά ὅσον καὶ τὰ μυθολογικὰ θέματα τῶν ἀρχαίων ἀναγλύφων μὲ τοὺς τρομακτικὸς καὶ ἐκπληκτικὸς πολέμους τῶν Τιτάνων καὶ τὰς διαμάχας τῶν ὑποχθονίων θεοτήτων. Τὰ ἀγάλματα του πάλιν εἶναι ὕμνοια εἰς τοὺς ἰδίους ἥρωας, τοὺς ὁποῖους, ἀφανεῖς ἕως τώρα, προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ καὶ νὰ τοὺς κατατάξῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡμιθέων. Ἀπὸ ἔτη τώρα ὁ Κωνσταντίνος Μενιέ ἐργάζεται ὅπως ἐνώση ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὕμνους καὶ τὰς περιγραφὰς εἰς ἕνα ὅλον ἀρμονικόν, εἰς ἕνα μνημεῖον τῆς συγχρόνου κοπιαστικῆς ἐργασίας. Ἡ ψυχὴ του πρῶτα ἀγαλίασε εἰς τὴν περίπλοκον ἐκείνην ἀνάμειξιν τῆς βίης καὶ τῶν προσώπων, τῶν σχημάτων καὶ τῶν κινήσεων ποῦ ἔβλεπε ἐπὶ ἔτη μακρὰ λόλογρά του, καὶ ὕστερα ἔχων ὁδηγὸν τὴν πραγματικότητα, τὰς ἐτακτοποίησε καὶ κατέστρωσε τὸ ποίημά του, ἐποποιεῖται ὁλόκληρον, περιγράφων εἰς σειράν σκηνῶν καὶ πορτραίτων σφρηλατημένων εἰς τὸ μάρμαρον καὶ τὸν χαλκόν, τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον τόσον ἠγάπησε.

Ἡ ἀποθέσις αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου ἀναφαίνεται εἰς τὸ ἔργον καὶ ἄλλης κορυφῆς τῆς συγχρόνου γλυπτικῆς τοῦ Rodin. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Rodin οἱ θεοὶ ἰσοπεδοῦνται μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Μενιέ προσπαθεῖ νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τῶν θεῶν. Πέφουσιν ἀκόμη εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλόν, δίπλα εἰς ἕνα

Θεόν του Rodin, εἰς τὸν *Σκεπτόμενον ἄνθρωπον*, εὗρισκετο ἓνα ἄλλο ἔργον ὃ *Ἐργαζόμενος ἄνθρωπος*, ὃ *Μεταλλευτὴς* τοῦ Κωνσταντίνου Μενιέ, γονατισμένος, ἔτοιμος διὰ τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν. Τὸ στιβαρὸν καὶ ἰσχυρὸν αὐτὸ ἔργον ἦτο τὸ συμπλήρωμα τοῦ πρώτου.

***

Ὁ Κωνσταντῖνος Μενιέ ἐγεννήθη εἰς τὰς Βρυξέλλας τὸ 1831. Τὸ περισσότερον μέρος τῆς ζωῆς του τὸ ἐπέρασεν εἰς τὸ Λουβαῖν, μικρὰν παλαιὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν, ἀλλὰ δονουμένην ἀπὸ τὴν σφριγῶσαν ζωὴν τῶν φοιτητῶν. Ἦτο καθηγητὴς τοῦ σχεδίου εἰς τὴν ἐκεῖ Ἀκαδημίαν, καὶ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΜΙΣΤΡΑΛ

Ἡ ΟΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

I

Ἡ Μαργκάη, μεθυσμένη ἀπὸ ἔρωτα, γυρνᾷ στὸν κάμπο τὰ χαράματα. — Κατεβαίνει τὸ βουνάκι σὰν τρελλή. «Μάταια τὸν γύρενα, εἶπε, τὸν ἔχασα. . . Ἀλλοίμονο! σύψυχη τρέμω».

Ἀηδονάκια, τζιτζίκια, σωπάστε! ἀκούστε τὸ τραγοῦδι τῆς Ὁμορφῆς τοῦ Αὐγούστου.

Ἡ Μαργκάη εἶνε τόσο νόστιμη ὥστε τὸ φεγγάρι μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα, εἶπε γλυκά. Πέραν, σύννεφο, ὁμορφο σύννεφο, θέλει ἡ ὄψη μου νὰ ῥίξῃ μιὰν ἀχτίδα στὴ Μαργκάη: ἡ σκιά σου μὲ στενοχωρᾷ».

Τὸ πουλὶ στὸ δέντρο, ποῦ νανουρίζει τὰ μικρά του, τεντώνει λίγο τὸ κεφάλι γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ λεπτὸ πρόσωπό της· μὰ βλέποντάς τὴν νὰ κλαίῃ, σηκώνεται καὶ γιὰ παρηγοριά τῆς μίλησε κάμποση ὥρα.

Καὶ ἡ πυγολαμπίδα ἀκόμα, ποῦ στὸ δάσος λάμπει, τῆς εἶπε: «Καῦμένη, πάρε τὸ φῶς μου, ἂν θές! Τὸν καλὸ σου γυρεύεις; Καῦμένη, ἂν τῶλεγεσ νοριότερα, ἡ λάμπα μου θὰ σε ὀδηγοῦσε».

Ἀηδονάκια, τζιτζίκια, σωπάστε! ἀκούστε τὸ τραγοῦδι τῆς Ὁμορφῆς τοῦ Αὐγούστου.

τὸ καλλιτεχνικὸν του ἐργαστήριον ἦτο τὸ προσφιλὲς ἐντενκτῆριον τῆς διασκορπισμένης σπείρας τῶν Βέλγων λογίων καὶ καλλιτεχνῶν.

Ἄλλ' ὁ Μενιέ ὑπῆρξε πολὺ δυστυχῆς ὡς πατήρ. Ἐχασε ταυτοχρόνως τοὺς δύο υἱοὺς του, τῶν ὁποίων ὁ ἓνας, ὁ Κάρολος Μενιέ ἦτο ἤδη ζωγράφος καταρτισμένος. Ἐκτοτε ἡ συμπαθεστάτη καὶ πατριαρχικὴ μορφή, καὶ τόσο ἀγαπητὴ εἰς τὴν νεολαίαν τῆς Λουβαῖν, ἔγινε σπανιωτέρα. Ὁ Κωνσταντῖνος Μενιέ ἀπεμώθη καὶ ἐκλείσθη μόνος πλέον μὲ τὴν τέχνην του εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ὅπου ἄλλοτε ἐδέχτο φιλοστόργως τοὺς πολυπληθεῖς του μαθητὰς καὶ τοὺς ἀπειροὺς θαυμαστάς του.

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗΣ

II

Τριγύριζε, τριγύριζε ἡ Μαργκάη ὡς ὅτου βροῖκε τὸν νέο στὴ σκιά ἑνὸς δρόμου. — «Ἀπὸ τὴν ἀγῆ, εἶπε, τὸ φόρεμά μου βρέχεται μὲ δάκρυα: πόση ἀγάπη γι' αὐτὸν ποῦ μ' ἀρπάζει Ἀηδονάκια, τζιτζίκια, σωπάστε! ἀκούστε τὸ τραγοῦδι τῆς Ὁμορφῆς τοῦ Αὐγούστου.

Τὸ φεγγάρι μὲ κτύπαζε καὶ τὸ πουλάκι μοῦ μιλοῦσε γιὰ σένα, ἐρωτημένη μου! Κι' αὐτὴ ἡ πυγολαμπίδα, χαριτωμένη, ἤθελε νὰ μοῦ δαυεῖ τὸ καντηλάκι της

Μὰ, τὸ μέτωπό σου εἶνε σκιδρωμένο! Φαίνεσαι ἄρρωστος. . . Ὁραῖε μου, θές νὰ γυρίσω στὸ σπίτι τοῦ πατέρα; — «Ἄν ἔχω θλιβερὴ ὄψη, μὰ τὴν ἀλήθεια, κάποια μαύρη πεταλοῦδα μὲ τρώμαζε στὸ διάβα της».

— Ἡ φωνὴ σου ἄλλοτε τόσο γλυκεῖα, μοιάζει σήμερα μὲ βοῆ ποῦ βογγᾷ κάτω ἀπ' τὸ χῶμα. . . Ρίγος μὲ περνᾷ. — Ἄν' εἶν' ἔτσι βραχνὴ ἡ φωνὴ μου, εἶνε γιὰτὶ περιμένοντάς σε ξαπλώθηκα μὲ τὴν ῥάχη στὸ χοιράρι».

— Πρὶν ἐπέθαινα ἀπὸ λύπη, τώρα ἀπὸ φόβο: σήμερα ποῦ μὲ πέρνει, καλέ μου, πενθεῖς! — «Ἄν ὁ μανδύας μου εἶνε σκοτεινός,

μαῦρος, ἡ νύχτα τί εἶνε; Καὶ ὅμως ἔχει τὸ μεγαλεῖο της».

Ἀηδονάκια, τζιτζίκια σωπάστε! ἀκούστε τὸ τραγοῦδι τῆς Ὁμορφῆς τοῦ Αὐγούστου.

III

Ὅταν τὸ ἄστρο τοῦ βοσκοῦ ἄρχισε νὰ γλωμαίνῃ, κι' ὁ βασιλιάς τῶν ἄστρον ἀνέβαινε πρὸς τὸν ὄριζοντα, ἔξαφνα ἐπάρθησαν, πήδησαν σ' ἓνα μαῦρο ἄτι κι' ἐφυγαν μαζί.

Καὶ τὸ ἄτι πειοῦσε στὸν πέτρινο δρόμο καὶ σάλεινε ἡ γῆ, κάτω ἀπ' τοὺς ἐρωτημένους· καὶ λένε πῶς Νεραΐδες ξωτικές χόρεψαν γύρω τους ὡς τὸ πρῶτὸ μὲ τὴν καρδιά τους γελώντας.

Τότε τὸ ἄσπρο φεγγάρι τυλίχτηκε στὰ σύν-

νεφα· τὸ πουλάκι ἀπ' τὸ κλαρὶ πέταξε μὲ τρόμο· καὶ ἡ πυγολαμπίδα ἀκόμα, ἡ δύστυχη! ἔσβυσε τὴ λάμπα της καὶ γλήγορα ἐκρύφτηκε ἀνάμεσα στὴ γλῶχη.

Καὶ λένε ὅτι στὸ γάμο τῆς ἀτυχῆς Μαργκάης, οὔτε γλέντησαν, οὔτε γέλασαν καθόλου· καὶ λένε ὅτι τ' ἄρραβωνιάσματα γίνηκαν σ' ἓναν τόπο ποῦ ἡ φωτιὰ φαινότανε ἀπὸ τῆς σχισμάδας.

Κοιλιάδες, γειτονικά μονοπάτια, ποτὲ πειὰ σὲ λόφο ἢ σὲ πεδιάδα δὲν ξαναεῖδατε τὴ Μαργκάη. — Ἡ μάνα της προσεύχεται καὶ κλαίει καὶ δὲν παύει νὰ μιλῇ γιὰ τὴν ὠραία βοσκοπούλα.

Ἀηδονάκια, τζιτζίκια σωπάστε! ἀκούστε τὸ τραγοῦδι τῆς Ὁμορφῆς τοῦ Αὐγούστου.

Μετὰφρασις ὑπὸ Α. Μ.

Ο ΠΕΝΤΑΡΦΑΝΟΣ

Α! αὐτὸ πρῶτῃ φορὰ εἶνε ἄνθρωπο νὰ τρώῃ ἄλλο ἄνθρωπο!

Ὅτῳ πως ἔξεφραξε μετὰ γέλωτος τὴν ἐκπληξίν του ὁ ἀγαθὸς Βαυαρὸς Γουλιέλμος Βΐλδ, ὁ ἔξακῆσας ἐπὶ πενήντα ἔτη σωστὰ τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα εἰς Σ. . . ., ὅταν ἐν δειλινὸν ἐκλήθη νὰ ἐπισκεφθῇ χάσκουσαν καὶ αἱμάσσουσαν πληγὴν ἐπάνω εἰς τὸ δεξιὸν ὀφρύδιον μιᾶς καλῆς οἰκοκυρᾶς, τῆς Ἀρετῆς Καβούλαινας. Ὁ ἱατρὸς ἐξήτασε τὸ τραῦμα, τὸ ἐκαθάρισε καλῶς διὰ τοῦ χειρουργικοῦ ψαλιδίου, εἶτα τὸ ἔρραψε λίαν ἐπιτηδεῖως. Ἦτο προφανῶς ἀπὸ δαγκωματιῶν ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα γυναικός· ἀλλὰ τὸ βάθος καὶ τὸ εὖρος τῶν ἰχνῶν ἀπεδείκνυον, ὅτι εἶχε δοθῆ σχεδὸν μετὰ ἠθροῦδους ὀσμῆς.

Ἐλέχθη, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐπίστευσε, ἂν καὶ δὲν εἶχε κληθῆ ὁ εἰρηνοδίκης ἢ ὁ ἀστυνόμος τοῦ τόπου διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ἀνακρίσεις καὶ συντάξωσιν ἐκθεσιν, ὅτι εἶχον μαλώσει ἀπὸ ἡμερῶν δύο συμπεθέραις, ἡ παθοῦσα, ἡ Ἀρετὴ Καβούλαινα, καὶ ἡ δράσασα, ἡ Ἀρετὴ Χαρανίνα (ὅποια σύμπτωσις, δύο Ἀρεταὶ νὰ τρώγονται οὕτω μεταξύ των), καὶ ἡ δευτέρα, ἐν τῇ μανίᾳ τῆς ὀργῆς της, ἐρρίφθη κατεπάνω τῆς ἄλλης καὶ τὴν ἐδάγκασε τόσο φοβερά εἰς τὸ πρόσωπον· ὅθεν τὸ τόσῳ ἀφελὲς σχόλιον

τοῦ Γερμονοῦ ἱατροῦ εἶχε κάπως τὸν τόπον του.

Ἐν τούτοις ἡ ἀγχιετία των ἦτο πολὺ παλαιά, καὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, εἶχε ψοφήσει τὸ βῆδι τους «πάει ἡ κολληγιά τους». Ὁ ἀδελφὸς τῆς Καβούλαινας καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Χαρανίνας, οἵτινες ἀπειλοῦν πάσαι ποτὲ ἀνδρόγυνον, πρὸ πολλοῦ δὲν ὑπῆρχον πλέον εἰς τὸν κόσμον. Ὁ μόνος καρπὸς τῆς συζυγίας των, τὸ ἴχνος τῆς διαβάσεώς των (τὸ μόνον, διότι πᾶν ἄλλο ἴχνος των ἐχάθη εἰς τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον, καθὼς θὰ ἴδωμεν), ἦτο ὁ μοναχογιὸς των Στάμος Καβούλης, εἰκοσιδύο ἐτῶν σήμερον, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς εἶχαν μαλώσει αἱ δύο παλαιαὶ συμπεθέραι.

Πῶς νὰ μὴ μαλώσωσιν, ἀφοῦ ἡ θεῖά του ἡ Καβούλαινα ἤθελε νὰ τὸν πανδρέψῃ μὲ τὸ μέρος ὁποῦ ἐπροτίμα αὐτῇ, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν ἀδειαν καὶ τῆς θεῖας του τῆς Χαρανίνας; Ἦτον, ἀλήθεια, ἀκριβὸς καὶ περιζήτητος γαμβρὸς ὁ Στάμος. Ἀλλὰ νὰ θέλῃ ἡ πρὸς πατρὸς θεῖά του νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ὡς πρᾶγμα ἰδικόν της, χωρὶς νὰ ἔχη εἰδῆσιν καὶ ἡ ἄλλη θεῖά του, ἡ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μητρός, ποῦ ἠκούσθη αὐτό; Γίνονται ποτὲ αὐταῖς ἡ δουλειαὶς χωρὶς νὰ ἐρωτηθῶσιν οἱ συγγενεῖς μεταξύ τους; Μερικοί συγγενεῖς μάλιστα εἶναι πολὺ ἀσθηροί,

εις τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὥστε ἐὰν δὲν ἐρωτηθῶν νὰ δώσουν γνώμην περὶ τοῦ ὑποψηφίου προσώπου καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ δὲν κληθῶν εἰς τοὺς ἀρραβάνους, εἰς τὰ ἴμια, εἰς τὸν γάμον, οὔτε θέλουν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν νέον ἔξ ἀγχιστείας συγγενῆ, εἴτε νύμφη εἴτε γαμβρὸς εἶνε.

Τοῦ Στάμου οἱ γονεῖς εἶχον ἀποθάνει ὅταν αὐτὸς ἦτο βρέφος, καὶ ὅλοι μὲν οἱ συγγενεῖς ἐφρόντιον περὶ τῆς ἀνατροφῆς του, ἀλλ' ὑπὲρ πάντας καὶ πάσας ἢ πρὸς μητρὸς θεῖα του ἢ Χαρανίνα. Οὗτος ὑπῆρξεν ὄχι ἀπλῶς ὀρφανός, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο «πεντάρφανος». Διότι μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του Ζωΐτας (θάνατον τραγικόν, ἢ μάλλον τραγικόν, ὡς θὰ ἴδωμεν), εὐθὺς μετ' ὀλίγον ὁ πατὴρ του, ὁ Γιάννης Καβούλης, εἶχε λάβει δευτέραν σύζυγον μετὰ τὴν εὐλογον πρόφασιν, τὴν ὁποίαν εὐρίσκουν πρόχειρον ὅλοι οἱ ἔχοντες τέκνα χηρευμένοι· ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὴν περιθαλψὴν τοῦ μικροῦ Στάμου, ἔχοντος ἡλικίαν ὀλίγων μηνῶν ὑπῆρχε καὶ εἰς παλαιὸς ἔρωσ τοῦ Γιάννη μετὰ τὴν Φλωροῦ, τὴν δευτέραν σύζυγόν του. Εἶτα μετὰ ἓν ἔτος ἐπῆγε κ' ὁ πατέρας του, ἀδικοθάνατος κ' αὐτός. Ὑστερον ἢ μητροῖά του μετ' οὐ πολὺ ἐξέχασε τὸν παλαιὸν ἔρωτα, κ' ἔλαβε δευτέρον ἄνδρα. Τότε ὁ μικρὸς Στάμος εὐρέθη εἰς τὴν οἰκίαν, ἥτις ἦτο προικῶν τῆς μητρὸς του, μετὰ μίαν μητροῖάν κ' ἓν ἄλλο σύζυγον τῆς μητροῖας, παραμητροῦ. Οἱ συγγενεῖς τότε ἐζήτησαν νὰ παραλάβουν τὸν μικρὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς μητροῖας του, ἀλλ' αὐτὴ μὴ ἔχουσα τέκνον, καὶ ἴσως θέλουσα νὰ ἔχη ἀπολογίαν εἰς τὴν συνείδησίν της, ἐπειδὴ ἑκατοῖκει καὶ διηγεῖτο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς προκατόχου της, ἐπέμεινε νὰ τὸν κρατῆσθαι, κ' ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὸν μελετημένην στοργήν. Δυστυχῶς ἢ Φλωροῦ μετ' ὀλίγον χρόνον ἀπέθανε κ' αὐτὴ. Ὁ Χάρος ἐμάχετο πολὺ τὸ σπῆναι ἐκεῖνο. Τότε ὁ παραμητροῖός του ἐπῆρεν ἄλλην παραμητροῖάν, κ' ἑκατοῖκισεν ἄλλοι. Τέλος, ἢ θεῖα ἢ Χαρανίνα ἐπῆρε τὸν Στάμον εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ εἰς αὐτῆς τὰς χεῖρας ἐμεγάλωσεν ὁ νέος.

Εἶχεν ἐγερωθὴ ζήτημα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς τελευταίας ταύτης ἐπιγαμίας, ἂν ἐπετρέπετο νὰ γίνῃ ὁ γάμος, καὶ ὁ ἀρχαῖκός Παιπ' Ἀλέξανδρος, ὁ ἐπίτροπος τοῦ Δεσπότη, δὲν ἠθέλε νὰ δώσῃ ἄδειαν, λόγῳ ὅτι ἢ τελευταία αὐτῆ παραμητροῖά, καίτοι πρώτην φορὰν ὑπανδρευομένη αὐτῆ, ἐνυμφεύετο τὸν παραμητροῖόν διγαμον ἐκ διγαμίας, καὶ ἄρα ἀπετελεῖτο τε-

τραγαμία. Ἄλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι «ἐπῆραν παραμέσα», δηλ. ἔκαμαν ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπήν, καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος, ἀφοῦ ἔλαβεν, ὡς ἐλέχθη, δύο ἑκατοστάρικα (ὅπως πιστεύουν τινὲς ὅτι συμβαίνει κάποτε, λόγῳ ἐκκλησιαστικῆς «οἰκονομίας») ἐν ἀγνοίᾳ, ὡς φαίνεται, τοῦ Δεσπότη, ὅστις διετέλει σχεδὸν εἰς ἀνικανότητα, ἐπέτρεψε τὸν γάμον.

Ὅτῳ πως ἀνεγράφη ὁ Στάμος, ὁ υἱὸς τοῦ Γιάννη Καβούλη, ὁ «πεντάρφανος». Καὶ σήμερον, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τὸν νυμφεύσουν, ἐφιλονέκησαν τόσοι κατὰ αἰ δύο του θεῖαι. Ἐν τούτοις τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἠθέλεν ἢ θεῖα ἢ Καβούλαινα ἦτο καλὸν καὶ ἤρρεσκεν εἰς αὐτὸν τὸν νέον. Ἄλλ' ἢ Χαρανίνα ἠσθάνετο τὴν φιλοτιμίαν της προσβαλλομένην, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ φανῆ ὅτι αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τὸν ὑπανδρεύσῃ, καὶ ὄχι ἢ θεῖα του ἢ ἄλλη.

Ὁ νέος, βικτικῶς, εἶχεν εἰπῆ εἰς τὴν θεῖαν Χαρανίναν.

— Ντέρτι δικό μου, θεῖα, κασσαβέτι δικό σου!

Ἡ φράσις αὐτὴ τὴν ὁποίαν, μαζί με ἄλλα ρητὰ καὶ παροιμίας, εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τοὺς θεῖους του τοὺς Χαραναίους (ἀπλοῦκούς καὶ λίαν ἐντίμους γεωργοκτηματίας) ἐσήμαινε περίπου ὅτι τὸ πρῶτον πρόσωπον ἦτο ἀρμόδιον νὰ κρίνῃ περὶ ὑποθέσεως ἀφορώσης αὐτό, καὶ ὄχι τὰ δεύτερα καὶ τὰ τρίτα. Ἠλπίζε δέ, διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς περσιότητος του, ν' ἀποπλήσῃ τὴν ἀνδρογυναῖκα, τὴν ὁποίαν μεγάλως ἐσέβετε, διότι εἰς τὴν οἰκίαν της εἶχεν ἀνδρωθῆ καὶ τὴν ἐγνωρίζεν ὡς μητέρα.

Ἄλλ' ὑπὸ ποίας περιστάσεις εἶχον ἀποθάνει οἱ γονεῖς του, τοῦτο θὰ διηγηθῶμεν τώρα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ τραγικοῦ, ἢ ἀτυχήσῃ ἢ μίαν του, ὅταν αὐτὸς ἦτο νήπιον, ἐπνίγη ἐντὸς τῆς καρούτας, ὅπου ἐλατοῦσε τὰ σταφύλια.

Ἡ καρούτα, ξυλίνη, ἦτο τεραστία, χωροῦσα στέμφυλα περὶ τὰ ἑκατὸν φορτώματα, ἰσοδυναμοῦντα σχεδὸν μετὰ ἄλλας τόσας βαρέλας μούστου. Εἶχε κατὰ μήκος ἄνω πρὸς τὰ χεῖλη δύο λεπτάς δοκούς, συνεχούσας τὰς δύο πλευράς τοῦ πλάτους, ἀλλ' ἢ γονὴ, ἠναγκασμένη νὰ κρατῆ μετὰ τὴν ἀριστερὰν ἄνω τῶν κνημῶν τὰ φορέματά της, ἐπιάνετο μετὰ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τὴν μίαν δοκὸν· ἀλλ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν συνέβη, ποῖος ἤξεύρει πῶς, νὰ ξεπιασθῆ, καὶ τότε ἐβουλίαιζε μέχρι τοῦ λαιμοῦ εἰς τὸν μούστον. Ἡ ἀγωνία ὑπῆρξε βραχεῖα· μόλις ἐπρόφθασε νὰ ἐκβάλῃ κραυγὴν. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας τὴν ἠύραν πνιγμένην

μέσα εἰς τὸ μεθυστικὸν ρευστὸν τοῦ Διονύσου.

Τὸ πῶς ἐχάθη ὁ πατὴρ του, ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν δεύτερον γάμον, δὲν ἔμαθε ποτὲ οὔτε αὐτὸς ὁ Στάμος οὔτε αἱ θεῖαι του, οὔτε παπᾶς, οὔτε πνευματικὸς, οὔτε κανεὶς ἄλλος εἰς τὸν τόπον. Ἐγνώσθη μόνον ὅτι ἐβυθίσθη κ' ἐπνίγη μετὰ τὴν ἰδίαν γολέτταν του, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐταξίδευσεν κατ' ἔτος τὰ ἴδια κρασιά του καὶ ὅσα ἄλλα ἠγόραζεν ἀπὸ γείτονας. Εἶχε φορτώσει τὰ κρασιά τῆς ἄλλης χρονίας, κατόπιν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπέπρωτο νὰ γείνωσι πλημμύρα σπονδῶν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας καὶ εἰς τὸν δρόμον, μετὰ τὸν πνιγμὸν τῆς πρώτης γυναικὸς του. Ὡ! τὰ μοιραῖα ἐκεῖνα κρασιά τῶν ἀτυχῶν ἀμπελῶν! — Πλὴν πύθεν προῆλθε τὸ ναυάγιον, καὶ ἐκ ποίας ἀφορμῆς ἐβυθίσθη ἢ γολέττα; Ἐπιστεῖθη κατ' ἀρχὰς ὅτι ἔγεινεν ὅπως ὅλα τὰ ναυάγια, δηλ. ἀπὸ τρικυμίας, ἀπὸ ὑφαλον ἢ σκόπελον, κτλ. Τὴν ἀληθῆ αἰτίαν μόνος ἴσως κανεὶς γηραλέος πνευματικὸς, εἰς τὴν Ἁγίαν Ἄνναν ἢ εἰς τὰ Καφοκαλύβια τοῦ Ἄθωνος, θὰ τὴν ἔμαθεν. Ἄλλ' ἐχρεώσθη νὰ παρέλθωσι καιροὶ καὶ χρόνοι, ν' ἀποθάνῃ ὁ κρυφὸς αἴτιος τῆς συμφορᾶς, καὶ ἢ ἀδελφῆ τοῦ ἐνόχου νὰ διηγηθῆ εἰς τινὰς ἐξαδέλφους της τὸ γεγονός, διὰ νὰ ξεκολιάσῃ, ὡς εἶπε, τὸν μακαρίτην τὸν ἀδελφόν της.

***

Ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀφηγητοῦ ἦτο μαραγκὸς (ἦτοι ναυπηγὸς), καὶ μάλιστα πουργοτῆς (τριβελιστής) ἐκτάκτως ἐπιδέξιος. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ εἶνε καλλωπιστής, ὅλας τὰς Κυριακάς καὶ τὰς ἑορτάς, θεωρούμενος ὡς «ἀσκήσις», ὠραῖος νέος. Τὸν καιρὸν ἐκείνον οἱ νέοι πάσης τάξεως ἤξευραν τί θὰ ἦν «Ἐρωτας». Ἐκαμαν πατινάδες συχνά, τὰς νύκτας, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξημέρωνεν ἑορτή, εἰς τὰς ὠραίας τοῦ τόπου. Ὁ Γιάννης ὁ Καβούλης καὶ ὁ Νίκος ὁ Μπλεκαρῆς, ὁ πουργοτῆς, περὶ οὗ ὁ λόγος, ὑπῆρξαν ποτὲ ἀντερρασταί.

Εἰς τὸν Ἀπάνω Μαχαλᾶν, ἄνω τῆς κρημνῶδους ἀκτῆς, ὅπου θραυνοῦνται τὰ κύματα καὶ λαλοῦν θρηνοδῶς οἱ γάροι, ὑπῆρχε μία εὐμορφὴ κοπέλλα ἢ Φλωροῦ τοῦ Μανάκη, τὴν ὁποία πολλοὶ νέοι, καὶ τινες γέροι, ἐρωτεύοντο. Διότι ὑπῆρχον πολλὰ γεροντοπαλλήκαρα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς νυκτερινούς κῶμους. Μίαν νύκτα, ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ὠραίας Φλωροῦς, μεγάλη ἔρις καὶ σύγκρουσις ἐπῆλθε μεταξύ δύο ὁμίλων. Ἡ παρέα τοῦ Νί-

κου τοῦ πουργοτῆ ἀργοποροῦσεν ὑπὸ τὸν ἐξώστην τῆς οἰκίας, τραγουδοῦσα τὸ «Ἄστρο τῆς ἀγῆς», καὶ τὴν «Πάπια τοῦ γιαιοῦ» τότε ἐφθασεν ἢ παρέα τοῦ Γιάννη τοῦ Καβούλη, ψάλλοντα τὸν «Διπλὸν καὶ μόνον». Τότε αἱ δύο ὀμάδες ἦλθαν εἰς ῥῆξιν. Φαίνεται ὅτι ὁ Γιάννης ἐφάνη σκληρὸς καὶ βάρβαρος, κ' ἐκτύπησε μετὰ τὰς ἰδίας χεῖρας του τὸν ἀντερραστὴν του.

Ὁ Νίκος τοῦ εἶπε «νὰ τὸ κρεμάσῃ σκουλαροῦρα» ἀλλ' ὁ Καβούλης δὲν τὸ ἐψήφισεν. Ὑστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν, ὁ Γιάννης, ἂν καὶ ἐπροτίμα τὴν ὠραίαν Φλωροῦ, ὑπέκρινεν, εἰς συγγενικὰς ἐπιρροάς, τὴν παρέβλεψε κ' ἐνυμφεύθη τὴν Ζωΐταν. Ὅταν αὐτὴ μετὰ τινὰ χρόνον ἐπνίγη ἐντὸς τῆς καρούτας τοῦ μούστου, τότε ὁ Γιάννης ἐνθυμήθη τὴν παλαιὰν ἀγάπην του. Ἡ Φλωροῦ, ἂν καὶ ἀπόχηρον, τὸν ἠθέλησε, κ' ἔγεινεν ὁ δεύτερος γάμος. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἢ κυρίως μητροῖά τοῦ Στάμου, ἥτις εἶχε δεῖξει φιλοστοργίαν τινὰ πρὸς τὸν πρόγονόν της, κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον ὃν ἐπέζησε.

Χαρακτηριστικὸν εἶνε ὅτι, πρὶν ἀποφασίσῃ αὐτὴ νὰ λάβῃ τὸν δεύτερον σύζυγον, τὸν ὁποῖον ἔλαβε μετὰ τὸν ἐν θαλάσῃ θάνατον τοῦ Γιάννη Καβούλη, οἱ συγγενεῖς της ἐξ ὀνόματος αὐτῆς εἶχον ζητήσῃ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν Νίκον, τὸν πουργοτῆν, τὸν παλαιὸν ἑραστὴν της, μένοντα ἄγαμον. Ἄλλ' οὗτος ἐνῶ εἰς μάτην τὴν εἶχε ζητήσῃ ἄλλοτε, τώρα ἠρνήθη. Ὅλοι οἱ φίλοι καὶ οἰκείοι του δὲν ἠμποροῦσαν τότε νὰ ἐννοήσουν τὴν ἀποποίησιν αὐτὴν τοῦ Νίκου. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ὑστερον γνωσθέντων, ἴσως εἶχεν ἐγκλημα εἰς τὴν συνείδησίν του. Εὐθὺς ὑστερον ἐξενητεύθη, καὶ ἀφοῦ ἔμεινε ἐπ' ὀλίγον καιρὸν εἰς τοὺς ἀρσανάδες τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐργαζόμενος ὡς μαραγκός, ἀπῆλθεν εἰς μίαν παραθαλάσσιον πόλιν τῆς Θράκης, ὅπου ἀποκατεστάθη.

***

Ἴδου τώρα, καθὼς ἐβεβαίωσεν ἢ ἀδελφῆ του, ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἐγκλημα τοῦ Νίκου Μπλεκαρῆ. Οὗτος δὲν ἦτο ἐπιτήδειος πουργοτῆς εἰς μάτην. Ἐπνεεν ἐκδικησὶν κατὰ τοῦ Καβούλη, ὅστις τὸν εἶχεν ἀκούσει ὑβριστικῶς ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Φλωροῦς, καὶ ὕστερον, μετὰ καιρὸν, τοῦ ἐπῆρε τὴν ἀγάπην του καὶ μάλιστα εἰς δεύτερον γάμον ἐνῶ αὐτὸν, ὅταν τὴν ἐξήτησε, δὲν τὸν εἶχε θελήσει ἐκεῖνη, καὶ μετὰ τὸν γάμον τοῦ ἀντερραστοῦ του μετὰ ἄλλην.

Ὀλίγον καιρὸν ὑστερον ἀπὸ τὸν δεύτερον

γάμον του, η γολέττα του Καβούλη είχε αρχίσει να φορτώνη κρασιά της χρονιάς. Βαθειά την νύκτα, ενώ ο νεαρός μουτσος έκοιμάτο εις τον θαλαμίσκον κάτω, ο Νίκος ο Μπλακαρής, ελαφρά, ελαφρά, ως να επάτει «βαμβάκακια», καθώς λέγουν αι γυναίκες του τόπου, έτόλμησε να εισέλθη εις την γολέτταν, φέρων δύο μεγάλα τρύπανα η τριβέλια, περιτυλιγμένα εις λεπτότατον τουλοπάνι. Κατέβη κάτω εις το άμπάρι, ήναψεν εν κλεπτοφάναρον το όποιον ειχεν εις τον κόλπον του, παρεμέρισεν ολίγους άσκούς γεμάτους οίνον σιμά εις τα πλευρά του σκάφους, ήνοιξεν οκτώ η δέκα τρύπες, δεξιά και άριστερά, εις τα μαδέρια του πλοίου. Τας τρύπας ταύτας κατεσκεύασε με την τέχνην την όποιαν αυτός έγνωριζεν, ουδέ θα συγκατένευε ποτέ να την διδάξη εις άλλον. Είχε διαρρηπύσει όλον σχεδόν το πάχος των σανίδων, άλλ' εις την αιχμήν του τρυπάνου, προς τα έξω, άφησεν άκρύπτητον λεπτόν φλοιόν, τον όποιον διέθεσε κατά τινα τρόπον, και υπελόγιζεν ότι εις τόσας ακριβώς ήμέρας η ώρας, έμελλε να τον διαπεράσῃ το άκάματον, μονότονον κύμα, το όποιον θα έπληττε τα πλευρά του σκάφους. Είχε πληροφορίας ότι η μικρά σκούνα, μέλλουσα να συμπληρώσῃ το φορτίον την έρχομένην ήμέραν, θα άπέπλεε την μεθαύριον αλλά και αν τυχόν ένεκα περιστάσεων ανεβάλλετο ο απόπλους, ο μάστορης ήτο βέβαιος ότι ο λεπτός φλοιός εις τον πυθμένα των όπών, ενόσω το πλοϊον έμενεν άραγμένον εις τον λιμένα, θα άντειχεν εις την μαλακήν προστριβήν του κύματος άλλ' άμα το σκάφος θα έπελαγώνετο, η δύναμις της προστριβής θα ήτο πολλαπλασία, και τότε, μετά τινος ώρας, θα έπήρχετο η διάτρησης του φλοιού και η είσροή των υδάτων εις το κύτος.

Επανεφέρην εις την θέσιν των τούς άσκούς του οίνου, όσους ειχε χρειασθῆ να παραμερίσῃ, τούς έτοποθέτησε λίαν επιδεξίως άλλους επ' άλλων, δια να κρύψουν καλώς τας όπας εις τα κάτω, δέν ελησιμόνησε να σκουπίσῃ και να κάμη άφαντα τα προνιδια η τα μικρά ψήγματα του ξύλου, έμάζωξε τα τριβέλια του, έσβυσε το κλεπτοφάναρον, και πατών και πάλιν ελαφρά, ανυπόδητος, επανήλθεν εις το μικρόν φελουκάκι του, το όποιον ειχε δέσει εις το πορτέλλο της γολέττας, και άπήλθε να κοιμηθῆ... Τίς οίδεν αν έκαμε και τον σταυρόν του πριν πλαγιάσῃ.

Εν τοσούτῳ, η αδελφή του διηγείτο ότι, ο

κακοποιός ειχε μεταμεληθῆ μέχρι της πρωίας και τον έτυπτε μεν η συνείδησις, αλλά και φοβείτο μη φωραθῆ, δθεν έπερίμενε την άλλην νύκτα. Έμελέτα να υπάγῃ πάλιν βαθειά τα μεσάνυκτα, δια να ματαιώσῃ το καταθόνιον έργον. Ήξευρε να φράξῃ καλώς τας όπας, όπως ήξευρε να τας άνοιξῆ τοῦτο θα καταφθωνε δια συμπλογούς τινος μάχης εκ πίσσης και ξύλου. Πλήν φεῦ! το φόρτωμα της σκούνας ειχε συμπληρωθῆ έως το απόγευμα, κ' επειδή έφύσα καλός άνεμος, ο πρώτος βορρᾶς όστις ήρχισε τον Νοέμβριον να πνέῃ, ο Καβούλης, μη θέλων να χάσῃ τον καλόν καιρόν, άπεφάσισε κ' έκαμε πανιά, εκτάκτως όλως πρό του μεσονυκτίου και με το απόγειον του βουνοῦ. Τότε ο Νίκος έθεώρησε το πράγμα ως σημεϊον, και ειπεν ότι, όχι αυτός, άλλ' ο δίκαιος Θεός ειχε καταδικάσει την γολέτταν και τον παραβούρησιν της ο Θεός ας έκαμνεν έλεος!

Μετά τρις ήμέρας ήλθεν είδησις ότι η γολέττα έχάθη. Όλοι οι θαλασσινοί του τόπου ήπόρησαν με την «ατζαμωσύνην» του Καβούλη άγυαλά, αυτός ήτο κτηματίας και οίνεμπορος, δέν ήτο ναύτης. Διότι μεγάλη τρικυμία δέν έγινε, πλην αυτός θα έπεσεν ως στραβός επάνω εις καμμίαν ξέραν.

Μεταξύ ουρανοῦ και πελάγους άγνωστον μυστήριον έδραματουργήθη την νύκτα εκείνη. Κανείς δέν ήξευρε τί ειχε συμβῆ. Η έκδίησις του πουργοῦ σκληρώς συντελέσθη.

Και πάλιν πλούσιαι σπονδαί, όχι πλέον εις την αύλην και εις τον δρόμον, άλλ' εις την θάλασσαν ατήν την φοράν. Ο Βάχχος έφιλοτιμήθη να δωρήσῃ χιλίους άσκούς οίνου εις τον Ποσειδῶνα. Και έως την αύγην έφάνησαν μεθυσμένοι όλοι οι Τρίτωνες και αι Γοργόνες, ελαφρά ζαλισμένοι, πλέουσαι μαλακά εις το κύμα, κ' αι Σειρήνες έτόνισαν φαιδρόν παροϊνιον φσμα δια τούς θεούς, το όποιον ήτο θρηγος και πικρά ειρωνεία δια τούς θνητούς ανθρώπους και την μοϊραν των.

***

Εκ τοιούτων όρωμάτο ο μοναχογιός ο πεντάρφανος, του όποιου το περι γάμου ζήτημα ειχε δώσει άφορμήν να ρηθῆ υπό του Ιατροῦ Βιλδ το άφελές εκείνο άπόφθεγμα:

— "Ανθρωπο να τρώῃ άλλο ανθρωπο.

Αφού ο χειρουργός επέδεσε το αιμάσσον τραῦμα, οι άρραβῶνες του Στάμου ανεβλήθησαν, διότι δέν θα ήτο δυνατόν πλέον να παρενρεθῶσιν αι δύο θεϊαι του, η μία με

μισό φρούδι φαγωμένον κ' έστραμμένον, η άλλη με οδόντας παραπολύ δξείς. Τέλος, ύστερον από ολίγας εβδομάδας, η πρώτη έμεινε με μίαν εις τα κάτω του μετώπου βαθειαν ούλην, η δευτέρα, δέν ειξεύρω αν έρρίνισε τούς οδόντας της, άλλ' έζήτησεν υποκριτικήν συγχώρησιν, και πρόσκαιρος λυκοφιλία επέηλθεν. Ο νέος έζήτησεν ως χάριν από την θεϊαν του την αδιάλλακτον να συγκατατεθῆ εις τον γάμον, τον όποιον ειχε προξενεύσει η άλλη. Ο γάμος έγινε.

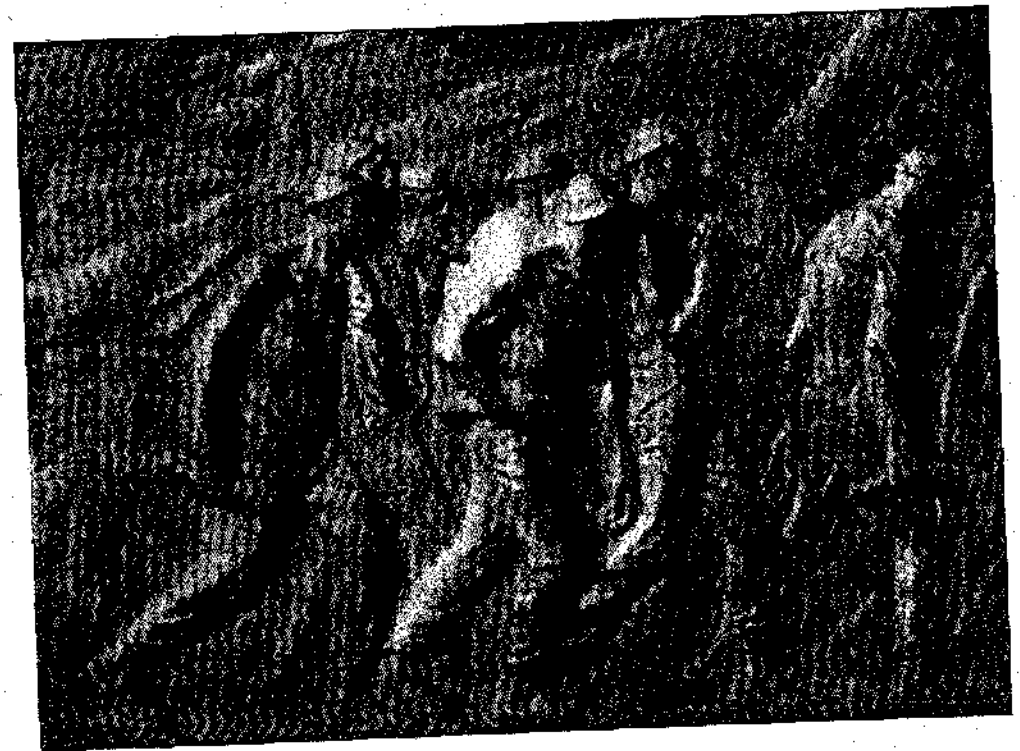
Μετά είκοσιν έτη ακόμη ευρίσκομεν τον Στάμον χηρευμένον από την πρώτην σύζυγον, εισελθόντα εις δεύτερον γάμον. Έκαμε και από τας δύο πολλά τέκνα, με πλεονασμόν των κορασίων, ως συνήθως. Αι υποθέσεις δέν έπήγαν καλά όλοι οι κάπηλοι και οι μικρέμποροι

του τόπου ήσαν φοβεροί τοκογύφοι. Ο Θεός, όστις έκαμε τας άράχνας δια να συλλαμβάνουν τας μίαις, παρεχώρησε να υπάρχουν οι τοκογύφοι δια να τιμωροῦνται οι μέθυσοι και οι όκνηροί.

Ο Στάμος ειχεν υποθηκεύσει το βίός του, δια το όποιον έκαυχάτο άλλοτε, επώλησε μέρος των κτημάτων. Εγήρασε πρό του 45 έτους, έγινε φαλακρός. Έκάπνιζε ναργιλῆ κατ' οίκον, ειπνε ρῶμι και πολύ κρασί, και εις πᾶσαν υπόθεσιν την όποιαν διεπραγματεύετο, είτε περι υποθηκεύσεως επρόκειτο, είτε περι πωλήσεως άγρου — αλλά συχνά και εις άπλής όμιλίας με φίλους — δέν έλανε να επαναλαμβάνῃ την έρωδόν του:

— Ντέρετι, δικό μου, βρε παιδιά! κασσαβέτι δικό σας.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΟΙ ΜΕΤΑΛΛΑΓΡΥΧΟΙ

ΣΚΕΨΕΙΣ

Τὸ ὕψος, αὐτὸ μόνον ὑπάρχει εἰς τὴν τέχνην. Πολλοὶ ἐκ τῶν προσωπογράφων τῆς Ἀγγλίας εἶναι καταδικασμένοι εἰς τὴν λήθην. Διότι ποτὲ δὲν ζωγραφίζουσι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπουν. Ζωγραφίζουσι ὅ,τι βλέπει τὸ κοινόν. Καὶ τὸ κοινόν δὲν βλέπει ποτὲ τίποτε.

Εἰς τὴν φιλολογοῦσαν τὰ μόνα πρόσωπα τὰ ὁποῖα ὑφίστανται πραγματικῶς, εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ. Καὶ ἂν ἓνας μυθιστοριογράφος εἶναι τόσο μέτριος ὥστε νὰ λαμβάνῃ τοὺς ἥρωάς του κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν ζωὴν, ὀφείλει τοῦλάχιστον νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι δημιουργήματά του καὶ ὄχι νὰ τὰ παρουσιάσῃ ὡς ἔκτυπα. Τὰ πρόσωπα ἐνὸς μυθιστορήματος ἔχουν ἀξίαν ὄχι διότι ὁμοιάζουν μὲ πρόσωπα πραγματικά ἀλλὰ διότι εἶναι πλάσματα τοῦ συγγραφέως· ἄλλως τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο δὲν εἶναι ἔργον τέχνης.

Ἡ Τέχνη, κατ' ἀρχάς, δὲν ἀπευθύνεται οὔτε εἰς τὸν νοῦν οὔτε εἰς τὸ αἰσθητὸν ἀλλὰ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν φύσιν, ἢ ὁποῖα, ἀσυνειδήτως ὀδηγομένη καὶ τελειοποιουμένη διὰ τῆς συχνῆς ἐπαφῆς μὲ ἔργα καλλιτέρας, γίνεται ἐπιτέλους κριτικῆς ἀσφαλῆς.

Λέγουσι πάντοτε ὅτι οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ καλλιτέχναι εἶναι ἀτέλει καὶ ἀνισόρροποι. Οὔτε ἕμποροῦν νὰ εἶναι διαφορετικοί! Ἡ συγκέντρωσις τῆς ὀράσεως καὶ ἡ προσήλωσις εἰς μίαν σκέψιν, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδιοσυγκρασίαν, περιορίζουσι κατ' ἀνάγκην τὸ ἄτομον. Εἰς τοὺς κατεχομένους ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ὁραίου ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἀδιάφορα. Ὑπάρχουσι ἐν τούτοις πολλοὶ ἐξαιρέσεις. Ὁ Ροῦμπενς ὑπῆρξε πρέσβυς, ὁ Γκαίτε σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ ὁ Μίλτων γραμματεὺς τοῦ Κρόμβελ. Ὁ Σοφοκλῆς ἐκκληροῦ τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκοντα.

Ὁ ἄνθρωπος πιστεύει εἰς τὸ ἀδύνατον, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσῃ εἰς τὸ ἀπίθανον.

Τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν αἰσθάνεται πάντοτε εὐχαριστημένον ὅταν τοῦ δμῆλῃ μία μετρίτης.

Τὸ κοινὸν τὰ πάντα ἀνέχεται, ἐκτὸς τῆς μεγαλοφυίας.

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἐγὼ ἔχει τὸ θάλαττον τῆς. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦν δι' ἄλλους, εἶναι συνήθως κουτοί. Ἄλλ' ὅταν ὁμιλοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν των, πάντοτε σχεδὸν κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς κλείσωμεν ὅπως κλείομεν ἓνα βιβλίον ὅταν ἀρχίζουσι νὰ εἶναι βαρετοί, θὰ ἦσαν τέλειοι.

Ἡ μουσικὴ μᾶς δημιουργεῖ παρελθόν τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνωρίζαμεν καὶ μᾶς κάμνει νὰ αἰσθανώμεθα νέας θλίψεις. Φαντάζομαι ἕναν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἔζησε πάντοτε τὴν ζωὴν τὴν πλέον κοινήν· ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅταν ἀκούσῃ ἔξαφνα ἓνα δυνατόν κομμάτι μουσικῆς, θὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ἡ ζωὴ του ἐπέρασεν ἐν ἀγνοίᾳ του μέσα εἰς δοκιμασίας τρομεράς, εἰς μοναδικὴν χαράν, εἰς ἀγρίους ἔρωτας, εἰς μεγίστας θυσίας.

Ἡ Τέχνη δὲν ἀπευθύνεται εἰς τὴν διάνοιαν. Ἄν ἀγαπῶμεν τὴν Τέχνην ἀληθινά, τὴν ἀγαπῶμεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ Διάνοια, ἐὰν τὴν ἠκούσαμεν, θὰ διεμαρτύρητο κατὰ τοιοῦτον ἔρωτος. Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὑγιὲς εἰς τὴν λατρείαν τῆς Καλλονῆς. Ἡ λατρεία αὕτη εἶναι τόσο μεγάλη ὥστε δὲν ἕμπορεῖ νὰ εἶναι ὑγιής. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ αὐτὴν, θὰ φαίνονται πάντοτε εἰς τοὺς ἄλλους ἀπλοὶ ὄνειροπόλοι.

Τὸ καλλιτέχνημα χρησιμεύει εἰς τὸν τεχνοκρίτικὸν ὡς ἀφετηρία πρὸς δημιουργίαν νέου ἔργου, ἰδικοῦ του, τὸ ὁποῖον ἕμπορεῖ νὰ μὴν ἔχη καμμίαν καταφανῆ ὁμοιότητα μὲ τὸ κρινόμενον καλλιτέχνημα.

Τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν ἐνὸς ὁραίου πράγματος εἶναι ὅτι ἕμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν ἢ νὰ ἰδῶμεν μέσα εἰς αὐτὸ ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν. Καὶ ἡ Ὁμορφιά, ἢ ὁποῖα προσδίδει εἰς τὴν δημιουργίαν στοιχεῖα αἰσθητικὰ καὶ παγκόσμια, κάμνει καὶ τὸν τεχνοκρίτικὸν δημιουργὸν καὶ ψιθυρίζει χίλια πράγματα τὰ ὁ-

ποῖα δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὸν νοῦν τοῦ γλύπτου ἢ τοῦ ζωγράφου.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι συμφωνοῦν μαζί μου, αἰσθάνομαι ὅτι πιθανόν νὰ σφαλῶ.

Ἡ αἰσθητικὴ εὐρίσκεται ὑψηλότερα τῆς ἠθικῆς. Ἀνήκει εἰς πνευματικώτερον σφαῖραν. Τὸ

νὰ διακρίνωμεν τὸ κάλλος τῶν πραγμάτων εἶναι ἢ ὑψηλότερα βαθμῆς τοῦ ἕμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν.

Ὁ ὄνειροπόλος εὐρίσκει τὸν δρόμον του ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης. Καί, πρὸς τιμωρίαν του, βλέπει τὴν αὐγὴν πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΑ

Ο ΠΡΙΓΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ἄμαξά μου, ἐπέρασε κάτω ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν βενετικὴν πύλην τῶν Χανίων, στολισμένην μὲ βαρῶν καὶ ἀκομψὸν μαρμαρίνον βενετικὸν θυρεόν, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν στενὴν καὶ δαιδαλώδη ὁδόν, ἢ ὁποῖα διασχίζουσα τὴν πόλιν διευθύνεται πρὸς τὴν Χαλέπαν. Εἰς τὸ βάθος ἀριστερὰ διακρίνονται ἀκόμη δροτὰ τὰ παλαιὰ βενετικὰ τείχη, λείψανον μιᾶς θυελλώδους ἐποχῆς, ἢ ὁποῖα μᾶς εἶναι ἀγνωστος ἀκόμη εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς καὶ ὅμως εἶναι γεμάτη ἀπὸ ρωμαντισμόν, ἀπὸ ἱπποσύνην, ἀπὸ ἓνα ἰδιαίτερον πολιτισμόν, ἐξανθήσαντα εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς γῆς, ἐρριμμένον εἰς τὸ κέντρον τοῦ πελάγους καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐπυκνοῦντο ἤδη τὰ νέφη τῆς ἐσπευσμένως ἐρχομένης δουλείας. Μεταξὺ τῶν δύο γωνιῶν τοῦ ὑψηλοῦ τείχους ἀπομένει ἀκόμη ἀνοικτὸν τὸ μέρος ὁποῦ ἡ παράδοσις ἰσχυρίζεται ὅτι ἐγίνοντο οἱ ἱπποτικοὶ ἀγῶνες καὶ ὅπου ἓνας Κουερίνης, διὰ νὰ ἀποδείξῃ δημοσίᾳ ὅτι ἐμίσει τὴν γυναῖκα του, ἦτις ἐθεωρεῖτο νόθον τέκνον τοῦ Καλέργη, προσῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπιβαίνων ἡμίονου, εἰς τὸν λαμόν τῆς ὁποίας εἶχεν ἀναρτήσει τὸ περιδέριον τῆς συζύγου του. Ποῦ καὶ ποῦ ἓνας θυρεὸς καὶ ἓνα βενετικὸν ὄνομα ἀκουόμενον εἰς τὸν δρόμον, ἔρχεται ἀκόμη ὡς ἀπλήρησις μακρυνὴ τοῦ βενετικοῦ παρελθόντος τῆς νήσου καὶ ἀπὸ τὸν ἐξώστην μιᾶς οἰκοδομῆς, σκαρφαλωμένης εἰς τὸν βράχον, ποῦ τὸν ἐπέστεφεν ἄλλοτε δαντελλοῦ τὸ βενετικὸν φρούριον, μὲ χωρετὰ μία κυρία φέρουσα ἀκέραιον καὶ ἀδίκτον ἐνδοξώτατον βενετικὸν ὄνομα. Ἐνα βράδινον ὅταν ἐπιλοξενήθην εἰς τὸ κρητικὸν ἀρχοντόσπιτον, ἠθέλησα νὰ μάθω ἂν σώζονται ἀναμνήσεις τῆς καταγωγῆς. Τίποτε δὲν εἶχαν ἀφήσει αἱ

θύελλαι. Μόνον γηραιὰ δέσποινα καθημένη εἰς εὐρὸν παλαιὸν κάθισμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἕμποροῦσε πλέον νὰ κινήθῃ, μοῦ ἔδειξε περιδέριον παραδόξου τεχνοτροπίας, τὸ ὁποῖον εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν τῆς καὶ ἐφαίνετο προερχόμενον ἀπὸ τὰ περίφημα βενετικὰ ἐργαστήρια τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

***

Ἡ ἄμαξα τώρα ἐρρίφθη εἰς τὸν ἐξοχικὸν δρόμον τὸν φέροντα πρὸς τὴν Χαλέπαν. Ἀριστερὰ μου τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἀποστέλλει πυκνοὺς ἀφρούς εἰς τοὺς πόδας τῶν βενετικῶν τειχῶν, ὡς νὰ προσπαθῇ καὶ αὐτὸ νὰ ὑποσκάψῃ τὰ θεμέλια τοῦ τελευταίου μαρτυρίου μιᾶς ξένης κατοχῆς. Καὶ καθὼς βλέπω τοὺς ἐργάτας κατεδαφίζοντας τὸ δαντέλλωμα τῶν τειχῶν διὰ ν' ἀνοίξουν τὸν δρόμον, καὶ τὸ κύμα κάτω ὑπονομεῖον τὴν βᾶσιν, συλλογίζομαι εἰς τί ἐχρησίμευσαν τεσσάρων καὶ πλέον αἰῶνων ἀγῶνες, μὲ τοὺς ὁποῖους ἡ Γαληνοτάτη Δημοκρατία προσεπάθησε νὰ συγκρατήσῃ εἰς τὴν κατοχὴν τῆς τὴν ἠρωϊκὴν μεγαλόνησον τὴν «Ἱερὰν Κρήτην» ὅπως τὴν λέγει ὁ χρονόγραφος.

Δεξιὰ ἐκτείνεται ὁραϊότατον τὸ πανόραμα τοῦ κάμπου τῶν Χανίων. Ὁ ὁραῖος κάμπος φέρει βαθύτητα τὰ μύθρα ἴχνη τῶν ἀλλεπαλλήλων καταστροφῶν. Μία μονὴ εἰς τὸ βάθος καὶ εἰς τὰ κράσπεδα τῆς ἠρωϊκῆς Μαδάρας, στήζει μὲ τὴν ἀστραπηβόλον λευκότητά τῆς τὸν μαυροπράσινον πίνακα.

Εὐτυχῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ πανόραμα ἀπλώνεται ἡ λευκότης τῶν ὄρεων τῶν Σφακιῶν καὶ ἀριστερὰ μεταξὺ δύο ἀπαλῶν μαζῶν, κἀτι ὄρεμα πρὸς τὰ ὕψη. Εἶναι ἡ Ἴδη, ὁ Ψηλοῦρης, ἢ κορυφὴ τοῦ ἱεροῦ ὄρους εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλ-

ληνική φαντασία ύψωσε μίαν σελίδα της κοσμογονίας.

Κάτω από το πανόραμα αυτό των αιχμών και των πτυχώσεων, διακρίνω την Μαδάραν και εις την διασταίρωσιν δύο έξοχικων δρόμων βλέπω ένα πρόχειρον αγίασμα του οποίου ή ασβεστος κανδήλα ενθυμίζει ότι εις εκείνην την θέσιν έγινεν ένας αγών ιερός.

Εν τούτοις ή άιαξά μου διασχίσασα τον έλικοειδή δρόμον του προαστείου, — ειρηνικού και άθορύβου προαστείου το οποίον εν τούτοις θά σημειωθή εις την ιστορίαν συνδεδεμένον με μίαν εποχήν αγωνίας διά την Κρήτην, — έσταμάτησε πρό μικράς άπερίττου οικοδομής, με μικρόν κήπον έμπρός, οικοδομής ή όποία τό πολύ με τάς μικράς έξοχικάς οικίας του Φαλήρου και τάς μικράς έπαύσεις της Κηφισίας ήμπορεί να παρομοιωθή. Ένας χωροφύλαξ εις την θύραν και μία μεγάλη κρητική σημαία εις τον έξώστην προσδίδουν έξαιρετικήν σημασίαν εις τον άπείριστον οικίσκον.

— Τό παλάτι του Άρμοστού! μου ειπεν ό άμαξηλάτης, ενώ ένας θεράπων έσπευδε να άνοιξη την θύραν της άμαξής μου και να υποκλιθώ.

***

Όταν, διασχίσας την αύλην εισήλθα εις τό ύπασπιστήριον, έκρατήθην από μίαν σκέπιν.

— Τόν χωρεί τον πρίγκηπα τό Παλάτι αυτό; Πραγματικώς εκείνην την στιγμήν ό άθλητικός άρμοστής ένεφανίσθη μίαν στιγμήν εις τό παράθυρον του γραφείου και έβύθισε τό βλέμμα του εις τό πέλαγος. Και τό μικρόν παλατάκι μου έφάνη μικρότερον άκόμη διά τό πελώριον εκείνο σώμα.

Άμέσως είδοποιήθην ότι πρέπει να παροισασθώ εις τον πρίγκηπα. Διέσχισα τότε τον διάδρομον τον χωρίζοντα τό γραφείον από τό ύπασπιστήριον και εύρέθην ενώπιον του Άρμοστού. Εις τό μεταξύ μία παράδοξος μεταβολή ειχεν έπέλθει εις την αντίληψίν μου. Τό παλατάκι της Χαλέπας έσωτερικώς φαίνεται τουλάχιστον διπλάσιον. Ό διάκοσμός του άπείριστος και σχεδόν άσπληγός δεν στερείται λεπτής και διακριτικής καλαισθησίας. Λέγουν ότι ή Βασίλισσα Όλγα έπεσάτησεν ή ίδια εις συμπλήρωσιν του διακόσμου αυτού. Όσοι ενρυχε να ίδουν την καλαισθησίαν με την όποιαν

Ο πρίγκηψ Γεώργιος

Φωτογραφία Μπέρνγκερ

είναι επιπλωμένα τό διαμερίσματα της Βασιλίσσης, αναγνωρίζουν την ίδίαν καλαισθησίαν διευθύνσασαν τον διάκοσμον των άνακτόρων της Χαλέπας.

Τό γραφείον του πρίγκηπος είναι γραφείον ήγεμονίδου και ναύτου. Εις τους τοίχους διακρίνω εικόνας του Προσαλέντη και άλλων θαλασσογράφων και όλα τό κοσμήματα και τά πράγματα της ανάγκης ενθυμίζουν την θάλασσαν. Ένα μελανοδοχείον είναι ή πρόνμη πλοίου ήμυθισμένου εις την θάλασσαν και ή στακτοθήκη των σιγάρων περιτέφεται από ένα σωσίβιον και υπάρχει μία άνθοδόχη με άνοικτά πανιά μέσσι από τό όποία προσβάλλουν άνθη του χανιώτικου κάμπου, άποστέλλοντα τό λεπτόν των άρωμα εις όραιαν εικόνα της βασιλόπαιδος Άλεξάνδρας καταλαμβάνουσιν την γωνίαν. Κογχύλια και Τρίτωνες και δελφίνες συμπληρώνουν τον διάκοσμον και την επιπλωσιν άξιον πλαίσιον μέσα εις τό όποιον έξαίρεται περισσότερο ή άδρά μορφή του ναύτου Άρμοστού.

Ό πρίγκηψ μου όμιλεί περιφερόμενος μέσα εις τό γραφείον του με βήμα τό όποιον δεν κατορθώνει να πνιγή εις τον τάπητα του πατώματος, και μου όμιλεί την ίδικήν του παραστατικωτάτην γλώσσαν, δανειζομένην στοιχειά

άφ' όπου της χρειάζεται, και με προφοράν βαθέως κρητικήν, τόσον βαθέως μάάλιστα ώστε κάποτε να εξαφανίζωμαι και να μη δύναμαι να κρατήσω ένα μειδιάμα. Άλλά την παρατήρησί μου υποβάλλω εις τον πρίγκηπα με μεγίστην προσοχήν. Εις τό Ανάκτορον της Χαλέπας ή έθιμοτυπία αναδίδεται ως βαρύ άποπνικτικόν άρωμα. Εις τό ζήτημα αυτό ό πρίγκηψ είναι της σχολής του Γεωργίου Α' της Ελλάδος.

Και μόνον όταν έξέρχωμαι βλέπω τον πρίγκηπα Γεώργιον, σπύδοντα μέχρι της θύρας να ύποδεχθώ γηραιόν βρακοφόρον Κρητα, ενώπιον του οποίου ή έθιμοτυπία ξεητμίσθη. Ό Κρητικός έφθασεν έμπρός εις τον πρίγκηπα όπως έξεκίνησεν από τό χωρίον του, έπαρουσιάσθη χωρίς καμίαν διατύπωσιν. Η βράκα του φέρει εις τάς πτυχάς της πυκνήν την σκόνην του μακρουού δρόμου και τό κίτρινά του τσαρνίνα, φέροντα βαθυτάτας άμυχάς, δεικνύουν ότι ήλθαν σιγμαί κατά τάς όποιάς ό γέρον ήναγκάσθη να κατέλθη από τό ζών του και να πηδήση από βράχον εις βράχον.

Ό πρίγκηψ τείνει τό πλατύ του χέρι και σύρει τον Κρητικόν ό όποιος εξαφανίζεται όπισω της θύρας από τό άνοιγμα της όποιας βλέπω μετ' όλίγον να καθήσθ ή Κρητικός εις τό άνάκλιτρον άπέναντι του Άρμοστού.

***

Αύτη ή διπλή συμπεριφορά, άλλη άπέναντι του ξένου του εκτελούντος πράξιν εύλαβείας ή έρχομένου δι' ύπηρεσίαν, και του έντοπίου ό όποιος τάς ύπηρεσίας του τάς έγραψεν ήδη εις τό βιβλίον της πατρίδος του μεγάλας και άναμφισβητήτους, ενθυμίζει μάλλον τον Όθωνα. Ό Άλέξανδρος Ραγκαβής διηγείται εις τ' Απομνημονεύματά του ότι οι ύπουργοί του πρώτου βασιλέως, άπελπισθέντες από τάς διατυπώσεις εις τάς όποιάς αυτός τους υπέβαλεν, έπρότειναν να γίνουν τό ύπουργεία γύρω από τό Άνάκτορα, ώστε να πηγαίνουν οι ύπουργοί μόνον όταν είδοποιηθούν ότι ό βασιλεύς είναι έτοιμος να τους δεχθώ. Και όμως οι άγωνισταί εισήρχοντο εις πάσαν ώρα εις τό γραφείον και εις τον θάλαμον άκόμη του βασιλέως, χρησιμευούσης ως εισιτήριον της φρουσανέλλας των.

Έμπρός εις μίαν ένδοξον Κρητικήν βράκαν ύποχωρούν όλαί αι άσπληγαι διατυπώσεις της έθιμοτυπίας αι καθιερωθείσαι εις την αύλην της Χαλέπας. Την ώρισμένην ήμέραν της παρουσιάσεως των άρχηγών των ξένων στρα-

τευμάτων, συνέβη πολλάκις ξένοι άξιωματικοί χρυσοστόλιστοι και φορτωμένοι από παράσημα, έκπροσωπούντες δε εις την Κρήτην τό μεγαλύτερον μίαν προστάτιδος Δυνάμεως, συνέβη πολλάκις να περιμένουν εις τό ύπασπιστήριον έως ότου τελειώσθ ή πρίγκηψ εις τό γραφείον του την όμιλίαν του με χωρικών ξεκινήσαντα από τά βάθη του Σελίνου ή από τους κρημνούς των Σφακιών ή από τάς πεδιάδας του Μερυμπέλου, άπλώς διά να φιλήσθ τό χέρι του Έλληνοσ βασιλόπαιδος.

Η μέθοδος αύτη, γεμάτη από εύλάβειαν προς τό ένδοξον Κρητικόν παρελθόν, και γεμάτη διάκρισιν προς τους ανθρώπους των άπεριγράπτων θυσιών και της ύπερόχου αυταπαρηήσεως, έστερέωσεν εύρυτάτην την δημοτικότητα του πρίγκηπος Γεωργίου εις την Κρήτην. Ό Κρητικός ό άκούσας τον πρίγκηπα να φθάσθ μέχρις έξουκειώσεως προς την νησιωτικήν προφοράν, επέστρεφεν εις τό χωρίον του ποτισμένος όλην την ύψηλήν συγκίνησιν της όποιας ήσαν επιδεικτικά τό πλατεία ήρωικά στήθη.

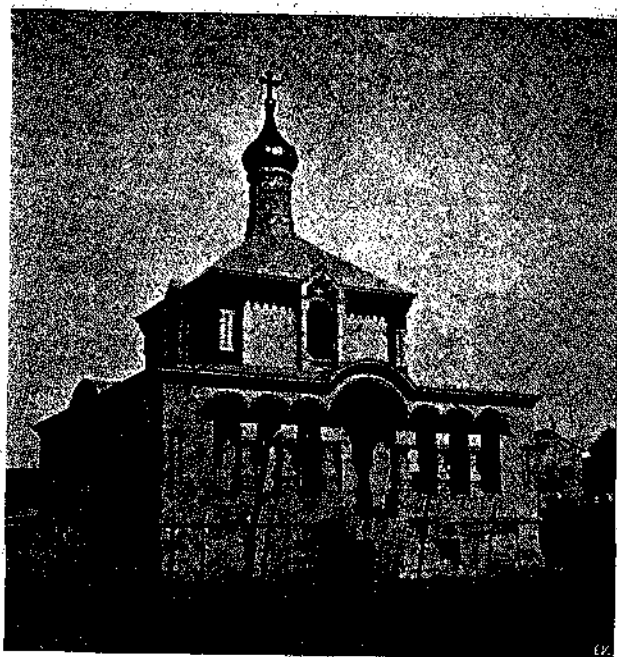
Αί γραμμαί αύται δεν έχουν ούτε την άξίωσιν ούτε τό χρώμα πολιτικής ιστορίας της άρμοστείας. Αφ' ότου ό γράφων αύτην έπεσκέφθη την Κρήτην και έγινε μάρτυς των περιγραφόμενων εις τάς σελίδας αύτάς, έμμεσολάβησαν γεγονότα και περιστάσεις διάφοροι των προσδοκωμένων. Όλα ταύτα διαφεύγουν την δικαιοδοσίαν των γραμμών αυτών. Έδώ γίνεται λόγος μόνον περι του ανθρώπου, του ίδιαιουκό μάάλιστα ανθρώπου, και ότι χαρακτηριστικώτερον περιλαμβάνεται εδώ είναι άυστηρότατα έξηκριβωμένον.

Και πρέπει να όμολογήσω ότι σπανίως την είδα περισσότερο χαρακτηριστικήν και περισσότερο έντονον την δημοτικότητα ενός ύπευθύνου άρχηγού λαού, όσον τότε εις την βραχείαν μου εκείνην έπίσκεψιν εις την Κρήτην, εις εποχήν κατά την όποιαν τό πάθη δεν είχαν άκόμη προσλάβει την σημερινήν όξειαν μορφήν, και τό Θέρισσον δεν ειχεν άκόμη καμίαν θέσιν εις την Κρητικήν ιστορίαν.

Ό πρίγκηψ ήσθάνετο γύρω του πυκνουμένην την άτμοσφαιραν της άφοσιώσεως και της ένισχύσεως και, όπως ό Αγαμέμνων και ό Λουδοβίκος ό Δίκαιος, ήδύνατο να λέγεται ποιμήν του λαού του. Εις αυτόν ήρμοζεν εκείνο τό όποιον ειπεν ό Βαγιαμόντι περι ενός δουκόδ της Τοσκάνης:

— Είναι ό ήγεμών που γνωρίζει να κατέβη τόσα σκαλοπάτια ώστε να τον συναντήσθ ή

Μαρία Μαγδαληνή. Ἐκκλησία τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου ἐν Χαλέπα. — Φωτογραφία Ν. Σταυρίδη Υ. Β. Ν.

προσκαλούμενος ὑπ' αὐτοῦ ν' ἀνέλθῃ λαός του. Καὶ τὴν συνάντησιν αὐτὴν τὴν εἶδεν ἐπανειλημένως καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα καὶ ἰδιωτικῶς ἢ νεωτέρα Κρητικὴ ἱστορία. Ὁ Κρητικὸς λαὸς συνητηθῆ πολλὰκις μετὰ τὴν ἡγεμόνα του, χωρὶς ἐπίδειξιν καὶ χωρὶς θόρυβον, εἰς ἐκείνας τὰς μυστικὰς συναντήσεις κατὰ τὰς ὁποίας μόνον αἱ ψυχὰι λαοῦ καὶ ἡγεμόνων κάμνουν τὰ μυστικὰ συνοικέσια. Καὶ ἡ φήμη ἀναφέρει μίαν σωρείαν ἐπεισοδίων τὰ ὅποια χρωματίζουν βαθέως τὸν ἄνθρωπον τὸν κρυμμένον μέσα ἀπὸ τὴν στολήν τοῦ ἡγεμόνος.

***

Εἰς τὸν ἐξοχικὸν δρόμον ὁ ὁποῖος φέρεται πρὸς τὸν ἱστορικὸν Βάμον, δρόμον εἰς τὸν ὁποῖον συχνότατα κάμνει τὰς ἐκδρομὰς του ὁ πρίγκηψ ὑπάρχει καλύβη, λησμονηθεῖσα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν, εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ γηραιὰ Κρησοῦ, γεννηθεῖσα πρὸ τοῦ 1800 καὶ ἐτνήχασα τώρα νὰ ἴδῃ ἀνατέλλουσαν ἐμπρὸς εἰς τὰ γεροντικά της μάτια νέαν ζωὴν.

Μετὰ τὴν μνήμην ἡρωικῶς ἀντισταθεῖσαν εἰς τὰς ἐφόδους τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὴν δροσερὰν ἀφηγηματικότητά ἢ ὁποία εἶναι φυσικὸν δῶρον τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ἡ γραιὰ κατορθώνει

ν' ἀφήνῃ ἀπὸ τὸ στόμα της εἰς δόσεις ἑλκυστικὰς ὁλόκληρον τὴν Κρητικὴν ἱστορίαν ἐνὸς αἰῶνος. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ εἶδε παρελθόντων ἐμπρὸς της τὴν καταστροφὴν καὶ ἐπερχόμενον ἐπανειλημένως τὸν ὄλεθρον. Γύρω της ἐφρονεῖθησαν ἢ ἐσφάγησαν πικροὶ οἱ ἄνδρες καὶ τὰ γυναικόπαιδα, καὶ ἦτο παιδάκι ἀκόμη, ὅταν ἐσκαρφάλωσεν εἰς τὰ Λευκὰ ὄρη διὰ νὰ σαθῇ ἀπὸ τὸν ἐξαργυρωμένον κατακτητήν. "Ὅλαι αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐξεγέρσεις αἱ ἀρχίσασαι πολὺ πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ ἐκαθεῖσαι ἐβδομήντα ἔτη μετ' αὐτὸν ἐπέρασαν ἀπ' ἐμπρὸς της μετ' ὅλην τὴν φρίκην καὶ τὰς συγκινήσεις των. Ὑπῆρξεν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς νησιώτας οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγκατέλειψαν τὸν τόπον των καὶ δὲν κατέφυγαν ἀλλοῦ καὶ ἔκαμε ἀπειράκις εἰς τὴν μακρὰν ζωὴν της τὸν δρόμον ἀπὸ τῆς καλύβης της εἰς τὰ κρουσφύγετα τῶν κρητικῶν ὄρων. Κατὰ τὸ 1896 εἶδεν ἀπὸ τὴν καλύβην της τὴν πυρκαϊάν τῶν Χανίων καὶ ἠσθάνθη τὸ πῦρ ἀπειλοῦν ὄλον τὸν ὠραῖον κάμ-

πον τῶν Χανίων μέχρι τῶν συνόρων τῆς πόλεως.

Εἰς τὴν καλύβην τῆς γραιῆς πολλάκις κατήλθε διὰ νὰ ἐσκουρασθῇ ὁ πρίγκηψ καὶ ἐπανειλημένως ἤκουσεν εἰς μεγάλα παραστατικά τεμάχια τὴν ἱστορίαν ἐνὸς αἰῶνος. "Ὅταν πρῶτην φορὰν ἐπέρασε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβην ὁ ἑλλην πρίγκηψ, ἡ γραιὰ ἐζήτησε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χεῖρ καὶ ἔπειτα ν' ἀποθάνῃ ὅπως ὁ Συμεών. "Ὁ πρίγκηψ δὲν ἐπέτρεψε νὰ σκύψῃ ἐμπρὸς του ἕνας αἰὼν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην τῆς γραιῆς, ἀναλυομένης τώρα εἰς δάκρυα. "Ἐκτοτε ἡ γραιὰ καὶ ὁ πρίγκηψ ἔγιναν καλοὶ φίλοι καὶ οὐδέποτε τὸ ἄλογον του περνεῖ ἀπ' ἔξω, φέρον τὸν ἀθλητικὸν πρίγκηπα, χωρὶς νὰ σταματήσῃ μόνον του, ἀνευ κἄν διαταγῆς τοῦ ἀναβάτου.

Κάποτε ὁ πρίγκηψ καθήμενος εἰς τὸ δωμάτιον τῆς γραιῆς ἤκουσεν ἀπ' ἔξω δύο χωρικούς συζητοῦντας μεγαλοφῶνως καὶ ἐπικρίνοντας δριμύτητα κάποιαν ἀπόφασιν τῆς ἀρμοστείας. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο δὲν ἦσαν δανεισμέναι ἀπὸ τὸ λεξικὸν τῆς ἀβρότητος καὶ ὁ πατριωτικὸς των πόνος τοὺς ὑπεγόρευε ἐκφράσεις αἰτνες θὰ ἠμποροῦσαν νὰ πληρωθοῦν ἀκριβῶς. "Ἐξαφνα οἱ χωρικοὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸ παράθυρον τῆς γραιῆς καὶ ἔρριψαν βλέμμα περιεργον ἐντὸς τοῦ δωματίου. "Ἡ γραιὰ εἰς τὸ ἄκρον ἐνὸς μεντεριοῦ διηγείτο

κάποιο ἐπεισόδιον τοῦ καπετὰν Κριάρη καὶ ὁ πρίγκηψ ἐμπρὸς της καθισμένος ἐπάνω εἰς ὀγκώδη πέτραν ἤκουε τὴν ἱστορίαν.

Οἱ χωρικοὶ συγκληθέντες πρὸ τοῦ θαύματος αὐτοῦ, ὤθησαν ἡρέμα τὴν θύραν, εἰσῆλθαν καὶ ἀσκελεῖς ἔκλιναν ἐμπρὸς εἰς τὸν πρίγκηπα, ὁ ὁποῖος σιωπῶν διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὴν γραίαν τοὺς ἔδωκε τὸ πλατὺ τοῦ χεῖρ, καὶ τοὺς ἐκάλεσε νὰ καθήσουν καὶ αὐτοί. Τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὀλίγην σιωπὴν, ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸ γῆρας, ἀπὸ τὴν ἀφέλειαν τοῦ πρώτου ἀρχοντος τῆς νήσου, ἀφώπλισε δύο τολμηροὺς ἐπικριτάς, οἱ ὁποῖοι ὑψηλοφῶνως καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν κατηγοροῦν δριμύτητα τὸν νέον τύραννον ποῦ εἶχεν ἐπιβάσει ἢ Ἐδρώπη εἰς τὴν πατρίδα των.

"Ὅταν μετ' ὀλίγην ὥραν ὁ πρίγκηψ ἵππευσε διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Χαλέπαν, ἐνθουσιώδης προπομπὴ τοῦ ἔγινεν ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν τῶν ὁποίων οἱ νεώτεροι ἔτρεξαν ὅσον τὸ ἐπέτρεπαν οἱ πνεύμονές των διὰ νὰ συνοδεύσουν τὸν ἵππον τοῦ πρίγκηπος.

***

Ἡ μπεγίρα του!

Εἰς τὴν Κρήτην εἶναι πλέον δημοτικωτάτη. Εἶναι ζῶον ἐκτάκτου ὠραιότητος, ἀγνοιάτης καταγωγῆς, ἀλλὰ πρὸ παντὸς μεγίστης ἀντοχῆς. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ προσόν εἶναι ἀπαραίτητον δι' ἵππον τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου. Ὁ ναυτικός, ὁ ὁποῖος κάποτε ἦλθεν ἀπὸ τὴν Κρήτην μετ' ὅσην ταχύτητα ὥστε νὰ κινδυνεύσῃ νὰ βυθίσῃ τὸ τορπιλλοβόλον ποῦ τὸν ἔφερεν, εἰς τὴν ξηρὰν εἶναι ἵππεὺς τέλειος καὶ ἀκούρατος.

Αἱ ἐκδρομαὶ του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου εἶναι ὁ τρόμος τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν ἀκολουθῶν του. Ἡ μπεγίρα — ὅπως λέγουσιν οἱ Κρητῆς τὴν φορβάδα — τοῦ πρίγκηπος κατατρώγει τὰς ἀποστάσεις ὡς σιδηρόδρομος. Ἀλλὰ οὔτε τὸ ζῶον οὔτε ὁ ἀναβάτης εἶναι κοινοὶ καὶ ἐπομένως εἶναι δύσκολον νὰ εὐρεθοῦν οἱ ἱκανοὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Καὶ πολλάκις, ὅταν φθάνουν οἱ ἀκόλουθοι εἰς ἕνα χωρίον, εὐρίσκουν ἐκεῖ τὸν πρίγκηπα φθάσαντα ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ ἀναπαυόμενον.

Φυσικὸν εἶναι ὁ πρίγκηψ νὰ τρέφῃ ἰδιόζουσαν στοργὴν πρὸς τὸ ζῶον αὐτό, πολύτιμον σύντροφον δι' ἕνα ἄνθρωπον διὰ τὸν ὁποῖον ἢ ἵππασία παρουσιάζεται ὑπὸ μορφῆν ἀθλητικῆς μανίας. Καὶ τὴν μπεγίραν του ὁ πρίγκηψ τὴν περιτοίειται μόνος του, μολοντι ὅπως εἶναι γνωστὴ καὶ δημοτικῆ καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῆς Κρήτης ἀκόμη, αἱ περιτομήσεις δὲν θὰ τῆς ἔ-

λειπαν ὅπου σταματᾷ. Ἀλλὰ ὁ πρίγκηψ θέλει νὰ τὴν βλέπῃ καὶ νὰ τὴν ἐπιτηρῇ. Καὶ εἰς τοὺς σταθμοὺς πρῶτον κανονίζεται ἡ διαμονὴ καὶ ἡ τροφή τῆς μπεγίρας καὶ ἔπειτα τοῦ πρίγκηπος.

Ἀγαπᾷ ὁμως γενικῶς τὰ ζῶα ὁ πρίγκηψ Γεώργιος καὶ οἱ Τουρκοκρητῆς τῶν Χανίων διηγοῦνται ἐν ἐπεισοδίῳ του μετὰ τὸν θαυμασμὸν τὸν ἀρμόζοντα καὶ εἰς τὴν εὐαισθησίαν καὶ εἰς τὴν ἀθλητικὴν δύναμιν τοῦ Ἀρμοστοῦ.

Ἐπιστρέφων ἀπὸ μίαν ἐκδρομὴν τοῦ ὁ πρίγκηψ συνητηθῆ μετὰ Τουρκοκρητῆ καραγωγέα τοῦ ὁποίου τὸ κάρον, βαρύτερα φορτωμένον, εἶχε σφηνωθῆ εἰς τὴν γῆν. Οἱ Τουρκοκρητῆ εἶναι περιποιητικοὶ πρὸς τὰ ζῶα, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Μουσουλμάνου πρὸς τὸν ἵππον του τὴν περιέλαβαν εἰς τὰς διατάξεις των τὰ Ἱερά των Βιβλία. Ἀλλὰ ὁ καραγωγεὺς εὐρίσκειτο εἰς κατάστασιν ψυχικὴν τοιαύτην ὥστε δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐνθυμηθῇ διατάξεις ἱερῶν βιβλίων, καὶ ἐκτύπη τὸ ζῶον του ἀνηλεῶς καὶ ἀγρίως. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφάνη εἰς τὴν καμπὴν τοῦ δρόμου ὁ πρίγκηψ ἐπιβαίνων τῆς μπεγίρας του, καὶ εἶδε τὴν σκηνὴν αὐτήν.

Καὶ κατελθὼν ἀπὸ τὸν ἵππον ὁ Ἀρμοστής ἤρπασε τοὺς τροχοὺς μετὰ τὰς δύο χεῖρας του καὶ ἀνήγειρε τὸ κάρον τὸ ὁποῖον ἐξεκόλλησε τοιοτοτρόπως ἀπὸ τοὺς σχηματισθέντας βαθεῖς αὐλακας. Ὁ Τουρκοκρητῆς, ἀπόγονος φυλῆς ἢ ὁποία ἐλάτρευσε τὴν σωματικὴν δύναμιν, ἀπεκαλύφθη συγκεχυμένος καὶ ἔσπευσε νὰ διαδώσῃ τὴν σκηνὴν τῆς ὁποίας ἔγινε μάρτυς.

***

Αἱ ἐκδρομαὶ τοῦ πρίγκηπος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου εἶναι γεμάται ἀπὸ ἐπεισόδια αὐτῆς τῆς φύσεως. Ἡ Κρήτη εἶναι ἀκόμη ὁ ἀφελῆς τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πολιτισμὸς ἀπλώνεται σιγὰ σιγὰ, ἀντικαθιστῶν τὴν προτέραν ἀνησυχίαν, τὴν ἀκαταστασίαν καὶ τὸν ὄλεθρον. Ἄνθρωπος ἀφελῆς καὶ δημοτικὸς ὅπως ὁ πρίγκηψ Γεώργιος, φύσις ἀγαθὴ καὶ προικισμένη μετὰ τὴν καλωσύνην τὴν ὁποίαν δίδει σχεδὸν πάντοτε ἡ συναίσθησις τῆς σωματικῆς δυνάμεως, εἶχεν εὐρὴν στάδιον νὰ ἐπιδείξῃ τὰς φυσικὰς αὐτῆς ἀρετάς. Καὶ ἡ ὑπαιθρὸς χώρα — ὅπως λέγεται σήμερον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνταρτῶν τοῦ Θερίσσου — ἔχει ν' ἀναφέρῃ μυριάδες ὠραίων πρᾶδειγμάτων αὐτῆς τῆς στενῆς ἐξοικειώσεως τοῦ Ἀρμοστοῦ μετὰ τὸν λαόν του.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ συναντηθῇ κανεὶς χωρικὸν Κρητῆ ὁ ὁποῖος νὰ μὴ διηγῆθῃ καὶ ἐν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐπεισόδια. Καὶ εἰς μίαν σύντομον

ἐκδρομήν του εἰς τὰ περίξ τῶν Χανιῶν ἐνδυ-
μοῦμαι ὅτι ὅπου ἐστάθην διὰ τὴν ἀναπαυθῶ
ὀλίγον, οἱ χωρικοὶ προσφέροντες ἕνα ποτήρι
κρασί καὶ ὀλίγα μυρωμένα μανταρίνια μου ἐ-
πανάλαβαν ὅλοι ὅτι ὁ μακρυνὸς κονιορτώδης
δρόμος ὁ ὁποῖος ἐξετείνεται ἐμπρὸς μου εἰσχω-
ρῶν εἰς τὰ ἄνωτερα μέρη τῆς Κρήτης, εἶδε τὸν
πρίγκηπα Γεώργιον ἀραβίζοντα κάποτε τὴν ἀξι-
νην καὶ διορθώνοντα αὐτὸν διὰ τὴν δῶση ὁ ἴδιος
τὸ παραδειγμα τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία
καταντᾷ ἀπαραίτητος εἰς τὰ δημόσια ἔργα πολι-
τείας πτωχῆς μὴ δυναμένης νὰ διαθέσῃ ἀκόμη
ὅτι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διευκόλυνήν τὰ μέσα τῆς
συγκοινωνίας τῆς.

***

Πολιτικαὶ δυσχέρειαι ἀπρόβλεπτοι, διεθνεῖς
περιπλοκαὶ ἀνυπέρβλητοι, λόγοι διάφοροι δια-
φεύγοντες τὴν δικαιοδοσίαν τῶν γραμμῶν αὐ-
τῶν ἐδημιούργησαν εἰς τὴν Κρήτην κατάστα-
σιν ἡ ὁποία δὲν ἀφήνει νὰ φανῇ ὁ ἀλη-
θῆς χαρακτήρ τῶν προσώπων καὶ πρὸ πάντων
τοῦ Ἑλληνος αὐτοῦ πρίγκηπος, εἰς τὸν ὁποῖον
ἔλαχε βαρύτερη καὶ δυσκολωτέρα ἐντολή.

Εἰδικῶς ὁμοῦ περὶ τοῦ ἀνθρώπου διπλῆ
γνώμη δὲν ὑπάρχει. Ὁ πρίγκηψ εἰς τὸ παλαιὸν
ἀνάκτορον τῶν Χανιῶν, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε
διοικητήριον ἄλλοτε καὶ δεσπόζει τοῦ μικροῦ
λιμένος, καὶ εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Χαλέπας,
εἶναι ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀπαιτητικὸς ἡγεμῶν, ὁ
κληρονομῆσας ἀπὸ τὸν πατέρα του ὅλην τὴν
ἀκαμψίαν τῆς ἐθιμοτυπίας τῆς Ἀθηναϊκῆς αὐ-
λῆς περὶ τῆς ὁποίας ὠμιλήσαμεν ἤδη. Ὅλα
εἶναι κανονισμένα μέχρι κεραίας ἐπὶ τῆ βίσει
τοῦ ἐθιμοτυπικοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὁ ξένος ὁ
ὁποῖος θὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Χαλέπαν πρέ-
πει νὰ εἶναι ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ διὰ τὴν εἰσα-
χθῆ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ πρίγκηπος.

Τὰ γεύματα πρὸς τοὺς ξένους ἀξιοματικούς
καὶ τοὺς ἀνωτάτους ὑπαλλήλους γίνονται καθ'
ὅλους τοὺς κανόνες τῆς ἐθιμοτυπίας, καὶ ἡ συν-
εργασία μὲ τοὺς συμβούλους καὶ αἱ παρουσιά-
σεις καὶ αἱ ἀκροάσεις καὶ αἱ ἐσοταὶ δὲν ἀπο-
μακρύνονται οὐδὲ κατὰ ὑπεκατόμετρον τοῦ κα-
θιερωμένου πρωτοκόλλου. Εἰς τὸ τέλος μιᾶς
μακρῆς καὶ οὐσιαστικωτάτης συνομιλίας τὴν ὁ-
ποίαν ἔλαβα τὴν τιμὴν νὰ κάμω μὲ τὸν πρίγ-
κηπα Γεώργιον οὗτος μοῦ εἶπε:

— Οἱ τύποι ἔγειναν διὰ τὴν ἐξυπηρετοῦν τὴν
οὐσίαν.

Τὸ ἀπόφθεγμα αὐτὸ τὸ ἐφαρμόζει ὡς ἀρ-
χὴν ὁ πρίγκηψ Γεώργιος, καὶ δύο ἀξιοματι-
κοὶ ἀκόλουθοί του μετεβλήθησαν εἰς τελείους

ἀδελφούς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου.

Ἄλλ' ὅταν ἐξέλθῃ ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ἀπὸ
τὴν αὐλὴν τῶν Χανιῶν καὶ ἀπὸ τὸ μικρὸν
ἀνάκτορον τῆς Χαλέπας, ἀποδίδεται τελείως εἰς
τὸν ἑαυτὸν του, καταργεῖ πάντα τύπον, εἰσδύει
παντοῦ καὶ ὁμιλεῖ μὲ ὄλους, καὶ ἀπομένει πρῶ-
τος πάντοτε μόνον διὰ τῆς φυσικῆς του ἀγα-
θότητος καὶ τῆς κολοσσιαίας του εὐλακρείας.
Εἰς τὰς ἐκδρομὰς ὅλας αἱ συνήθειαι τῶν ἀνα-
κτόρων καταργοῦνται μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ φα-
γητοῦ ἀκόμη. Ὁ πρίγκηψ τρώγει καθ' ὅδον
ὅτι εὐρη καὶ ἡ ἀκολουθία του δὲν λαμβάνει
τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν ἀφορμὴν νὰ τοῦ μετα-
φέρῃ τίποτε ἀπὸ τὰ Χανιά. Ἡ λιτοτάτη Κρη-
τικὴ τράπεζα εἶναι ἀρκητὴ διὰ τὸν ταξιδεύον-
τα πρίγκηπα ὀλίγα χόρτα, ὀλίγον κρέας καὶ
ὀπωρικά τὸν φθάνουν εἰς τὰς συνεχεστέραις καὶ
μᾶλλον ἐξαντλητικαῖς πορείαις.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν ἐκπλη-
ξιν τῶν παρουσιαζομένων εἰς τὸν πρίγκηπα
Γεώργιον εἶναι ἡ βαθυτάτη γνώσις τῆς ἑλλη-
νικῆς, τὴν ὁποίαν κατέχει καθ' ὅλας τῆς τὰς
ἀποχρώσεις. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ὁμιλήσῃ κα-
νεὶς μὲ τὴν παραστατικότητα τοῦ πρίγκηπος
Γεωργίου. Τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν γνωρί-
ζει ἄριστα, καὶ τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα παρου-
σιάζει τὸ γραφεῖον του συχνότατα φέρουν διορ-
θώσεις ἰδιοχείρους τοῦ πρίγκηπος, ἀντικαθι-
στῶντος μίαν λέξιν δι' ἄλλης ἀκριβεστέραις ἢ
ἐκφραστικωτέρας. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ναυ-
τικοῦ ἔμαθε τὴν ἄλλην γλῶσσαν, τὴν κοινωτέ-
ραν, καὶ τὴν ἔμαθε τελείως καὶ τὴν μεταχειρί-
ζεται ὅταν εἶναι ἡ ὥρα τῆς μὲ καταπληκτικὴν
δύναμιν.

Ἀπὸ τὰ δύο ἰδιώματα ὁ πρίγκηψ δανεῖται
τὰς λέξεις ποῦ τοῦ χρειάζονται μὲ μεγάλην
εὐκολίαν. Ὁ λόγος του καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον
εἶναι ἐντονος, παραστατικὸς, δυνατός, ἀνθισμέ-
νος. Μία βιβλιοθήκη ὄχι ἀπέραντος ἀλλὰ οὐ-
σιαστικὴ τὸν τροφοδοτεῖ εἰς τὰς μελέτας του
καὶ ὅλα τὰ σπουδαιότερα ναυτικά περιοδικὰ
καταφθάνουν τακτικώτατα καθ' ἑβδομάδα εἰς
τὰ Χανιά καὶ διευθύνονται εἰς τὴν Χαλέπαν.
Ὡς πρόεδρος τῆς μεγάλης ἐπιτροπῆς τῆς κα-
ταρτισθείσης ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτι-
κῶν, ἔδειξε τελείαν ἐνημερότητα εἰς ὅλας τὰς
προόδους τῆς ναυτικῆς τέχνης. Καὶ ἐπειδὴ καὶ
ἡ φιλολογία δὲν τοῦ εἶναι ἀδιάφορος, διαβάσει
ἔργα φιλολογικὰ, καὶ μόνον πρὸς τὴν δημοσιο-
γραφίαν δὲν ἀισθάνεται συμπάθειαν, μᾶλλον καὶ
εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἀνεχόμενος αὐτὴν ὡς
κακὸν ἀναγκαῖον.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ *

Η'.

ΑΡΓΑ, δύσκολα, θλιβερά, περνοῦσαν οἱ τρεῖς
τελευταῖαις ἡμέραις.

Πρῶτ' αὖ ἀπόγευμα ὁ Ἄγγελος κατέβαινε
ἔστη χώρα, καὶ μὲ τὴ συντροφιά τοῦ φίλου του,
δὲν ἄφισε ἀγύριστη ζακωνδινὴ ἐκκλησία. Περ-
νοῦσε τις πρωΐνές του ὄρες ἔστη Βιβλιοθήκη
καὶ τις ἀπογευματινές του ἔστη Λέσχη ἐπήγαινε
κάποτε καὶ ἔστο Γραφεῖο τοῦ κ. Σάντη. Ἐπά-
σχισε, χωρὶς νὰ ξαφνίσῃ, νὰ μένῃ ὅσο μπορούσε
λιγώτερο ἔστον Κόκκινον Βράχον μὲ τὴ Φωτεινὴ.
Καὶ ἡ κυρία Σάντη, ποῦ δὲν ἐπίστευε πολὺ
ἔστην καλλιτεχνικὴ μανία τοῦ ἀνεπιού τῆς, —
αὐτὴ κανενὸς ἀνθρώπου, — ἔλεγε: « Ὁ Ἄγγε-
λος βαρῆθηκε πιά τὰ παιδιὰ. Γιὰ νὰ βλέπῃ καὶ
κανένα ἀνθρώπο ἔστη χώρα, προφασίζεται τὴ
βυζαντινὴ ἀγιογραφία! »

Τὸ βράδυ ἀνέβαινε ἀργά, τὴν ὥρα τοῦ δεί-
πνου. Ὅλοι τότε συμμαζεμένοι ἔστη βίλλα, κ' ἡ
στενοχώρια λιγώτερον. Γιατί ἡ Φωτεινὴ ἔξακο-
λουθοῦσε νὰ τοῦ φέρνεται ὅπως καὶ τὴν πρώτην
βραδύα μετὰ τὴ σκηνὴ ἔστον κρατῆρα τοῦ Βράχου.
Τοῦ ἀπαντοῦσε ἐλεύθερα ἔστη γενικὴ ὁμιλία,
ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν ἐρωτοῦσε αὐτὴ. Ἀπόφευγε
νὰ τὸν πλησιάζῃ, ἔκανε τρόπο ὥστε νὰ μὴ μένῃ
μονάχη μαζί του, κ' ἂν τύχαινε κάποτε νὰ ξε-
μοναχιασθοῦν, οὔτε τὸν ἐκώταζε οὔτε τοῦ μι-
λοῦσε. Ὁ ἑξάδελφος εἶχε ἀποξενωθῆ πιά ἔστη
καρδιά τῆς, — ἔτσι ἔδειχνε, — καὶ μὰ φορὰ μάλ-
ιστα, μπροστὰ ἔστοις ἄλλους τοῦ μίλησε σὲ
πληθυντικόν: « Ὅταν θὰ φύγετε... » Ὁ Μίμης
ἐγέλασε γιὰ τὸ λάθος τῆς ἐγέλασε κ' ἡ ἴδια καὶ
τὸ διόρθωσε ἀμέσως.

Τότε ἡ λύπη, ἡ κρυμμένη ἔστην καρδίαν τοῦ
νέου, ἀνέβηκε ἔστην ἐπιφάνειαν μ' ἕνα δάκρυ
γοργό, πρῶτο καὶ τελευταῖο, — καὶ ἀπότομα ἐ-
τραβήχθη πρὸς τὸ παράθυρο γιὰ νὰ τὸ
κρύψῃ.

Ὁ πληθυντικὸς ἐκεῖνος, ψυχρὸς καὶ σὰν πα-
ραπονεμένος, ἀπὸ τὸ γλυκοφιλημένο στόμα τῆς
Φωτεινῆς, τοῦ ἀναθύμισε ὅλη τὴ ζωὴ τῶν
δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἐπρο-
τοπάτησε τὸ κοκκινόχωμα... Καὶ ποτὲ του δὲν
ἐλυπήθη τὴν κόρη περισσότερον, — καὶ ποτὲ
του δὲν ἐσιχάθη περισσότερον τὸν ἑαυτὸ του.

Ἦσυχος πιά κ' ἔξασφαλισμένος πῶς δὲν τὸν

ἐφοβέριζε καμμιὰ συμφορὰ, βέβαιος πῶς τὸ
ἐξευτελιστικὸ του μυστικὸ ἔμενε θαμμένο γιὰ
πάντα σὲ τίμια στήθη, — εἶχε ὄλον τὸν καιρὸ
κ' ὅλη τὴν ἄνεσι νὰ βασανίζεται μὲ τύψεις καὶ
νὰ βρίζεται μόνος του. « Εἶμαι παληάνθρω-
πος! » ἔλεγε μέρα-νύκτα. Τὸν εἶχε κωρευμένο
ἡ ἀηδία. Τίποτα πιά δὲν τοῦ ἄρεσε. Ἡ ἐξοχὴ
τοῦ φαινόταν ὀσλή, ὅπως τὴν ἡμέρα ἐκείνη
ποῦ συννέφιασε ὁ οὐρανὸς κ' ἐχύθη ἐπάνω
ἔστο ληοστάσι μελαγχολία, κ' εὐχρήθη ὁ σκλη-
ρὸς νὰ ἔβλεπε ἔτσι καμμιὰ μέρα καὶ τὸ πρό-
σωπο τῆς Φωτεινῆς. Ἀλλὰ νὰ ποῦ τὸ ἔβλεπε
τώρα ἐξ αἰτίας του, καὶ τὸν ἐσοτάραιζε. Καὶ τὸ
χειρότερον, ποῦ ἔστη μελαγχολία τῆς Φωτεινῆς
δὲν εὐρίσκει καμμιὰ εὐμορφία, ὅπως καὶ ἔστη
φύσι, ποῦ τὴν ἔβλεπε τώρα θλιβερὴ καὶ ἀνο-
στη, χωρὶς μάγια. Ἦταν στιγμὲς ποῦ ἀποροῦσε
κ' ὁ ἴδιος, πῶς μπόρεσε νὰ μπῆ τόσο ἔστην
ψυχῇ του μὰ ἡμερὴ τοποθεσία μὲ κτυπητὰ
καὶ πρόστυχα χρώματα, ὥστε νὰ τοῦ φανῇ σὰν
ἔμμορφη γυναῖκα τοῦ γούστου του, καὶ πῶς
κατόρθωσε νὰ νᾶψῃ μέσα του τέτοιον πάθος ἕνα
κορίτσι τόσο νέο, τόσο ἀδῶ, τόσο ἄγουρο,
καὶ πῶς γελάσθηκε νὰ φαντασθῇ πῶς ἦταν δυ-
νατὸ νὰ γαλήσῃ αὐτὸς βαρύτερα καὶ διαρκέ-
στερα ἕνα πλάσμα τόσο ἀπράγο, τόσο ταπεινὸ
ἔστην ἀνάπτυξι καὶ τόσο περιορισμένο, ὥστε
νὰ τὸ τρομάξῃ σὰν ἐγκλημα ἡ ἀγάπη μεταξὺ
ἐξιδελφιῶν!

Ὁ πόθος του εἶχε σβύσει. Τόσος ἦταν. Εἶχε
φθάσει ἔστη δέυτερον σημεῖο, ἀνεβαίνοντας ὀρ-
μητικὰ τῆς ἀκμῆς τὸν ἀνήφορον, μέσα σὲ δέκα
ἡμέρας ἐξοχῆς ἀλλὰ δὲν τοῦ ἐχρειάσθησαν παρά
λίγες ὄρες, λίγες στιγμὲς, γιὰ νὰ ροβολήσῃ
ἔστην ἀνυπαρξία. Τέτοιος ἦταν... Ἐβλεπε τώρα
τὸ σῶμα τῆς Φωτεινῆς χωρὶς πόθο, σὰ νὰ τὸ
εἶχε παραχορτάσει, καὶ τὴν ψυχῇ τῆς μόνο μὲ
λύπη. Κ' ἐντροπέταν γιὰ τὴ βέβηλη ἀπόλαυσι
ποῦ συγχωροῦσε τόσον καιρὸ ἔστον ἑαυτὸ του,
κ' ἐθύμονε γιὰ τὴν παραφορὰ ποῦ τὸν ἔκαμε
νὰ λησιμονήσῃ, νὰ παραβλέψῃ, νὰ μὴ λυπηθῇ,
νὰ μὴ σεβασθῇ τίποτε, νὰ πατήσῃ καὶ νὰ πα-
τηθῇ...

Πολλὲς φορὲς, τὶς ἀργοκίνητες καὶ θλιβερῆς
αὐτῆς ἡμέρας, βλέποντας τὴ Φωτεινὴ ἀλλοιώ-
την, κρυφοθλιμμένη, νὰ περπατῇ ἔστα στρατό-
νια τοῦ κήπου, ἀνάμεσα ἔστα θλιβερά τῆς ἀνθῆ,

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 15 Αὐγούστου.

τοῦ ἤλθε νὰ τὴν σταματήσῃ ἀπότομα, νὰ τὴν τραβήξῃ παράμερα μὲ τὸ παλῆθ' ἄρρος, καὶ νὰ τῆς πῆ: «Μὴ λυπάσαι, παιδί μου, μὴ στενοχωριέσαι. Ἄν εἶσαι θυμωμένη μαζί μου συχώρα με καὶ ξεθύμωσε' ἂν εἶσαι λυπημένη γιὰ μένα, ἤσυχασε. Μοῦ φάνηκε πὼς σάγαπησα, μὰ γελιάσθηκα. Ἐπειδὴ ταιριάζαμε τόσο καλὰ σὰν ξαδέλφια, μοῦ φάνηκε πὼς μποροῦσε νὰ ταιριάζουμε κι' ἄλλοιῶτα. Μὰ εἶσαι παιδί καὶ εἶμαι ἄντρας. Εἶσαι καλὴ κ' εἶμαι κακός. Ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ψυχῆς μᾶς χωρίζει περισσότερο ἀπὸ τὴ συγγένεια ποῦ μᾶς ἐνόησε. Ἐβιάσθηκα, νὰ τὸ μόνο μου λάθος. Μὰ μπορείς, Φωτεινὴ μου, νὰ εἶσαι ἤσυχη, γιατί δὲ σ' ἀγαπῶ παρὰ σὰν ξαδέλφη μου, σὰν ἀδελφὴ μου. Καὶ τώρα πολὺ περισσότερο ἀπὸ πρῶτα γιατί σ' ἐπύρανα καὶ σ' ἐτάραξα χωρὶς νὰ θέλω. . .»

Γιατὶ δὲν τῶκανε λοιπὸν ὁ Ἄγγελος; Ἰσως τώρα, ποῦ δὲν τὸν ἐστένευε πιά ὁ φόβος ἐνὸς σκανδάλου, νὰ μὴν εὕρισκε θάρρος ἀρκετὸ νὰ τῆς ξαναμιλήσῃ. Ἰσως ὁμως, — κ' αὐτὴ ἢ αἰτία πρέπει νὰ ἦταν ἢ ἰσχυρότερη, — δὲν τοῦ τὸ συγχωροῦσε ἢ φιλοτιμία του. Τέτοιαν ἀστασία, τέτοιαν ἐλαφρότητα, — πὼς τὸ θέλετε; — ἐντροπὸταν νὰ τὴν ξεγυμνώσῃ ἐμπρὸς ἐστὶ Φωτεινῆ. Τί θὰ ἔλεγε ἢ ξακυνθινῆ Ἐγγλέα γιὰ τὸν χαρακτήρα του; Ἄς ἔφευγε τώρα . . . ὡς περνοῦσε λίγος καιρὸς. . . καὶ ἔπειτα. . . Ἐτσι ὁ ἐγωϊσμός του εὕρισκε πολὺ εὐκολώτερο νὰ προσποιητῆ τὸν θλιμμένο, τὸν κακώτερον ἐραστή, ποῦ ἀγωνίζεται μ' ἀξέπαινο κόπο νὰ καταπνίξῃ τὸ αἰσθημά του. . .

Ἡ ΑΓΑΘΗ κυρία Σάντρη εἶχε πάντα τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ κρατοῦσε τὸν ἀνεψιὸ της καμμιὰν ἐβδομάδα ἀκόμη ἐστὸν Κόκκινο Βράχο. Ὄταν ἄκουσε ὁμως, τὸ βράδυ τῆς Δευτέρας, τὴν ἀμετάθετη ἀπόφασί του νὰ φύγῃ ἀμέσως ἀπὸ τὸ πρῶν, τοῦ παραπονέθηκε:

— Ἐτσι λοιπὸν, αὐτὲς ἦταν οἱ τελευταῖες ἡμέρες καὶ τίς περνοῦσε ὅλο' ἐστὶ χώρα; Ὁραία! . . . Ἄ, πρέπει νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃς. Νὰ καθήσῃς ἀκόμα. . . ὄχι πολὺ. . . ὡς τὴν Παρασκευὴ, καὶ νὰ φύγῃς μὲ τῆλο βαπόρι.

— Ἀδύνατο!

Ὁ Ἄγγελος ἔφερε δυσκολίες, ἐπροφασίσθηκε χίλιες δουλειὲς καὶ χίλιες ἀνάγκες, τὸν κατακλυσμοὶ τέλος πάντων, γιὰ νὰ τοὺς πείσῃ πὼς δὲν μποροῦσε νὰ νάβῃ οὔτε ὥρα. Τὸν παρακάλεισαν ἐπιμόνα ὅλοι. Μόνο ἡ Φωτεινὴ δὲν εἶπε

λέξι. Κ' ἐπειδὴ ἡ συζήτησις ἐμάκρυνε χωρὶς νὰ κούεται αὐτὴ καθόλου, ἡ μητέρα της τὸ παρατήρησε καὶ παραξενεύθηκε γιὰ τὴν ἀγένεια.

— Πὼς, Φωτεινῆ; Τί τρόπος εἶν' αὐτός; Δὲν παρακαλεῖς καὶ σὺ τὸν ξάδελφό σου; . . .

Ἡ Φωτεινὴ ἐσήκωσε διαμῆς τὸ κεφάλι. Ἐκύνταξε ἄφοβα τὴ μητέρα της, ἐκύνταξε μιὰ στιγμή καὶ τὸν Ἄγγελο, — ματιὰ γαλανῆ, ἀτάραχη, χωρὶς θυμὸ, χωρὶς μίσος, — ἔπειτα ἐχαμήλωσε τὰ μάτια καὶ εἶπε:

— Ἀφοῦ μᾶς ἐβαρέθηκε. . . τί νὰ τοῦ πῶ ἐγώ;

— Δὲν σας βαρέθηκε, κάθε ἄλλο εἶπε ὁ Ἄγγελος: ἀλλ' ἀφοῦ εἶνε ἀνάγκη νὰ φύγω. . .

— Νὰ φύγῃς! ἐσυμπλήρωσε ἡ Φωτεινῆ.

— Ἡ καλλίτερα νὰ φύγετε! ἐφώνησε τότε ὁ Μίμης: μὰ τὴν ἀλήθεια, τῶρ' ἀξίζει ὁ πληθυντικὸς τῆς Φωτεινῆς!

Ἡ κυρία Σάντρη ἔκλεισε τὸ μάτι πρὸς τὸν Ἄγγελο μὲ χαμόγελο ἐκφραστικόν. Σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε: «Βλέπεις; τὰ παιδιὰ εἶνε πειραγμένα, καὶ μὲ τὸ δίκτυο τους».

Ὅχι σὲ πολὺ κατάλληλη ὥρα, ὁ κύριος Σάντρη ἐδιάβασε ἓνα γράμμα τῆς κυρίας Μαρῖνης πρὸς τὴ γυναῖκα του, ποῦ ἐφθασε τὸ ἴδιο βράδυ. Ἡ μητέρα τοῦ Ἀγγέλου, εὐγενικώτατα, προσκαλοῦσε τὰ παιδιὰ ἐστὶς Ἀθήνας. Ὁ γυιὸς της, ὅταν ἐστὶν ἀρχὴ ὄνειροπολήθηκε ἓνα τέτοιο ταξίδι, τῆς εἶχε γράψῃ πὼς δὲν ἦταν δύσκολο νὰ ἐγύριζε μὲ τὴν ξαδέλφη του. Κ' ἐκείνη τὸ εἶχε κομποδέσει, κ' ἐπερίμενε χωρὶς ἄλλο τὴ Φωτεινῆ, καὶ παρακαλοῦσε τὴν κουνιάδα της νὰ στείλῃ μαζί καὶ τὸν Μίμη.

— Ὅσο γιὰ τὸν Μίμη, εἶπε ὁ κύριος Σάντρη, ἔχει ἀκόμη τὰ μαθήματά του καὶ δὲν μπορεί. Ἡ Φωτεινὴ ὁμως, ἂν θέλῃ. . . Ἐ, Φωτεινῆ; Φεύγεις αὐριο τὸ πρῶν μὲ τὸν Ἄγγελο; Σὰς συντροφεύω κ' ἐγὼ ὡς τὰς Πάτρας. Ἐλα!

— Καὶ μὲ ποιὸν νὰ γυρίσω; ἐρώτησεν ἀπρόθυμα ἡ Φωτεινῆ.

— Ἄμα κάμῃ ἐξετάσεις ὁ Μίμης, σὲ λίγες ἡμέρες, ἐρχόμαστε καὶ σὲ πέρνουμε.

Ἡ Φωτεινὴ ἔμεινε λίγες στιγμὲς συλλογισμένη. . . Ὁ Ἄγγελος, μ' ὅλο του τὸν οἶκτο, εἶχε τὴ σκληρὴ περιέργεια νὰ ἰδῆ τί πρόφασιν θὰ εὕρισκε. Οἱ ἄλλοι ἀποροῦσαν γι' αὐτὴ τὴ συλλογῆ, κ' ὁ Μίμης δὲν ἐπίστευε τὰ μάτια του ὅσο δὲν ἔβλεπε τὴν ἀδελφὴν του νὰ πηδᾷ ὡς τὸ ταβάνι. . . Τέλος ἡ Φωτεινὴ μίλησε:

— Ὡς αὐριο τὸ πρῶν . . . μοῦ κωκυφαίνεσαι πολὺ, μὰ δὲν προφτάνω νὰ ἐτοιμασθῶ. Δὲν

μπορῶ νὰ πάω ἐστὶν Ἀθήνα ὀκτώ-ὀκτώ. . . Ὡς τὴν Παρασκευὴ. . . ὁ Ἄγγελος βιάζεται καὶ δὲν μπορεί νὰ μὲ περιμένῃ. Τὸ ταξίδι αὐτὸ θὰ τὸ ἀφίσομε, παπάκη, γι' ἄλλη φορὰ.

— Ὅπως θέλεις! ἀποκρίθηκε ὁ κύριος Σάντρη, ποῦ ἐκτιμοῦσε πολὺ τὰ «λίγα καὶ δεμένα» λόγια.

Ὁ Μίμης ἐνόησε πὼς ἡ ἀδελφὴ του ἐτροχλάθηκε.

— Πὼς τὸ ἔπαθε αὐτὸ ἡ καίμενη; εἶπε τὸ μεσημέρι ἀκόμη ἦταν καλὰ. . .

Ἡ κυρία Σάντρη δὲν εἶπε τίποτα. Ἀλλὰ ἐστὸ νοῦ της ἐγεννήθηκε ὑποψία. Ἡ Φωτεινὴ νὰ μὴ χαλάσῃ τὸν κόσμο γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸν Ἄγγελο ὡς νὰ ἐτοιμασθῆ; Πολὺ παράξενο τῆς ἐφάνηκε. Ἡ ὑποψία της ὁμως, γιὰ κάποιαν ἐχθρὰ μεταξὺ τους κρυφῆ, παιδιὰστικὴ, κάκωμ' ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγάπη, ἦταν στηριγμένη σὲ βᾶσι σφαλερῆ. Κάθε ἄλλο μποροῦσε νὰ φαντασθῆ παρὰ τὴν ἀληθινὴ αἰτία τῆς ἐχθρας!

Τὸ βαπόρι θὰ ἔφευγε τὸ πρῶν ἐστὶς ἑπτὰ. Ὁ Ἄγγελος λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ξυπνήσῃ νωρὶς. Μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν, μὲ τὴ βαρεία του συνείδησι καὶ τὴ χαλασμένη του διάθεσι, λαγοκοιμήθηκε, κ' ἡ αὐγὴ τὸν βρῆκε ἔξυπνο καὶ κατακουρασμένο.

Ἐσηκώθηκε ἀμέσως κ' ἐντόθηκε. Ἦταν νωρὶς πολὺ ὁ ἥλιος ἀβγαλτός. Οὔτε τὰ παιδιὰ οὔτε οἱ γέροι εἶχαν ξυπνήσει ἀκόμη ἴσως κοιμόταν κ' ἡ ὑπηρεσία. Ἀδιάφορο ἤθελε νὰ κατεβῆ, νὰ βγῆ ἔξω, ἐστὸν κήπο, νὰ πάρῃ ἀέρα. Καὶ θὰ τοῦ ἄρσσε καλλίτερα νὰ εἶνε μόνος. Ὁ νευροπολοῦσε ἀποχαρῆσιμὸ μυστικὸ πρὸς τὴν ἐξοχὴ ποῦ τοῦ εἶχε δώσει τόσες συγκινήσεις, τόσες χαρὲς καὶ σπαραγμούς. . . Ἐπιτέλους, τὸ ἐπρομάντευε: θὰ ἦταν καὶ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ μιὰ ὄραϊα ἀνάμνησι τῆς ζωῆς του. Γιατὶ ὄχι; Καὶ ὅταν θὰ τὸν ἄφινε ἡ ἀηδία καὶ ἡ μετάνοια, θάναθιμόταν μόνον τὴ σκηνὴ τῆς Ἐλιᾶς καὶ θάναθιμίαιε πάλι ἀπὸ ἡδονῆς.

Κατέβηκε τὴ σκάλα σιγὰ-σιγὰ, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξυπνήσῃ, κ' ὅταν ἐφθασε κάτω, ἐπῆρε τὸν πλακόστρωτο διάδρομο ποῦ περνοῦσε ἀπέξω ἀπὸ τὰ δωμάτια τῆς ὑπηρεσίας κ' ἐτελείονε ἐστὶν πισινὴ πορτοῦλα τοῦ κήπου. Ἀπὸ ἐκεῖ θάβγαίνε συντομώτερα.

Καθὼς ἐπερνοῦσε, πάντα σιγὰ, ἄκουσε ἓνα παράξενον θόρυβο. Κάτι σὰν βηματᾶκια συρμένα, σὰν πνιγμένες φωνές, σὰν ἀγκομαχητό. Κοντοστάθηκε, ἐπρόσεξε κ' ἐκατάλαβε πὼς ὁ

θόρυβος ἔβγαίνε ἀπὸ ἓνα δωμάτιο τῆς ὑπηρεσίας. Ἐπλησίασε ἐστὶν πόρτα, καὶ τοῦ φάνηκε μιὰ στιγμή σὰ νὰ κούουσε τὴ φωνὴ τοῦ Μίμη. Μπα! πὼς ἐξύπνησε τόσο νωρὶς; καὶ τί ἐγύρευε ἐκεῖ-μέσα; . . . Ἀλλὰ ἡ πόρτα ἦταν κλειστὴ κ' ἐδίστασε νὰ τὴν ἀνοίξῃ.

Τὸ δωμάτιο ἐκεῖνο ἦταν γωνιακόν. Στὸν ἄλλον τοῖχο, ψηλὰ-ψηλὰ, εἶχε κ' ἓνα μικρὸ φεγγίτη, παραθυράκι σκεπασμένο μόνον μὲ δίκτυο συρματινο. Ἀπὸ 'κεῖ δίπλα ἄρχιζε ἡ σκαλίτσα τῆς ταράτσας τοῦ ἰσογείου. Ἄμ' ἀνέβαινε κανεὶς τρεῖς-τέσσερα σκαλιὰ, μποροῦσε ἐξαιρετὰ νὰ ἰδῆ ἀπὸ τὸν φεγγίτη τί συνέβαινε μέσα ἐστὸ δωμάτιο.

Περίεργος, σκανδαλισμένος, ὁ Ἄγγελος ἀνέβηκε. Ἐσίμωσε τὸ πρόσωπό του ἐστὸ συρματινὸ δίκτυο καὶ εἶδε. Ἦταν ὁ Μίμης. . . Καὶ μαζί του ἦταν ἡ Μαρῖεττα.

Ὁ νεανίσκος τὴν εἶχε περιορίσει ἐστὸ χεῖλος ἐνὸς μεγάλου τραπέζιου σκεπασμένου μὲ ἀσπρόρουχα, — φαίνεται πὼς ἡ δουλίτσα εἶχε σηκωθῆ πρῶν γιὰ νὰ σιδερώσῃ, — καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὴν φιλήσῃ.

Ὁ Ἄγγελος ἐσταθῆκε λίγο, καὶ φοβούμενος μὴ γυρίσουν ἔξωφρα καὶ τὸν ἰδοῦν, κατέβηκε τὰ σκαλιὰ κ' ἔφυγε σὰν τὸν κλέφτη.

Ὅταν βγῆκε ἐστὸν κήπο, αἰσθάνθηκε τὴν καρδιά του νὰ πάλλῃ, σὰν νὰ ἦταν ἐνοχος αὐτός. Θυμήθηκε τὴ συννομίαν του ἐκείνη μὲ τὸν Μίμη, ἐστὸν δρόμο τῶν Ψηλωμάτων, ὅπου εἶχαν ἀπαντήσῃ τὴ Μαρῖεττα, καὶ εἶπε μέσα του: «Καὶ τὸ κακὸ αὐτὸ ἐγὼ τὸ ἔκαμα. . .»

Δὲν ἔσφαλλε ὁ σπόρος του ἐφύτρωσε. Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη, ποῦ μὲ τόση ἐλαφρότητα ἐρώτησε τὸν ξαδέλφον του ἂν τὴν ἐφίλησε ποτέ, ὁ Μίμης, μ' ὅλες του τίς διαμαρτυρίες καὶ τίς ἠθικὰς, ἐσυλλογίσθηκε πὼς δὲν θὰ ἦταν ἀσχημὸν. . . Σὰ νὰ τοῦλεγε μὲ τὴν ἐρώτησί του ὁ Ἄγγελος, πὼς τὸ εὐμορφὸ κορίτσι, τὸ μεγαλωμένο ἐστὸ σπῆτι του, ἐστὰ χέρια του, εἶχε ὅλο' τὸ δικαίωμα καὶ ὅλη τὴν ἐκκολία νὰ τὸ χαρῆ αὐτός πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὁ μικρὸς ἀφέντης ἀπόρησε κ' ὁ ἴδιος πὼς δὲν τὸ εἶχε καταλάβει ὡς τώρα. Τάλλα ποῦ τοῦ εἶπε ὕστερα ὁ Ἄγγελος, τὰ ἔκρινε σὰ διδασκαλίαν μεγάλου πρὸς μικρότερο, ὑποκριτικῆς, καὶ οὔτε τὰ ἐπίστευσε οὔτε τὰ ξαναθυμήθηκε. Ἐτσι τοῦ ἀνοίξε τὰ μάτια καὶ τὸν ἔβαλε σὲ πειρασμό.

Ἐστὸν σκοτεινὸν ἔρωτα τοῦ ξαδέλφου του μὲ τὴν ἀναθρεφτὴν τοῦ σπιτιοῦ, ἐστὶν σχέσι ἐκείνη ποῦ ἄρχιζε μὲ πόλεμο, μὰ ποῦ δὲν θάφουσε

βέβαια να γίνει άδοξη νίκη. — Ο Άγγελος έβλεπε άκόμη μιá συγγένεια καταπατημένη από την κτηνώδη όρμη, άκόμη μιá παρθενική άγνότητα έντροπιασμένη, άκόμη μιá ιερότητα βεβηλωμένη. Και τó άνοσιούργημα ήταν δικό του, όσο σχεδόν και τó άλλο!

Συλλογισμένος, έφθασε ός την άκρη του ληοστασιού κι άρνάντεψε από μακριά την έκκλησούλα. Ο ήλιος είχε προβάλλει από τη θάλασσα, κ' ή μικρή κόγχη του Ίερού, γυρισμένη κατά την άνατολή, ροδοβάφθηκε με τις πρώτες άκτίνες. Τότε ο Άγγελος θυμήθηκε την τελευταία σκηνή εκεί-μέσα, και με πικρό χαμόγελο πού έτελείωσε σε μορφασμό άηδίας, είπε σχεδόν δυνατά: «Όραία, όραία έστόλισα τις Άγιες Τράπεζες 'στόν Κόκκινο Βράχο!»

Μ' αυτή τη σκέψη, μ' αυτό τó αίσθημα, όλομόναχος 'στό ήψωμα του όπως είχε όνειροπολήσει, εκύτταξε ένα γύρο τó ληοστάσι, τη γέφυρη έλά με την κουφέλα, τόν κήπο, τó κίόσκι, τη βίλλα, τόν Βράχο, τη θάλασσα, κι ά παχαιρέτησε μυστικά την τοποθεσία πού τού έδωσε τόσες συγκινήσεις, τόσες χαρές και τόσους σπαραγμούς.

Και ή τοποθεσία, ροδοβαμμένη, γλυκειά, άγαθή φύσις, άνταποκρίθηκε μ' ένα χαμόγελο μεγαλοφυχίας και συγγνώμης.

Πρέπει να τó είδε και να τó αισθάνθηκε ο Άγγελος τó πρωινό αυτό χαμόγελο, γιατί σε λίγο, 'στην πολυτάραχη ψυχή του έγινε γαλήνη. Η ιδέα πώς έφηνε με τόν καιρό, τόν ήσυχάζε κάπως και τόν παρηγοούσε. Κ' έξαφνα, σάν εϋχή βγαλμένη από την καρδιά, θυμήθηκε πάλι την παρομμία της Φωτεινής.

Σιγά-σιγά ξαναγύρισε 'στό περιβόλι, και ό,τι είχε φθάσει 'στό κίόσκι, τόν εφώναξε από πάνω ο Μίμης.

Ο χαροκόπος, άφου έχόρτασε, φαίνεται, φιλιά, ανέβηκε 'στην κάμαρά του ναποτελειώση τó ντύσιμό του. Και τώρα τού μιλούσε από τó παράθυρο, όλος χαρά και διάχνσι, όλος δροσιά και χυμός, με κομμένα μάτια συμπαθητικώτατα, και με μυτίσια πησομένη λίγο 'στα πλάγια.

— Έτοιμος, Άγγελε;

— Έτοιμότατος.

— Έφτασα κ' έγώ!

'ΣΤΟ κίόσκι έπρογευμάτισαν όλοι μαζί για τελευταία φορά. Με κάποια βία, γιατί ή ώρα ήταν περασμένη κ' έπρεπε να φύγουν με κάποια συγκίνηση, γιατί ή ιδέα τού χωρισμού έ-

βάρυνεν άκόμη και τόν Άγγελο. Η Φωτεινή, με τó άσπρογάλαζο φόρεμα πού την είχε πρωτοίδη, — δέν τó έβαλεν επίτηδες, ήταν ή πιό συνειδημένη της πρωινή φορεσιά, — με χλωμό τó πρόσωπο, σκεπασμένο έδω κ' εκεί μ' άτακτες κοκκινάδες άμυδρές, έσκυφε μπροστά 'στό φλυζάνι της και σχεδόν δέν έλεγε λέξι.

Έσηκώθησαν κ' έξεκίνησαν, όλοι μαζί για τελευταία φορά. Τάδέλφια έβαλαν τόν Άγγελο 'στη μέση, και από πίσω τους άκολουθούσε τó άνδρόγυνο. Έπήραν τόν δρόμο τών πλατάνων και σιγά έφθασαν ός τη βρύση. Εκεί, 'στη σκιερή δροσιά με τούς μικρούς βάλτους, τούς έπερίμενε τ' άμάξι. — τó ίδιο άμάξι, φορτωμένο με τις ίδιες βαλίτζες, όπως είχε έλθει μιá μέρα. Μόνο δίπλα 'στόν Νιόνιο ήταν τοποθετημένη τώρα και μιá γάστρα με όραία μπουγαρινιά, — δώρο της κυρίας Σάντρη πρós τη γυναίκα τού άδελφού της.

Από τόν μολυβένιο σωλήνα πού έπρόβαλλε άνάμεσα σε χορταριασμένες πέτρες, άνοικτόν νύχτα-μέρα, ή άκοίμητη Βρύση έτόξευε τ' άργυρο της νερό, χωρίς μεγάλην όρμη, χωρίς βία, σχεδόν χωρίς θόρυβο, με την ήσυχη έπιμονή, με τη σταθερή μονοτονία τού αιωνίου. Ο κρουστός, με γλυκό, μελαγχολικό τραγουδάκι, έφρε μεσα 'στην πέτρινη δεξαμενή, γεμάτη, ξεχειλισμένη, — δδάτινο καθρέφτη πάντα θολό από τις μύριες κυκλικές ρυτίδες πού έκυννηγούνταν άναγεννημένες 'στην επιφάνεια.

Ο Άγγελος αισθάνθηκε σά δίψα. Κ' έδρασκελίσε τούς βάλτους, κ' έσίμωσε 'στη βρύση, κ' έκόλλησε τó στόμα του 'στό σωλήνα και ήπιε κρύο νερό. Με τις πρώτες γουλίες είδε πώς έδιψούσε 'στ' αλήθεια, κ' έτραβήξε ός που έκουράσθηκε.

Καθώς έπλησίαζε τούς άλλους, πού τόν έπερίμεναν κοντά 'στ' άμάξι, κ' έσκοπούζε με τó μανδύλι τις σταγόνες πού είχαν βρέξει τά ρούχα του, εφώναξε γελαστός:

— Σάς έχω μάργουρες! . . . Ηπια, φεύγω, κ' ή βρύση τρέχει. . . Να μη μου 'πήτε κ' αμιά μέρα, πώς ή δίψα μου κ' ή κακοτυχία μου την έκαμε πάλι να στροφώρη δυό-τρία χρόνια!

— Όχι, όχι. . . αυτή τη φορά δέν έχεις φόβο! είπε ο κύριος Σάντρη.

Οί άλλοι έγελούσαν. Μόνον ή Φωτεινή δέν έγέλασε. Έσυλλογίσθηκε άδέλητα πώς κάποια βρύση έστρόφεψε πάλι 'στη δίψα τού Άγγέλου, την ίδιαν ώρα πού έκαμε να πη 'στ' ά γερά. . . Τέτοια σκέψη δέν θά μπορούσε ίσως να την εκφράση με λόγια. 'Στόν νοϋ της όμως, μιá πρώτη

εικόνα, — εκείνη πού της είχε έντυπωθή από τόν έρχομό τού Άγγέλου και πού της την ξαναθύμισε τώρα τó κάμωμά του, — έγέννησε αυτόματα μιάν άλλη, πού της εφάνηκε ταιριαστή.

Κ' έλυπήθηκε τόν κακότυχο ή ψυχή της.

ΕΚΕΙ έπρόκειτο να χωρισθούν. Μόνον ο κύριος Σάντρη και ο Μίμης θά συνώδευαν τόν ξένο τους ός τó βαπόρι. Οί δυό γυναίκες έπρεπε να τόν άποχαιρετήσουν τώρα.

Ο Άγγελος έφίλησε πρώτα τó χέρι της θείας του κ' εκείνη τόν έσφιξε 'στην άγκαλιά της και τόν έφίλησε σάν παιδί της πολλές φορές, με δάκρυα και με λόγια θερμά:

— 'Στό καλό, Άγγελέ μου. 'στο καλό, παιδάκι μου. . . Να μου γλυκοφιλήσης τη μητέρα σου. . . Να μη μάς ξεχάσετε. . . να μάς γράφετε. . . Άκούς, Άγγελε;

Ο Άγγελος της τó ύποσχέθηκε. . . την ευχαρίστησε για την άλησιμόνητη φιλοξενία. . . την έβεβαίωσε πώς οί ήμέρες πού έζησε 'στόν Κόκκινο Βράχο ήταν οί πιό ευτυχισμένες της ζωής του. . . Είπε πολλά. Λες κ' έγύρευε με τά λόγια ναργοπορήση μιá δύσκολη στιγμή.

Άλλά ήλθε κ' ή σειρά της Φωτεινής.

Η κόρη στεκόταν δίπλα 'στη μητέρα της, άκίνητη, αλύγιστη, με τά χέρια κρεμαστά, με τά βλέφαρα χαμηλωμένα.

— Φωτεινή; . . . είπε σιγά-σιγά ο Άγγελος, και την έπιασε από τó χέρι.

Έσεισθηκε, σά να ξυπνούσε από νάρκη. Κ' εϋθύς, με κίνημα ζωηρό, έσήκωσε τ' άλλο της χέρι κ' άγκαλιαστά τó έστήριξε 'στόν ώμο του. Για μιá στιγμή τόν εκύτταξε κατάματα, με χαμόγελο άβιαστο αλλά θλιβερό. Κ' έκλινε πρós τó πρόσωπό του.

Άλλαξαν ένα φιλή, — ένα μόνο. Τά χείλη της κόρης με τις παράξενες γραμμές, ιδιότυπες καμπύλες, έντονες, πού γλυκογύριζαν 'στις άκρες στρογγυλά, άκούμπησαν 'στό μάγουλο τού νέου χωρίς διαταγμό, σφικτά και πλατειά, σε φιλή μεγαλόψυχο συγγνώμης. Άλλά τά χείλη εκείνου μόλις έτόλμησαν να χαιδέψουν τó χνούδι της, κ' έσκασαν δειλά σχεδόν 'στόν άέρα. Σά να ξαναόκουσε για τρίτη φορά τη βαθείά της φωνή «μη μάγγιζης!», ο Άγγελος τά έχασε, κ' άφισεν ένα φιλή περιτρομο, ψυχρό, ψεύτικο, για να τó ίδούν οί άλλοι περισσότερο, παρά για να τó αισθανθή ή Φωτεινή.

— Έλα λοιπόν, Άγγελε! εφώναξε τη στιγμή

εκείνη ο Μίμης τó ξέρεις πώς θά σάφιση τó βαπόρι;

— Μακάρι! είπε ή κυρία Σάντρη.

Η Φωτεινή έκίνησε τά χείλη σάν κάτι να θέλε να 'πή, — αλλά δέν άκούσθηκε λέξι. Άπό τη θέσι της, εκύτταζε τόν Άγγελο πού άνέβαινε 'στ' άμάξι. Κ' έκρατούσε όλοένα τά βλέφαρά της τεντωμένα, δλάνουικτα, σά να τη γαργάλλε κανένα δάκρυ, πού δέν ήθελε να τó άφίση να χυθή.

Τό άμάξι ξεκίνησε. Οί δυό γυναίκες έμειναν 'στη Βρύση, άποχαιρετώντας, ός πού έχάθηκε 'στόν κατήφορο κ' ή άκρη τού καμισιοϋ. Η Φωτεινή έξακολουθούσε να κυττάξη με τά βλέφαρα στυλωμένα, αλλά τώρα τά γαλανά της μάτια ήταν όγρά. . . Και τη στιγμή πού πσιωπλάτησε κ' έροίξε κάτω τó κεφάλι κ' έπιασε τó μπράτσο της μητρός της να γυρίσουν 'στό σπίτι, δυό δάκρυα έβρέξαν τά χλωμά μάγουλά της.

Άμίλητες, μάννα και κόρη, περνούσαν άργά τόν ήσκιερó δρόμο τών πλατάνων. Η κυρία Σάντρη, άληθινά συγκινημένη από τó χωρισμό, κάθε τόσο, σά να μιλούσε από μέσα της, έστέναζε:

— Ο καυμένος ο Άγγελος!

— Και πού ναξερεις τί δυστυχισμένος πού φεύγει! συλλογίζοταν ή Φωτεινή.

Λίγο πριν φθάσουν 'στό πλάτωμα, ή μητέρα της έγύρισε άξαφνα και την έρώτησε:

— Δέ μου λές, Φωτεινή, τώρα ύστερα τά είχατε τσουγγυρίσει με τόν Άγγελο;

— Έμεις; έκαμε ή Φωτεινή καθόλου!

Πώς σας εφάνηκε; . . .

— Ξέρω κ' έγώ; έτσι μου φάνηκε. . .

— Λάθος!

Δέν είπε τίποτε άλλο ή Φωτεινή, γιατί έφοβήθηκε μη την πιάσουν τά κλάμματα. . . Τίποτε δέν επιθυμούσε παρά να φύγη ο Άγγελος τó γρηγορώτερο και όμως την τελευταία στιγμή τόν έλυπήθηκε τόσο, πού άποροϋσε κ' ή ίδια. Τό δειλό φιλή του, σά να της είχε δείξει διαμιάς δλη του τη δυστυχία, την έσπάρραξε. Άλήθεια λοιπόν, 'στα βάθη της καρδιάς της τόν είχε συχωρέσει; Άλήθεια, δέν αισθανόταν πιá τίποτε, κανένα μίσος για τόν παρόνομο έξάδελφο πού έτόλμησε να της μιλήση γι' Άγάπη;

Δέν ήξερε, παρά πώς ήταν λυπημένη. Η έρημιά της της εφάνηκε άκόμη πιό έρημη δταν έγύρισε από τη Βρύση. Κάτι έλειπε τώρα από τόν Κόκκινο Βράχο, κάτι έλειπε! . . . Τό σπίτι, τó περιβόλι, τó ληοστάσι, — περιεργο! —

λές και την εκύτταξαν θλιβερά, βουρκωμένα. . . Και όταν ξαναμπήκε 'στο κιάσκι, κ' είδεν επάνω 'στο σκαμνάκι το βιβλίο του 'Αγγέλου, που τὸ είχε ξεχάσει ανοιγμένο 'στη σελίδα που ἐδιάβαζε, και τῆς ἐφάνηκε πὼς σὰ νὰ τὸν 'περίμενε, πὼς τώρα νά, θὰ φθάση κι' αὐτὸς ἀπ' τὸ στρατόνι, και θὰ τὸ πάρη, και θὰ καθήσῃ 'στην ἀκρούλα του να τὸ ἀποτελειώσῃ, — αἰσθάνθηκε νὰ τὴν πνίγῃ τὸ κλάμμα που σωρεύονταν μέσα της τόση ὥραν, και ἀφοῦ ἐκύτταξε γύρω κ' ἐβεβαιώθηκε πὼς εἶνε μόνη, ἔπεσε 'στο ψάθινο καναπεδάκι κ' ἔξέσπασε σὲ λυγμούς.

ΕΚΛΑΙΓΕ τὸν ἐξάδελφό της, μόνο τὸν ἐξάδελφό της. Τὸν καλὸ κι' ἀγαπημένον ἐξάδελφο, ὅπως τὸν ἐγνώρισε, ἀπὸ τὴν ἡμέρα που τὸν πρωτοεἶδε ὡς τὴ φοβερὴ στιγμή που τῆς μίλησε 'στὸν Κόκκινο Βράχο κ' ἔξαφνα ἐχάθηκε. . . Γιατί τις τελευταῖες τρεῖς ἡμέρες, ὄχι, δὲν εἶχε πιά ἐξάδελφο. Διαμιάς τῆς εἶχε γίνει κάτι χειρότερο ἀπὸ ξένος, ἐχθρός. Τὸν ἐμισοῦσε. Ἡ ἰδέα πὼς ἕνας τόσο στενὸς συγγενής, ἕνας ἀδελφός, μπόρεσε νὰ τὴν κυττάξῃ «μὲ μάτι κακό», τῆς ἔκαμνε τόση φρίκη, που και διπλά νὰ τὸν ἀγαποῦσε, πάλι θὰ τὸν ἐμισοῦσε τὸ ἴδιο.

'Στὴν ἀρχή, μὲ τὴν πρώτη ἐντύπωσι, δυσκολόβυστη, μὲ τὴν κατάπληξι, μὲ τὸν ἀνέκφραστο τρόπο που τῆς ἐγέννησε τὸ μυστικὸ του, εἶτοι ἐγωῖστικὰ ἐδείχθηκε. Συλλογιζόταν μόνο τὸν ἑαυτὸ της, και τῆς φαινόταν πὼς σὰ νὰ θέλησε νὰ τῆς στήσῃ παγίδα, σὰ νὰ γύρευε νὰ τῆς κάμῃ κακό. Ἐπειτα ὅμως, σιγά-σιγά, ἄρχισε νὰ συλλογίζεται λίγο και τὸν ἄλλον. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή που τῆς παρουσιάσθηκε λυπημένος, δυστυχισμένος, τὸ μῖσος μαλάχθηκε, ἢ φρίκη της ἔπεσε. Κι' ἄρχισε νὰ τὸν λυπάται.

'Ἐφταιγε κ' ἐκεῖνος ἂν τὴν ἀγάπησε; Ὅσον ἀπραγῆ κι' ἂν ἦταν ἡ Φωτεινὴ, ἤξερε πὼς ἡ Ἀγάπη δὲν ἔχει κυβερνήτρα τὴ θέλησι. Ἐξάδελφῃ του, ναί, ἀλλὰ τὴν ἔβλεπε και τὴν ἐγνώριζε πρώτη φορὰ. Ἦταν γι' αὐτόν, — μὴ δὲν τῆς τῶπε; — τ' ὠραιότερο κορίτσι ἀπ' ὅσα εἶδε ποτέ. Και σιγά-σιγά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, μέρα-νύχτα μαζί της σὲ συνάφεια τόσο στενῆ, ἄφισε τὴ φιλία του, τὴ στοργή του, νὰ γίνῃ Ἀγάπη. Αὐτὸ δὲν ἦταν σωστό, δὲν ἦταν τίμιον. . . Ποιὸς εἶπε ὄχι; Μήπως δὲν τὸ ἔβλεπε κ' ἐκεῖνος και δὲν ἐπολεμοῦσε νὰ καταπνίξῃ τὸ

ἀσυγχώρητο αἰσθημα; Ἐκεῖνες οἱ ἀνεξήγητες παραξενιές τῶν τελευταίων ἡμερῶν, οἱ κρυφοὶ θυμοὶ του, οἱ σκοτεινὲς μανιές του, — τώρα τὸ ἐξηγοῦσε, — τί ἄλλο ἦταν παρ' ἀγῶνας και πόλεμος μὲ τὸν ἑαυτὸ του; Ἐπιτέλους τὸ αἰσθημα τὸν ἐκυρίευσε τόσο φλογερό, που εὐρέθηκεν ἀναγκασμένος νὰ τῆς τ' ὁμολογήσῃ. Κάθε δυστυχισμένος ἄνθρωπος 'στη θέσι του δὲν θάκανε τὸ ἴδιο; . . . Θὰ ζητοῦσε μὲ πᾶσα θυσία τὴν εὐτυχία του!

Τί κακὸ λοιπὸν ἔκαμε μὲ τὴ θέλησί του ὁ Ἄγγελος, γιὰ νὰ τὸν μισήσῃ; Ὁχι, δὲν ἔκαμε, — ἔπαθε. Ἐπαθε ὅ,τι κι' ὁ ἐξάδελφος τῆς Γιούλιας που τὸν ἐλυπόταν γιὰ τὴ δυστυχία του μὲ τὴ διαφορὰ πὼς αὐτοῦ ἢ δυστυχία μπορούσε νὰ ἦταν γλυκύτερη, ἀφοῦ κ' ἡ Γιούλια, καταπὼς ἔλεγε ὁ κόσμος, ὑπόφερε μαζί του, — ἐνφ' αὐτῆ. . . ὦ, αὐτὴ που ἐφέρθηκε μὲ τὸν χειρότερο, τὸν σκληρότερο, τὸν ἀγριώτερο τρόπο. . .

Δὲν τοῦ ξαναμίλησε — δὲν τὸν ξανακύτταξε, — και τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ, — τὸν ἔδιωξε!

Τί σημαίνει πὼς δὲν μπορούσε νὰ κάμῃ διαφορετικὰ; Μήπως γιὰ τοῦτο ἦταν λιγώτερο δυστυχισμένος κι' ἀξιολύπητος ὁ Ἄγγελος;

Ἦ, ναί, δυστυχισμένος. . . Αὐτὸ πιά τὸ ἔβλεπε καθαρὰ τις τελευταῖες ἡμέρες, ὅσες ὥρες ἔμεινε μαζί της 'στη βίλλα. Μ' ὅσα ἔκαμνε, ἀπὸ εὐγένεια και μὲ ἡρωϊσμό, γιὰ τοὺς ἄλλους, νὰ τὸ κρύψῃ δὲν μπορούσε. Εἶχε ἀλλάξῃ και τὸ χρῶμα του, κ' ἡ φωνή του, και τὸ ὄψος του. Εἶχαν πέσει ὅλες οἱ χαρούμενες γραμμὲς τοῦ προσώπου του, ὡς και τὸ μουστάκι του ἦταν κατεβασμένο λυπητερά. . . Ἐπασχε, ἐβασανίζόταν. . . Και γι' αὐτὸ τὸ μαρτύριο ποιὸς ἔφταιγε τάχα;

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ τῆς τὸ εἶπε: «Ἐγὼ θὰ εἶμαι πάντα δυστυχισμένος. . . ἐὰν δὲν ἔχεις νὰ πάθῃς τίποτα. . . Αὐριο φεύγω και δὲν μὲ ξαναβλέπεις ποτέ».

Κ' ἔφυγε. . . Τὸν ἐπῆρε τ' ἀμάξι που τὸν ἔφερε κ' ἐχάθηκε 'στὸν κατήφορο. Πάει!

Μονάχη 'στο κιάσκι, πεσμένη 'στο ψάθινο καναπεδάκι, ἡ Φωτεινὴ ἔκλαιγε τὸν χαμένο της ἐξάδελφο. Κ' ἔκλαιγε ἀκόμα τὸν νέον που γιὰ τὴν εὐμορφιά της ἔφευγε μ' ἀγιάτρευτη πληγὴ 'στην καρδιά, — αἰώνια διψασμένος, κ' ἡ Βρῦση στροφεμένη γι' αὐτόν.

Τέτοια ἦταν, — συλλογιζόταν ἡ Φωτεινὴ, — ἡ θλιβερὴ του Μοῖρα.

[Ἐπεται συνέχεια] ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΙ ΞΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΑΝΑΓΚΑΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μ. Α. Τριανταφυλλίδου «Ξενηλασία ἢ Ἰσοτέλεια» δημοσιεύομεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἀναλύσωμεν τὸ ἔργον εἰς τὴν *Φιλολογικὴν Ζωήν*.

Ἡ εἴσοδος τῶν ξένων λέξεων εἰς τὰς γλώσσας ὀφείλεται πάντοτε εἰς κάποιον λόγον, φανερόν ἢ λανθάνοντα ἢ ἡ ξένη λέξις γίνεται γνωστὴ μαζί μὲ νέον ἀντικείμενον, ἢ ἡ ἐμφάνισις της συνδέεται μὲ τελειοποιήσιν γνωστοῦ ἤδη και ὠνομασμένου πράγματος, ἢ εἶναι ἀποτέλεσμα ξένης ἐπιβολῆς, ξένης κυριαρχίας, ἢ ὀφείλεται ἀπλῶς εἰς ξενομανίαν, πιθηκισμόν, κτλ. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τοῦ λόγου ὁ ὁποῖος συνήργησε εἰς τοῦτο, οἰαδήποτε και ἂν ἦτο ἢ ἀφορμὴ ἢ προκαλέσασα τὴν ἐξαράνισιν τῆς τυχόν προὑπαρχούσης ἐγχωρίου λέξεως και τὴν ἐπικράτησιν τῆς ξένης, ὅταν μίαν φορὰν ἔχει γενικευθῆ πλέον ἢ χρῆσις της, ὅταν ἡ ξένη λέξις εἰσελθοῦσα εἰς γενικὴν χρῆσιν διετέλεσεν ὀλοκλήρους ἐκατονταετηρίδας μέλος τῆς γλώσσης ἢ ὅποια τὴν ἐπολιτογράφησε, ἀποκτᾶ δικαιώματα ἀναφαίρετα.

Ἐλέγθη περὶ τῶν ξένων λέξεων ὅτι «ἐλάχιστα τούτων ἀνεπλήρωσαν ἀρχῆθεν ἢ ἀναπληροῦσι νῦν ἔτι ἀληθῆ ἔλλειψιν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ γλώσσῃ». Ἐν πρώτοις νομίζομεν ὅτι δὲν ἦσαν τόσον ὀλίγα, τόσον ἐλάχιστα αἱ ξεναὶ λέξεις ὅσαι εἰσῆλθαν εἰς τὴν γλώσσαν μας ἕνεκα πραγματικῆς ἀνάγκης αὐτῆς, και αἱ ὅποια διὰ τῆς προσλήψεως τῶν ἀνεπλήρωσαν ἀληθῆ ἔλλειψιν ἀκόμη και σήμερον παραλαμβάνομεν καθ' ἐκάστην εἰς τὸν λόγον μας νέας λέξεις μαζί μὲ νέα πράγματα. Ἀλλὰ ἔστω, και ἂν πραγματικῶς ἦτο ἄσκοπος ἢ εἴσοδος εἰς τὴν γλώσσαν μας τῆς σοῦβλας, τῆς βιδας και τοῦ τενικέ, και ἂν δὲν ἀνεπλήρωσε τίποτε τὸ *λουρέ* και τὸ *σακμάκι*, και ἂν ἦτο περιττὴ ἢ εἴσοδος και χρῆσις τοῦ *ἀμακῶνω*, τοῦ *σουφρώνω* και τοῦ *καπαρώνω*, αἱ λέξεις αὗται ἀναπληρῶνουν τώρα κάτι, ἐπειδὴ ἀπέκτησαν διὰ τῆς χρήσεως και τοῦ χρόνου δικαιώματα τριαῦτα, ὥστε κάθε περιγραφή των νὰ δημιουργήσῃ ἀληθῆ ἔλλειψιν.

Ἡ εἴσοδος και χρῆσις λέξεως ξένης εἰς μίαν γλώσσαν εἶναι, καθὼς εἶπαμεν, γλωσσικὸν φαινόμενον, εἶναι ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ἀνέκκλητον δὲ ἢ μὴ ἑνὸς τοιούτου φαινομένου δὲν ἐξαρτᾶται καθόλου ἀπὸ τὸ ἂν ὑπῆρχε ἢ ὄχι εἰς τὴν προγενεστέραν φάσιν τῆς γλώσσης λέξις

ταυτόσημος. Ἀφοῦ ἀπαξ ἢ παρειὰ ἔγινε μάγουλο και ὁ ἄλλας *λουκάνιο*, ἀφοῦ ὁ φοῦρνος ἐξετόπισε *κλιβάνους*, *κριβάνους*, *ἰπνοὺς*, *πνιγέας* και *πνιγέας*, καταντᾶ περιττὴ κάθε ἐρευνα ἢ συζήτησις περὶ τῆς ἀνάγκης ἢ «ἀληθοῦς ἔλλειψεως» που ἀνεπλήρωσεν. Ὅ,τι ἦτο διὰ τοὺς ἀρχαίους ἢ παρειὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τὸ μάγουλο, ἀφοῦ αἱ παρειὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων και τὰ μάγουλα ἡμῶν τῶν νεωτέρων εἶναι ἐπάνω κάτω τὸ ἴδιο πράγμα ἀλλὰ τὸ νὰ ζητῆ κανεὶς τὴν ἐπάνοδον τῆς παρειᾶς ἐπειδὴ τὸ μάγουλο δὲν ἀνεπλήρωσε ἀληθῆ ἔλλειψιν τῆς γλώσσης, εἶναι εἶν νὰ ἐζητοῦσε τὴν ἐπαναφορὰν ὅλων τῶν ἀρχαίων λέξεων ὅσαι ἀντικατεστάθησαν μὲ τὸν καιρὸν ἀπὸ ἄλλας ξένας ἢ ἑλληνικὰς, εἶναι σὰν νὰ ἐζητοῦσε νὰ ξαναγίνοντο *ῥίνες* οἱ μύτες μας, *ἀρχάδες* ἢ *θγγναί* οἱ ἀγοριαπιδιές μας, *μῆλα* *περσικὰ* τὰ ροδιάνικα, *μῆλα* *μηδικὰ* τὰ πορτοκάλια και *μῆλα* *ἀρμενικὰ* τὰ βερβίκοκα, ἀφοῦ ὅλοι αἱ νέαι ἑλληνικαὶ λέξεις, ἀνεξαρτήτως τῆς καταγωγῆς των, εἶχαν ἤδη τὰς ἀντιστοιχίας των εἰς τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν και ἐπομένως ἦσαν ὅλος διόλου περιτταί. Ἡ ἀξίωσις νὰ ἐκβάλωμεν ὅλας τὰς ξένας λέξεις ὅσαι δὲν ἀνεπλήρωσαν ἀληθῆ ἔλλειψιν τῆς γλώσσης, δὲν εἶναι παρὰ διαφορετικὴ διατύπωσις τοῦ συχνὰ ἀκουομένου: «τὸ ἤξεραν οἱ ἀρχαῖοι; πὼς τὸ ἔλεγον;».

Ἐπειτα, ποία εἶναι ἡ γλώσσα τῆς ὁποίας αἱ ξ. λ. δὲν ἀνεπλήρωσαν ἢ δὲν ἀναπληρῶνουν καμίαν ἀληθινὴν ἔλλειψιν; ὄχι βέβαια ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ, ἢ ὁποία οὔτε κἀν τὰς εἶχε εἶναι φανερόν ὅτι πρόκειται διὰ τὴν ἰδικὴν μας γλώσσαν, τὴν νέαν. Ἀλλὰ ἡ τοῖσιν μας γλώσσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ αἰώνων ὑπάρχουν αἱ λέξεις αὗται, αἱ νεοελληνικαὶ, αἱ ἰδικαὶ της, δι' αὐτὸν ἴσα ἴσα τὸν λόγον, ἐπειδὴ τὰς ἔχει, δὲν αἰσθάνεται καμίαν ἔλλειψιν, οὔτε ἔχουν νὰ ἀναπληρῶσιν και ξαναπληρῶσιν τίποτε αἱ λέξεις που ὑπάρχουν εἰς τὰ σπλάγχνα της. Μὲ περισσώτερον δίκαιον θὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς: ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ αἰώνων λέγουν *λουρέ*, *ταβάνι*, *τζάμι*, *τσέπη*, *τσεπάνω*, και ὄχι *ἱμάς*, *ἄροφος*, *θελοπίνακες*, *θυλάκιον*, *θύλακος*, *ἐνθυλακῶ* ἀπὸ δύο σχεδὸν χιλιάδων ἔτων λέγουν *σκάλια*, *πόρτα*, *φοῦρνος*, *σοῦβλα*, *σουβλί* και ὄχι *κλίμαξ*, *θύρα*, *κλιβάνος*, *ὀβελός*, *σιβύνη*, *ὀπήσιον* ποία ἔλλειψις ὑπάρχει και ζητοῦμεν νὰ τὴν ἀναπληρῶσωμεν μὲ αὐτὰς τὰς τελευταίας λέξεις; *ματαιό-*

τατος *δοτις αισχρών* τὰ ἐπιχώρια παπαίνει τὰ πόρω. Τὸ νὰ γυρεύη κανεὶς νὰ γίνουν τὰ ἰδικά μας μάγουλα *παρεαί*, ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο σημαίνουν τὸ ἴδιο, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο σὰν νὰ ἐξητοῦσε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους νὰ εἶπουν *μάγουλα* ἢ τοὐλάχιστον *μάγυλα* (κατὰ τὸ *τυρέκιον*) τὰς *παρεαί* των καὶ *μύτας* τὰς *δυνας* των, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ σημαίνουν τὸ ἴδιο πράγμα ἢ ἀπαίτησις θὰ ἦτο ἐξ ἴσου δικαία, διότι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ζητεῖται ὡς γνώμων τοῦ ὀρθοῦ ὄχι ἢ χοῆσις τῆς συγχρόνου γλώσσης, ἀλλὰ ἢ χοῆσις ἄλλης ἐποχῆς. Πρέπει τότε νὰ πορῆσωμεν πῶς καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲν προσέγραψαν λέξεις καθὼς *Butter*, *Spiegel* (*speculum*), *Käse*, *Drache*, ἀφοῦ οἱ πρόγονοὶ τῶν εἶχαν ἤδη τὰς καταλλήλους λέξεις διὰ νὰ εἶπουν τὰ πράγματα ποῦ ὀνομάζονται σήμερα μὲ ξένας λέξεις, πῶς δὲν ἐσκέφθησαν νὰ ἐπαναφέρουν λέξεις καθὼς *Aue*, *Wert*, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε καμία ἀνάγκη καὶ καμία ἔλλειψις ὥστε νὰ δικαιολογήθῃ ἢ ἐκβολή των ἀπὸ ξένην λέξιν, τὴν λατινικὴν *Insel* (*insula*). Ἄλλὰ μήπως ἀνεπλήρωσαν εἰς τὰ γαλλικὰ πραγματικὴν ἔλλειψιν τῆς γλώσσης ἢ χοῆσις λέξεων καθὼς *ouragan*, *assassin*; μήπως πρὸς δήλωσιν τῆς θυέλλης καὶ τῆς καταγίδος δὲν ἔχουν οἱ Γάλλοι τόσα καὶ τόσα γνήσια γαλλικὰ συνώνυμα: *orage*, *hourrasque*, *tempête*, *tourmente*; ἢ μήπως δὲν ἔχουν οἱ Γάλλοι μουστάκια καὶ ἦτον ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ δανεισθοῦν τὰ *moustaches* των ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τὰ *mostacho* των καὶ οἱ Ἰσπανοὶ πάλιν τί ἀνάγκη εἶχαν νὰ δανεισθοῦν τὸν ἑλληνικὸν *μύστακα*;

Ἐπειτα, πότε ὑπῆρχεν «ἀληθὴς ἔλλειψις» τῆς γλώσσης; φυσικῶ τῷ λόγῳ ὅταν ὑπῆρχεν ἤδη ἢ ἀρχαία ταυτόσημος λέξις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀντικειμένου τὸ ὁποῖον ἀργότερα ἐδηλώθη μὲ τὴν ξένην πιστεύει ὅμως κανεὶς ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐφοροῦσαν παντελόνια καὶ παπούτσια σὰν τὰ ἰδικά μας; Ἄλλὰ ἔστω αἱ *περισκελίδες* καὶ τὰ *ὑποδήματα* τῶν ἀρχαίων δὲν ἦσαν μὲν καθὼς τὰ τωρινά, ἀλλὰ ἐρησιμοποιοῦντο εἰς ἀνάλογον χοῆσιν, ὥστε δὲν πειράζει νὰ τὰ μεταχειρίζομεθα καὶ ἡμεῖς πλησιάζοντες ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς ἐκείνους ναι μὲν, ἑλληνικὴ εἶναι ἢ παρομία παπούτσι ἀπὸ τὸν τόπο σου *κι' ἄς εἶναι καὶ μπαλωμένο*, ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν καλύτερον νὰ φοροῦμεν τὰ παπούτσια τῶν ἀρχαίων καὶ ἄς μὴν εἶναι ὅλως διόλου τὰ ἴδια μὲ τὰ ἰδικά μας. Μήπως ὅμως εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι τίποτε ρούχα ἀνάλογα μὲ τὰ ἰδικά μας τὰ *σουρτοῦκα* καὶ τὰ *γελέκα*, τοὺς *κορσέδες* καὶ τὰ

κολάρα καὶ ἐξητήθη νὰ μετονομασθοῦν αὐτὰ *ἐπερδοῦται*, *ὑπερδοῦται* καὶ *περιλάμα* μήπως οἱ γαλλοὶ καὶ τὰ *τακόνια* δὲν ἀνεπλήρωσαν καμμίαν ἀληθῆ ἔλλειψιν ἀλλὰ ἐμεταχειρίζοντο ἤδη οἱ ἀρχαῖοι *πυλοβατίδες* καὶ *ὑποπτεῖρια*; μήπως εἶχαν *τενεκέδες* καθὼς ἡμεῖς καὶ τοὺς ἔλεγαν *λευκοσιδήρους*; ἢ μὴ τυχὸν ἐγνώριζαν οἱ ἀρχαῖοι *τυρέκια*, *τηλεβόλα* καὶ *φουσίγγια* εἰς τὰ ὁποῖα ἐμεταμορφώσαμεν τὰ *τουρέκια* μας, τὰ *κανόνια* καὶ τὰ *φουσέκια*;

Ὅταν λέγεται ὅτι «ἐλάχισται ἔ. λ. ἀνεπλήρωσαν ἀληθῆ ἔλλειψιν» ἐξυπακούεται βέβαια ὅτι αἱ μὲν ἄλλαι, αἱ πολλαί, πρέπει νὰ ἐκβληθοῦν, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι αὐτὸ λόγος νὰ ἐκβληθοῦν καὶ αἱ ἐπίλοιποι, αἱ ἐλάχισται αἱ ὁποῖαι ἀνεπλήρωσαν πραγματικὴν ἔλλειψιν. Ἄλλὰ μήπως εἰς τὴν πεισματώδη καὶ ἀλόγιστον προγραφήν ποῦ διενεργήθη, ἐσκέφθητε ποτὲ κανεὶς νὰ κρατήσῃ μίαν ξένην λέξιν ἐπειδὴ ἀνεπλήρωνεν ἔλλειψιν; μήπως ὁ Κοραῆς δὲν ἤθελε νὰ ἐκβάλωμεν *δλας* τὰς ξένας λέξεις; μήπως σήμερα ἀκόμη οἱ περισσότεροι δὲν ἐλπίζουν τὸ ἴδιο, καὶ δὲν ἔχουν τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θάργησιν νὰ ἐπιτελεσθῇ τὸ κατόρθωμα αὐτό, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰπαλλάξῃ τὴν γλώσσαν τῶσου περιττοῦ βάρους, τῆς φθορᾶς καὶ τῆς χυδαιότητος; μήπως ἐξήτασε ποτὲ κανεὶς ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ὅσοι γυρεύουν νὰ ἐπαναφέρουν εἰς χοῆσιν λέξεις ἀρχαίας καὶ νεκράς, ἂν πραγματικῶς μᾶς χρειάζονται ἢ ὄχι, ἂν ἔχη κανένα σκοπὸν ἢ εἰσαγωγή των ἢ ὄχι, ἂν ἢ γλώσσα πλουτίζεται ἢ ὄχι, ἂν τέλος ἔξω ἀπὸ τὴν περιφημον *καθαρότητα* τῆς γλώσσης μὲν κανεὶς ἄλλος κερδισμένος ἢ ὄχι; Ὁ κύριος σκοπὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει πάντοτε τὸ ἔργον τῆς προγραφῆς εἶναι νὰ «καθαρισθῇ» ἢ γλώσσα, νὰ «ἐβγουν οἱ χυδαῖες λέξεις», αἱ ὁποῖαι «διαφθεύουν» τὴν γλώσσαν, τὸ *κουτάλι* σκοπὸς εἶναι νὰ ξαναγίνῃ ζωντανὴ ἢ «ἀρχαία», ἢ «εὐγενής», ἢ μὴ «βάρβαρος», ἢ «ἑλληνικὴ», ἢ «ὠραία» τὸ *μύστρον*! * Ἄν μὲν εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι λέξιν ἰδικὴν των διὰ τὴν ἰδίαν ἢ καὶ ἀνάλογον ἀπλῶς ἔννοιαν τῆς σημασιμένης ἀπὸ τὴν ξένην (ἢ καὶ μὴ ξένην) τῆς γλώσσης μας, παραλαμβάνεται αὐτὴ εἰς μίαν ἀρχαίαν καθόλου λέξιν θὰ καταφύγωμεν, χωρὶς νὰ λεπιολογήσωμεν διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νοήματος, καὶ ἐκεῖ ὅπου

* Βεβαίως εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν θεωρεῖται ἀσπίς, ἀπὸ τοὺς περισσότερους τοὐλάχιστον, ἢ προπάθεια ν' ἀντικατασταθῇ τὸ *κουτάλι* μὲ τὸ *μύστρον*; ἄλλοτε ὅμως ἐγένετο ἢ πρότασις αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Γ. Σκυλίτση.

χρειαζόμεθα μίαν λέξιν «ὠραία» διὰ νὰ φράγῃ ἢ ἐν χοῆσει «ξένη». Ἄν πάλιν τὰ λεξικά δὲν μᾶς βυθηθοῦν, ἂν οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχαν λέξιν ταυτόσημον, ἀνάλογον ἢ καὶ ὀπωσδήποτε πρόσφορον, καὶ αὐτὸ δὲν πειράζει, οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ πολυσκοτίζεται κανεὶς ἂν οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχαν τὴν ἀρχαίαν λέξιν ποῦ θέλομεν, πλάττομεν ἡμεῖς τὴν ἀρχαίαν λέξιν ποῦ μᾶς χρειάζεται. Ἄν τώρα ἢ νεόπλαστος ἢ ἢ ἀρχαία λέξις ἀποδίδῃ ἀκριβῶς τὸ νόημα τῆς ἐκβαλλομένης ἢ ὄχι, ἂν ἔχη τὰ κατάλληλα προσόντα νὰ ἐπιβληθῇ, ἂν δὲν χάνῃ ἢ φραστεικὴ δύναμις τῆς γλώσσης μὲ τὴν προγραφὴν τῆς ἐν χοῆσει λέξεως, ἂν δὲν παραβιάζεται αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς γλώσσης, ὅσα δὲ ὅλα αὐτὰ οὐ φρονίς Ἰσποκλείδης. Σκοπὸς τῆς γλώσσης θεωρεῖται ἢ καθαρότης τῆς αὐτῆ καθ' ἑαυτήν, τὸ νὰ μὴ ἔχη ξένας λέξεις, τὸ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις ἀρχαίας ἢ ἀρχαιοπρεπεῖς ὅλα τὰλλα εἶναι ψιλοδουλειᾶς ἐκείνο ποῦ μᾶς χρειάζεται εἶναι νὰ βγαίῃ ἴσια ὁ κανὸς, εἶναι τὸ «ἑλληνικόν», δηλαδὴ τὸ «ἀρχαῖον».

Μόνον ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς προσέγραψαν ξένας λέξεις ἀναπληροῦσαι πραγματικὴν ἀνάγκη τῆς γλώσσης, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπῆρχαν ἢ δὲν εὐρέθησαν αἱ ἀντίστοιχοι ἀρχαῖαι καὶ αἱ ὁποῖαι ἐκβληθεῖσαι ἀντικατεστάθησαν ὅπως ὅπως μὲ λέξεις ἀρχαίας ἀπλῶς ἢ ἀρχαιοφανεῖς. Οἱ *μποτίλιες* μᾶς ἦλθαν μαζὶ μὲ τὸ ξένον ἀντικείμενον ἂν ἐσπερόμεθα τὰς ξένας λέξεις ὅσα ἀνεπλήρωσαν ἀνάγκη ἢ ἔλλειψιν τῆς γλώσσης, ποῖος λόγος ὑπῆρχε, ποῖα αἰτία μᾶς ἐξηνάγκασε νὰ μετονομάσωμεν τὴν *μποτίλιες φιάλας*; μήπως εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι *μποτίλιες*; *φιάλας* ὀνόμαζαν οἱ παλαιοὶ ἀγγεῖα ἀνάλογα μὲ τὰ ἰδικά μας *πιάτα* διὰ τὸν ὅτι νὰ γίνουν οἱ *μποτίλιες* μας *φιάλαι*; μήπως τὰ παρὰ γῶγα τῆς *φιάλης* εἶναι ἀφρονώτερα; Ὁ *μυροῦντζος* μας ἔγεινε *ὄρειχαλκος*, καὶ ὅμως εἶναι πλέον ἢ βέβαιον ὅτι ὁ *ὄρειχαλκος*, τῶν ἀρχαίων, μολοντί ἀπαντᾷ μὲ σημασίας περισσότερας τῆς μᾶς, ποτὲ δὲν ἐσημεινε ὅτι ὁ ἰδικὸς μας *μυροῦντζος* αὐτὸς ὀνομάζετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους *χαλκός*. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἐγένετο καὶ ἢ *σαροδέλα ἀφή*, ἐνῶ ἢ *ἀφή* τῶν ἀρχαίων δὲν ἦτο ἢ ἰδικὴ μας *σαροδέλα* ἔτσι ἐξελληνίσθη ἢ *πανούκλα* ἢ λατ. *panicula* εἰς *πανόκλην*, λέξιν ἢ ὁποῖα εἰς τοὺς ἀρχαίους δὲν ἐσημεινε, οὔτε ἢμποροῦσε νὰ σημαίῃ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ *ἐξώλης* καὶ *προώλης*. Οἱ *πατάτες* ἔγειναν *γεώμηλα*, ἀλλὰ μήπως ἢξευραν οἱ ἀρχαῖοι τὴν *πατάτην* καὶ τὰς ἔλεγαν *γεώμηλα*; ἂν ὄχι οἱ *πατάτες* ἀνεπλήρω-

σαν πραγματικὴν ἔλλειψιν, διὰ τὴν νὰ γείνουν *γεώμηλα*; ἢ *βίλλα* ἔγεινε *ἐπάνλις*, δηλαδὴ *ταυφλίη* ἢ *μάντρα* τοῦ βοσκόου καὶ τοῦ ποιμνίου.

Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἐγένετο τὸ *παλάτι* ἀνάκτορον διὰ τὴν, ἔτσι, θὰ σκεφθῇ κανεὶς, ὀνόμαζαν οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἰδικά των *παλάτια* ἀλλὰ ὄχι οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληγες, δὲν εἶχαν *παλάτια*, ἀφοῦ δὲν εἶχαν καὶ βασιλεῖς, τὰ δὲ *παλάτια* τῶν ἄλλων βασιλέων τὰ ἔλεγαν: τὰ *δώματα*, τὰ *βασιλεία*, ἢ *βασιλικὴ οἰκία*, ἢ *ἀλλή* τοῦ *βασιλέως*, *βασιλικοὶ οἶκοι* τὰ *βασιλικά μέλαθρα* ἀνάκτορον εἰς τοὺς ἀρχαίους δὲν ἐσημεινε τίποτε περισσότερο ἀπὸ *ἀδύτον*, *ιερόν*, *ναὸς* κτλ. Τότε ὅμως, ποῦ ἐξεφύτρωσε τὸ ἀνάκτορον εἰς τὴν θέσιν τοῦ *παλατιοῦ*; ἀπλούστατα, τὸ *παλάτι* εἶνε ξένη λέξις τὸ ὄνομά του, *palatium*, ἐλήφθη ἀπὸ τὴν κατοικίαν τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἐπάτω εἰς τὸν Παλατινὸν λόφον εἶνε ἀλήθεια ὅτι τὸ *παλάτι* ἀπὸ αἰῶνων εἰσήλθεν εἰς κοινὴν χοῆσιν, ὅτι συνεδέθη μὲ τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν, μὲ παραδόσεις κτλ., ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν σημαίνουν τίποτε ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ καὶ διὰ τὸ *παλάτι* μία ἀρχαία εὐπρόσωπος λέξις καὶ ἢ μοῖρα αὐτὴ ἔλαχε εἰς τὸ ἀνάκτορον.

Ἡ μοῖρα αὕτη τῆς ἀθρόας ἀντικαταστάσεως μὲ λέξεις ἀρχαίας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχαν κἂν ἀποδεδειγμένως τὴν ἰδίαν σημασίαν, δὲν ἔλαχε εἰς μόναν τὰς ξένας λέξεις τῆς λαλουμένης, ἀλλὰ τὴν τύχην των συνεμερίσθησαν ἀδιακρίτως ὅλα αἱ εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαι λέξεις, γνήσιαι ἑλληνικαὶ ἢ μὴ. Ὁ βασιλικὸς τὸ γνωστὸν φυτὸν μὲ τὴν ὠραία του *μυρωδιά*, ὁ βασιλικὸς ποῦ *κι' ἂν μαραθῇ* τὴν *μυρωδιά* τὴν ἔχει ὁ βασιλικὸς ποῦ ὑμνησεν ἢ *λαϊκὴ* μοῦσα, ὁ βασιλικὸς ὁ *πλατύφυλλος* μὲ τὰ *σαράντα φύλλα*, ὁ βασιλικὸς τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ,

βασιλικὸς μυρίζει ἐδῶ, ἢ ἀγάπη μου διαβαίνει ἀφήστε με νὰ τὴν ἰδῶ γιατί ἢ ψυχὴ μου βγαίνει.

ὁ βασιλικὸς αὐτὸς ἐγένετο *ὄκιμον* ἔτσι τὸν λέγουν ὄχι μόνον οἱ φυσιοδίφαι εἰς τὰς διατριβὰς των καὶ τὸ κράτος εἰς τὴν ἐπίσημον γλώσσαν του, ἀλλὰ καὶ τὰ διδακτικὰ ἐγχειρίδια. Διὰ τὸ αὐτό; μήπως τὸ *ὄκιμον* μᾶς διεγειρεῖ τίποτε ἀνατό; μήπως μήπως συνδέονται τίποτε παραδόσεις μνήσεις, μήπως ἐπὶ τέλος ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ ἀρχαῖοι τὸν δικὸν μας βασιλικόν; Ὁχι, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἀπλούστατα, ὁ Ἡσυχίος καὶ ὁ Σουῖδας αὐτὰ λέγουν «ὄκιμον, βοτάνη εὐώδης, τὸ λεγόμενον βασιλικόν». Αὐτὸ ἤρκεσε διὰ νὰ σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ξεριζώσωμε καὶ νὰ πετάξωμε

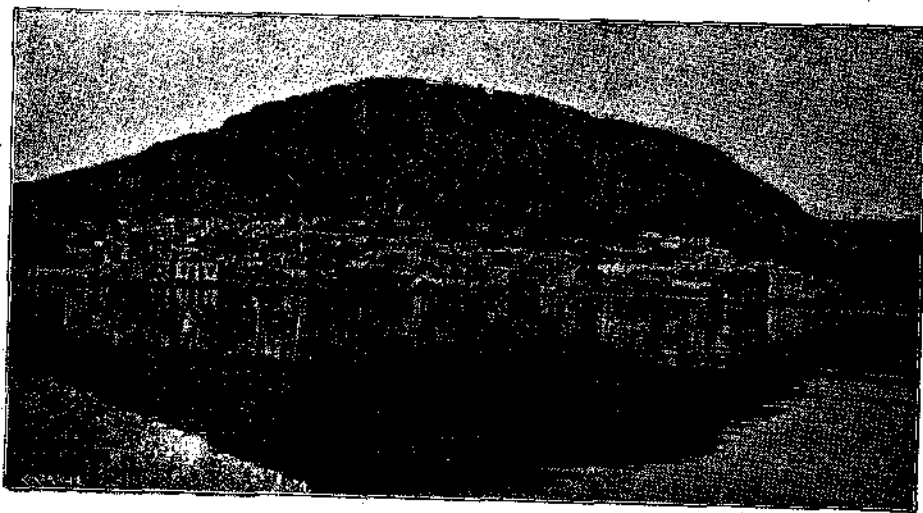
τὸν βασιλικὸν μᾶς ἀντὶ πινακίου φακῆς. Τί ἂν αἱ πληροφορίες τοῦ μᾶς δίδει ὁ Θεόφρατος, ὁ συχνότατα μνημονεύων τὸ ὄκιμον, δὲν συμβιβάζονται μετὰ τὰς ιδιότητας τοῦ ἰδικοῦ μᾶς βασιλικοῦ, ἀφοῦ τὸ ἰδικόν του—τοῦλάχιστον τὸ ἰδικόν του—ὄκιμον ἔχει ρίζας ξυλώδεις, ξυλωδιστατάς καὶ χρησιμεύει καὶ ὡς χόρτον ποῦ τρώγεται· τί ἂν ἀναζητοῦντες τί εἶναι τὸ ὄκιμον τοῦ Θεοφράτου εὐρίσκομεν ὅτι δὲν εἶναι ποσῶς ὁ ἡμέτερος βασιλικός, ἀλλ' ἄλλο τι φυτὸν δυσόριστον;· Τί πρὸς ἡμᾶς ἂν «εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ βασιλικὸς ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ πρῶτον ἐξ Ἰνδιῶν κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα»; ἤρκεσε νὰ μᾶς εἴπῃ κάποιος ὅτι τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν του (τὸν 5ον μ. Χ. αἰῶνα) βασιλικὸς ἦτο τὸ ὄκιμον τῶν ἀρχαίων, διὰ νὰ ἀρήσωμεν ἐκεῖνο ποῦ λέγεται καὶ νὰ πάρωμεν ἐκεῖνο ποῦ δὲν λέγεται, ἐκεῖνο ποῦ ἐλέγεται.

Ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἐκβολῆς τῶν ξένων λέξεων προσηνέχθησαν καὶ ὀρθογραφικοὶ λόγοι ἐλέχθη δηλ. ὅτι αἱ ξέναι λέξεις ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τὸν γραπτὸν λόγον καὶ διότι «τὸ ἔλλ. ἀλφαβῆτον δὲν ἐπαρκεῖ εἰς γραφὴν αὐτῶν»· «ἔχομεν γλῶσσαν γραφομένην δι' ἰδιαιτέρου ἀλφαβῆτου, ἀτελέστατα παριστῶντος τοὺς τῶν ἄλλων γλωσσῶν φθόγγους» «τὸ ἡμέτερον ἀλφαβῆτον συχνὰ δὲν ἐξαρκεῖ εἰς δήλωσιν τῶν ξένων φθόγγων».

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀληθεύουν αὐτὰ ὡς πρὸς λέξεις ξένας ἐξελληνισμένας καὶ λαϊκὰς, λέξεις καθὼς τὸ παπούτσι, τὸ τσουκάλι, ἡ ὀμπρέλα ἔπειτα καὶ αἱ ξέναι λέξεις, ὅσαι τῶρα μόνον εἰσέρχεται εἰς κοινὴν χρῆσιν, καὶ αὐταὶ ἀφομοιώνονται φωνητικῶς πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ὁ πολὺς κόσμος δὲν ἠξεύρει οὔτε ξένας λέξεις οὔτε ξένους φθόγγους· δι' αὐτὸ θὰ εἴπῃ τὸ record ρεκὸρ, τὸ entraîneur ἀντραίνεο, τὸ ascenseur ἀσανσέο, τὸ tirebouchon τιομπουσοῦν, τὸ transparent καὶ τὸ changeant τρα(ν)παράν καὶ σανζάν.

Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂν τὸ λεχθὲν ἠλήθευε—ἀληθεύει δὲ μόνον διὰ μερικὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι ἢ εἶναι περιορισμένης χρήσεως ἢ εὐχρηστοῦν εἰς τὰς ἀνωτέρας, τὰς γαλλομαθεῖς τάξεις, καὶ δὲν ἐξελαϊκεύθησαν ἀκόμη (πρβλ. milieu, parvenu) — ἂν ὑπάρχουν ἄλλοι λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀντικατάστασις των, ἀλλὰ ὑπαγορεύεται ἡ διατήρησις των εἰς τὴν ζωὴν, τὸν προφορικὸν λόγον, κατεῖς ὀρθογραφικὸς λόγος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὰς ἐκβάλῃ· διότι ποτὲ δὲν ἐγιναν οἱ ὀρθογραφικοὶ νόμοι ρυθμισταὶ καὶ γνώμονες γλωσσικῶν φαινομένων. Ἄν δὲ μιλεῖ κανεὶς διὰ νὰ γράφῃ οὔτε ἐπειδὴ ὑπάρχει γραφὴ ἢ γραφὴ ἐνεφανίσθη χλιετηρίδας πολλὰς μετὰ τὴν γλῶσσαν διὰ νὰ ἀποτυπώσῃ μετὰ αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι τὸν λόγον των ὅπως ἠμποροῦν καλλίτερα.

M. A. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΣΑΛΑΜΙΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΑΛΑΙΟΝ ΒΑΡΙΕΤΕ: Ἡ «Κατοχή» ἱστορικὴ σκηνογραφία εἰς πράξεις τέσσαρας μετὰ προλόγον εἰς πράξιν, ὑπὸ Γερασίμου Βόκκου

Ἡ ΣΚΗΝΗ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ 1854. Εἰς τὸ ἱστορικὸν παρεῖλον τῆς «Ἑραίας Ἑλλάδος», οἱ θαμῶνες συζητοῦν μετὰ φόβους καὶ μ' ἐλπίδας Διότι ἡ κατάστασις εἶνε κρίσιμη Ἐπιφορῶμενον τῆς περιουσίας τῆς Τουρκίας μετὰ τὴν Ρωσσίαν, τὸ ἐλεύθερον Κράτος ἐξαποστέλλει ἀνταρτικὰ σώματα εἰς τὰς ἐπαρχίας, νὰ τὰς ἐπαναστατήσουν καὶ νὰ τὰς ἐλευθερώσουν. Τὸ τολμηρὸν κίνημα εἰσνοεῖται ἀπὸ τὸν Βασιλέα. Ἄλλ' οἱ ὑπουργοὶ δὲν εἶνε ὅλοι σύμφωνοι. Δύο-τρεῖς διατάζουν, φοβισμένοι ἀπὸ τὴν ἐχθρικήν στάσιν τῶν Δυναμῶν καὶ προπάλαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἐκ τούτου οἱ φόβοι ἄλλ' ἢ ἡ Ρωσσία κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε ἐνδοικὴ καὶ ἐκ τούτου αἱ ἐλπίδες... Ἡ ἀγωνία τῶν γερόντων ἐκείνων καὶ τῶν νέων πατριωτῶν, τῶν ἐπιφορῶμενων ἀπὸ τὴν Μεγάλῃν Ἰδέαν, ἔχει κορυφωθῆ. Τί θὰ γίνῃ; τί πρέπει νὰ γίνῃ; Ἄλλ' ἔρχεται ἡ μεγάλη εἰδήσις· τὴν φέρει ὁ μοιραῖος Παλιόσκας: Ὁ Βασιλεὺς τὸ θέλει! Ὁ Βασιλεὺς τὸ εἶπε καὶ ὁ δ. τι λέγει ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνο γίνεται Ἐμπρός! εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ... Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διέρχονται ἀντάρται, ἀναχωροῦντες ὑπὸ τοὺς ἦχους τῆς μουσικῆς. Κάθε διαταγμὸς ἐκλείπει. Ὡς εἰς ἄνθρωπος, οἱ θαμῶνες τῆς «Ἑραίας Ἑλλάδος» ἐγείρονται νὰ τοὺς προπέμψωμεν μ' ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς. Κ' ἐνῶ ὁ διδάσκαλος Γεννάδιος, διατακτικὸς πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, παρασύρεται τῶρα καὶ αὐτός, καὶ ἐκκινεῖται εἰς ὄμοιους πατριωτικὸς λόγους, καλυπτομένους ἀπὸ τὰς ἰαχὰς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἡ αὐλαία πῆλται.

Αὐτὸς εἶνε ὁ πρόλογος. Σύντομος, πυκνός, τεχνικώτατος, μᾶς παρουσιάζει τὴν φυσιογνωμίαν τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως μᾶς δίδει ὅ,τι χρειάζεται διὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὸ δρᾶμα ποῦ θάρξῃ. — ἢ μᾶλλον ποῦ ἤρχισεν ἤδη, διότι καὶ ὁ πρόλογος ἀποτελεῖ μέρος ἀναπόσπαστον, σκηνογραφίαν ἀπαραίτητον. Εἶνε τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, τὸ ἔξωθεν, τὸ ὁποῖον ἐπίδρα ἐπὶ τῶν ψυχῶν, τῶν λογισμῶν καὶ τῶν πράξεων τῶν δύο ἡρώων, τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας. Αἱ δύο αὐτὰ μεγάλα φυσιογνωμίαι εἰς τὸ δρᾶμα ἀποτελοῦν ὡς ἓνα ἄνθρωπον, ὡς ἓνα ἥρωα τραγικόν. Ὁ Ὁθων γνωρίζει βέβαια καὶ διαταγμῶς ἄλλ' ἢ ἡ Ἀμαλία εἶνε ἀδίστακτος, σταθερά, θαρραλέα στηρίζει τὸν Ὁθωνα ὅταν κλονίζεται τὸν ἐμπνέοντι, καὶ μεταδίδει ὅλην τὴν τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν Μόνον ἡ φιλοπατρία εἶνε κοινὴ καὶ εἰς τοὺς δύο, ἡ λατρεία τῆς Ἑλλάδος, ἡ θρησκεία τῆς Ἰδέας, ἢ ἀνευ συμφέροντος, ἀνευ ὀπισθοβουλίας. Οὕτω τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους, τοὺς διαφορετικούς, τοὺς βλέπομεν εἰς τὸ δρᾶμα νὰ ἐνεργοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς ἓνα σκοπόν. Τόσον, ποῦ δὲν εἰξεύρομεν πλέον ποῖος εἶνε ὁ δυνατώτερος, ὁ εὐγενέστερος, ὁ ὀρητικώτερος, ἢ ἂν θέλετε καὶ ὁ τρελλότερος. Εἰς τὴν πρώτην πράξιν, ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, κινικός καὶ ἀσθδὴς ὑπὸ ἐπίπλοστον εὐγένειαν, ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ Βασιλεῖς προσκοινοῦνται τοὺς φιλοπολέμους διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν λαόν καὶ νὰ σώσουν τὴν κινδυνεύουσαν δυναστείαν των, προτείνει εἰς τὴν Ἀμαλίαν νὰ τοὺς ὑπερασπισθῇ

κατὰ τοῦ λαοῦ διὰ γαλλικῶν στρατευμάτων, ἂν ἤθελαν νὰ ὑποχωρήσουν, νὰνακαλέσουν τοὺς ἀντάρτας καὶ νὰ ἡσυχάσουν. Καὶ ἡ Βασίλισσα ἀπαντᾷ μετὰ τὴν ἰδίαν σταθερότητα καὶ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀγανάκτησιν, μετὰ τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ Ὁθων, εἰς τὴν δευτέραν πράξιν, πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, ἐρχόμενον μετὰ τὸ ἴδιον πνεῦμα καὶ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀσθδείαν, νὰ τοῦ ἐπιβάλλῃ τὴν ὑποχώρησιν μετὰ ὁριστοὺς ὑποσχέσεις περὶ βελτιώσεων τὰς ὁποίας θὰ ἠναγκάζετο δῆθεν ἡ Τουρκία νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰς ὑποδοῦλους ἐπαρχίας. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ σκηναὶ μετὰ τοὺς πρέσβεις, ἢ μία εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βασιλείας, ἢ ἄλλη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Βασιλέως, εἶνε μετὰ θαυμασίαν τέχνην ἀπεικονισμένα καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἀνθισμα τῶν δύο τούτων ὀραίων πράξεων, εἰς τὰς ὁποίας διαλαμβάνει ἡ φιλοπατρία, ἢ ἐκλεγκνεία καὶ τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τῶν Βασιλέων, ἀκάμπταν πρὸ πάσης πίεσεως.

Εἰς τὴν τρίτην πράξιν, οἱ ἔως τῶρα φαινόμενοι χωριστά, συνεννοῦνται Ὁ συνδυασμὸς τῶν ψυχῶν συντελεῖται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ καταγοητευμένου θεατοῦ, καὶ ἰδοῦ, εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ὅπου πρόκειται νὰ συζητηθῇ ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ τελεσίγραφον τῆς Τουρκίας, ἡ Βασίλισσα παρακάθηται πλησίον τοῦ Βασιλέως. Μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν, ὡς εἶπαμεν, ὑπάρχουν καὶ οἱ διατάζοντες. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο ὀργίζεται κατὰ τούτων καὶ διαμαρτύρεται περισσότερο, ὁ Ὁθων ἢ ἡ Ἀμαλία. Καὶ ἡ ὑπερτάτη ἀπόφασις λαμβάνεται ἐκεῖ σύμφωνα μετὰ τὴν θέλησιν τῶν Βασιλέων. Ἀγγεῖ τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον καὶ ἀναγγέλλεται ὅτι αἱ αὐτῶν Ἐξουχότητες οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, εἶνε ἔξω καὶ ζητοῦν νὰ ἴδουν τὸν Βασιλέα.

Καὶ ὁ Ὁθων ἀπαντᾷ:

— Εἰπέτε εἰς τοὺς κυρίους αὐτοὺς ὅτι δὲν δέχομαι!

Ὁ κύβος ἐρρίφθη! Τώρα ἔμπρός! Κάθιν τῆς ἰδέας των, ἢ ὁποῖα εἶνε ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους, οἱ μεγάλοι Βασιλεῖς δὲν διατάζουν νὰ θυσιάσουν τὴν ἡσυχίαν των, τὸν θρόνον των, τὴν ζωὴν των, τὰ πάντα. Ἐμπρός! Ἀλλὰ κατὰ ἰσχυρότερον ἀπὸ αὐτοὺς, μοιραίως ἰσχυρότερον, τραγικῶς ἰσχυρότερον, διατάσσει ὀπίσω. Τὸ μαρτύριον τῶν Βασιλέων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν νὰ παλαίμαζον κατὰ τῆς ὑποψίας, τῆς πλάνης, τῆς παρεξηγήσεως — μήπως δὲν ἐνομιζόντο ὄργανα τῆς Ρωσσίας; — τῆς ἀντιδράσεως τῶν φρονιμῶν καὶ τῶν συμφεροντολόγων, τὸ πολυήμερον τοῦτο μαρτύριον κορυφώται διὰ τῆς βίας, τὴν ὁποῖαν ἐξασκοῦν κατ' αὐτῶν οἱ ἰσχυροὶ. Ἀρχίζει ἡ τετάρτη πράξις καὶ ὁ Ὁθων κλαίει τὸ χαμένο του ὄνειρον. Ἰδοῦ ἡ Κατοχή... Τὰ ἀγγλικά καὶ γαλλικά πλοῖα ἐφάνησαν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπεβίβασαν στρατεύματα, καὶ Ἀγγλὸς ἀξωματικός, μόλις ἀποβιβασθεῖς, ἐτύπηε τοὺς διὰ σκήπτρου τὴν γῆν, εἰς σημεῖον ὅτι τὴν ὑπεδοῦλωσε... Ὁχι! οἱ Βασιλεῖς τῶρα πλέον δὲν θὰ φύγουν ἐπάνω εἰς τὰ λευκά των ἄλογα, νάνηρον τὴν φωτιᾶν ἀπὸ ἀκροῦ εἰς ἀκρον τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οἱ γηραιοὶ καπεταναῖοι τοῦ Ἀγῶνος, οἱ ὁποῖοι ἀναιρεῖντο νάκοῦσαν ἄλλην μίαν φορὰν τὸ τρυφερὸν, πρὶν νὰποθάνουν, ἐπιστρέφουν ἀπρακτοὶ πρὸ τῆς βίας καὶ εἶνε ἔτοιμοι νὰ σπᾶσουν τὰ ἀχρηστά ὄπλα των. Εἰς τὴν πόλιν βασιλεύει τρομοκρατία· τὰ καταστήματα ἐκλείσαν, ὁ λαὸς εἶνε εἰς ἀπογνώσιν. Καὶ ὁ Βασιλεὺς πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἤτταν τοῦ πόσον εἶνε μεγάλος! Ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τοῦ Θρόνου, ὅπου ὑπεχρεώθη νὰ δώσῃ

λείου και άλλα, διά να προληφθῇ οὕτω ἡ ἐπικειμένη καταστροφή των.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἐπιδαύρου ἀποκαλύπτουν ὁλοὴν σπουδαιότατα πράγματα.

Σκέψεις τοῦ Στένταλ :

Τὸ αἶσθημα εἶνε ἀνώτερον τῆς γνώσεως.

Ὁ ἔρωσ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ σπουδαιότερα μου ἀποσχόλησις ἢ μάλλον ἡ μόνη.

Γίνεται καὶ μέγας νοῦς, ὅχι ἀποσθηθίζων ἄλλα συγκρίνων τὰ πράγματα· χρειάζεται μελέτη καὶ ἐπιγνώσις τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια βλέπομεν.

Τὸ μέτρον τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτάται ἐκ τῆς ἰσχύος τῶν παθῶν του.

Τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά υἱοῦ, ἔργον τοῦ Ρεμύ Σαιν-Μαρσῶ ἐτελείωσε. Τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀνεβλήθησαν διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ Γάλλου συγγραφέως.

Τὸ δημόσιον χρέος τῆς Ἰαπωνίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς τέσσαρα δισεκατομμύρια ὀκτακόσια πενήντα εκατομμύρια φράγκα. Ἐπιρριπασίῃσθι δηλαδὴ ἐντὸς δεκαοκτῶ μηνῶν. Διὰ τὸν πόλεμον ἐδανείσθη ἡ Ἰαπωνία τρία δισεκατομμύρια καὶ τριακόσια ἑκατομμύρια. Τὸ δημόσιον χρέος τῆς ἀναλογεῖ ἑκατὸν φράγκα κατ' ἄτομον.

Ἐνας σοφὸς τοῦ Πορτορίκο διατείνεται ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ μικρόβιον τῆς ὀκνηρίας καθὼς καὶ τὸν ὄρρον πρὸς θεραπείαν αὐτῆς. Ἔως τῶρα ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν θεραπείαν του περὶ τοὺς πέντε χιλιάδες ὀκνηροὶ ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐθεραπεύθη. Οἱ ἀσθενεῖς του ἀπεναντίας πολλαπλασιάζονται κατ' ἑκάστην καὶ ὁ ὄρρος του ἤρχισε νὰ μὴ ἐπαρῆ.

Ἡ Σάρα Μπερνάρ ἐπιχειρεῖ νῆαν καλλιτεχνικὴν περιουσίαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Τὴν 21 Σεπτεμβρίου διεθνὲς καλλιτεχνικὸν συνέδριον εἰς τὴν Βενετίαν· θὰ διαρκέσῃ ἕνα μῆνα.

Ἡ ἐταιρία τῶν αὐστριακῶν ἀτμοπλοίων Ἀλοῦδ ἔκαμε δοκιμὰς εἰς τὴν διώρυγα τῆς Κορίνθου ἂν ἤμποροῦν νὰ περνοῦν τὰ πλοία τῆς διὰ τῆς διώρυγος.

Ὁ ἐν Αὐστρίᾳ κ. Λοὺ Κουντέλκα, γνωστὸς διὰ τὰς μεταφράσεις του ἑλληνικῶν ἔργων, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν κ. Γρ. Ξενοπούλου νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν τσεχικὴν τὸν «Κόκκινον Βράχον».

Ὁ Ἀνρὺ Οὐσσαὶ ὁ ὁποῖος ἔμεινε ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς συνέντευξιν μετ' Ἀθηναίων δημοσιογράφων, εἶπε ὅτι αἱ Ἀθῆναι προοδεύουν ἀμερικανικώτατα. Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς εἶχε ἔλθει εἰς τὰς Ἀθήνας πρῶτην φορὰν πρὸ τριανταδύο ἐτῶν.

Ὁ Ἀμερικανὸς δισεκατομμυριόχος Κάρνεζι προσέφερε τὰ ἀναγκαζήντα ἑκατομμύρια πρὸς ἀνοικοδόμησιν «Ἀνακτόρου τῆς Βιόρνης εἰς τὴν Χάγην». Ἡ συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ ἐπροκήρυξε διαγωνισμὸν διεθνῆ ἀρχιτεκτονικόν.

Εἰς τὸ Παρίσι τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα ἤνοιξε τὰς πύλας τοῦ τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν «Libres

Penseurs» εἰς τὸ ὁποῖον συνεζητήθησαν σπουδαιότατα κοινωνικὰ προβλήματα. Τὰ κυριώτερα τούτων ἦσαν: Σχέδιον περὶ νέας Ἑγκυκλοπαιδείας. Ἡ ἀθεοσφικὴ. Ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους. Ὁμοί καὶ συνέπειαι τοῦ χωρισμοῦ τούτου. Ἐθνικὴ καὶ διεθνὴς διοργάνωσις προπαγάνδας πρὸς ἐξάλωσιν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ σκῆψι.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΞΕΝΗΛΑΣΙΑ ἢ ἸΣΟΤΕΛΕΙΑ; Μελέτη περὶ τῶν ξένων λέξεων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ὑπὸ Μ. Α. Τριανταφυλλίδου Ἀθῆναι 1905, τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου, σ. 160, σελ. 168, δρ. 5.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ὑπὸ Εὐγενίου Μ. Ἀντωνιάδου. Βιβλιοθήκη Μαρσλῆ. Παρὰ τῷ κ. Π. Δ. Σακελλαρίῳ.

Ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΙΝΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἀθῆναι 1905 τυπογραφεῖον «Ἐστία» δρ. 1.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Oscar Weise. Κατὰ μετάφρασιν Γ. Κ. Γρατσιάτου, γυμνασιάρχου (βιβλιοθήκη Μαρσλῆ) ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ὑπὸ Γ. Ν. Τσερέπη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΧΗΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ 1903-1904 ὑπὸ Α. Κ. Χρηστομάνου καθηγητοῦ τῆς Χημείας καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Χημείου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ὑπὸ Διομήδους Κυριακοῦ, ἐπιμελεῖα Α. Ν. Διομήδους δ. ν. δικηγόρου. Τόμος δευτέρος ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΡΩΣΣΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ὑπὸ Παύλου Λέφα. Τεῦχος Βον Ν. Γόγολ, Μ. Λέρμοντωβ, Ι. Τουργένιεβ, Ν. Λεσκώβ, μετὰ βιογραφικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων. (βιβλιοθήκη Μαρσλῆ) ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

UMSONST von Julius Konst. von Hoesslin. Leipzig G. Müller-Mann sehe Verlagsbuchhandlung.

Μουσική :

AVEU morceau lyrique pour violoncelle avec accompagnement de piano par L. Camilieri Paris J. Hamelle éditeur 22 Boul. Maiesherbes, fr. 1.75.

ORAIISON mélodie pour une voix avec accompagnement de piano par L. Camilieri fr. 1.25. J. Hamelle éditeur.

CHANSON D'EXIL mélodie pour une voix avec accompagnement de piano par L. Camilieri fr. 1.25. J. Hamelle éditeur.

ΥΑΩΡ ΣΑΡΙΖΑ ΑΝΑΡΟΥ

ΚΑΙ ΡΗ, ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΟΚΤΗΤΩΝ
ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΠΙΣΤΗ, Ν. ΚΑΛΙΒΙΝΟΥ ΚΑΙ Α. ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ

Δηλοῦν, ὅτι τὸ θαυμάσιον καὶ παγκόσμιον φήμης ἱαματικὸν ὕδωρ «**Σάριζα**» Ἀνδρου ἠγγυημένον, ὡς δις τῆς ἑβδομάδος κομιζόμενον, πωλεῖται παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν Ἀδελφῶν Μπίστη, Σταδίου 33, καὶ διασταύρωσις οδοῦ Παρθεναγωγείου, Ν. Καλιβίνου, Ζωοδόχου Πηγῆς 17 καὶ Λεωνίδα Μενδρινού, Ὀφθαλμιατρείου 2. Παράστημα ἐν Πειραιεὶ ἰσοδομοτρολεῖον ΣΩΤ. ΒΟΡΡΙΑ—Κεντρικὴ Ἀγορὰ. Οἱ θέλοντες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ προμηθεύωνται ὕδωρ χονδρικῶς δύνανται ν' ἀπευθύνωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἰδιοκτήτας κ. κ. Ἀδελφούς Μπίστη καὶ Ν. Καλιβίνου. Αἱ αἰτήσεις των θὰ ἐκτελῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἐν Ἀνδρῶ πηγῆς μετὰ τῆς μεγαλειότητος ἀκριβείας καὶ ταχύτητος.

— 1831 —

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ, ΤΕΡΤΕΣΤΗΣ

(ASSICURAZIONI GENERALI)

ἐταιρικὸν κεφάλαιον καὶ ἀποθεματικὰ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1904

Κορῶνα: 247,497,914.42

ΠΥΡΑΣΦΑΛΕΙΑΙ — ΘΑΛΑΣΣΑΣΦΑΛΕΙΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ

ἐπὶ διαφόρων συνδυασμῶν.

Ἡ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΝΑΠΤΕΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΖΩΗΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

Διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γεν. Πρακτορείου
Α. ΒΡΥΖΑΚΗΣ

Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα
καὶ Διευθυντῆς τοῦ Εἰδικοῦ Γραφείου Κλάδου Ζωῆς
Ι. ΚΟΥΖΙΝ

Γενικὸς Ἀντιπρόσωπος καὶ Τραπεζίτης δ. Οἴκος Γ. Π. ΣΚΟΥΖΕ

Γραφεῖα: Ἀθῆναι, Ὀδὸς Σταδίου καὶ Ὀφθαλμιατρείου ἀριθμὸς 10.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΠΑΤΗΣΙΟΙΣ

MAISON DE SANTÉ

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ Ἱατροῦ Νευρολόγου καὶ Φρενολόγου.

Ἰδρύεται εἰς μαγνητικὴν θέσιν τῶν ὁλοδρόμων Πατησίων, τοῦ ὠραιωτάτου τούτου καὶ ὑγιεινοτάτου προαστείου τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τέταρτον μόλις ἀπέχοντος αὐτῶν καὶ συγκοινωνούντος δι' ὄλων τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ ἀλείρων μυροβόλων κήπων καὶ ἴδιον κέκτηται κήπον, ὡς καὶ ἀφθονον καὶ διαυγέστατον ὕδωρ.

Ἐν τῇ Κλινικῇ ταύτῃ νοσηλεύονται ὀξεῖα καὶ χρόνια νοσήματα Νευρικὰ καὶ Ἐγκεφαλικά. Μολυσματικὰ δὲ καὶ ἐπικίνδυνα ἐγκεφαλικά δὲν εἰσὶ δεκτά.

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἐφαρμόζονται ὅλαι αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι μετὰ τῶν ὁποίων ἢ Ψυχοθεραπεία, ἢ Ἠλεκτροθεραπεία, ἢ Ὑδροθεραπεία, ἢ Ἀνατομιοθεραπεία (Massage), ἢ Μουσικοθεραπεία, ἢ Ἰατρικὴ Γυμνασικὴ, ἢ διὰ κατακλίσεως (alitement) καὶ ἀπομονώσεως (isolement) θεραπεία, ἢ δι' Ὑπνωτισμοῦ καὶ ὑποβολῆς ἐν ἐγγύρῳσι (suggestion à l'état de vieilles), αἱ ἐνέσεις ὀξέων (ὀροθεραπεία) καὶ λοιπῶν φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πᾶσαι αὐταὶ αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι ἐφαρμόζονται ἀναλόγως τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἐνδείξεων. Νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία πλήρης· οἱ νοσοκόμοι ἐκ τῶν εἰδικῶν μόρφωσιν λαβόντων καὶ πεπειραμένοι περὶ τὴν νοσηλείαν τοιούτων ἀρρώστων.

Κλίνει ἀπὸ δέκα δραχμῶν καὶ ἄνω δι' ἡμέρας, ἀναλόγως τοῦ δωματίου, τοῦ προθέσπιου ὕπερ ἀπασχολεῖται, τῆς θεραπείας, τῆς τροφῆς καὶ τῶν ἰατρικῶν ἐπισκέψεων.

Ἡ Κλινικὴ συνδέεται διὰ τηλεφώνου μετὰ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ. Ἀρ. τηλεφ. 314.

Οἱ βουλούμενοι νὰ εἰσελθῶμεν ἢ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς ἀρρώστους των δέον ν' ἀπευθύνθωσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἱατροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ του 16 — Ὀδὸς Ζήνωνος — 16, ἔνθα δέχεται τοὺς πάσχοντας ἐκ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ἢ ΦΡΕΝΙΚΩΝ

καθ' ἑκάστην 8-10 π. μ. καὶ 4-6 μ. μ. πλὴν τῆς Κυριακῆς. — Ἀριθ. τηλεφώνου 200

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1908

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

	31 Ιουλίου 1908	30 Ιουνίου 1908
Ταμείον εις μεταλλικόν	Δρ. 2,965,973.44	1,912,840.15
Τραπεζικά γραμμάτια Ιονικής Τραπεζής	115,505.—	174,145.—
Κερατικά " διδραχμα και μονόδραχμα	1,126,692.—	1,034,490.—
Εξωτερικοί λ/μοί Αντίτιμον μεταλλικού εις το εξωτερικόν	27,346,985.47	26,733,349.04
Προϊόν εκδοθ. Έθν. Δανείου εις χρυσόν Έλλη. Σιδηροδρ. 4 1/2 % 1902	17,804,425.53	19,639,249.53
Δάνειον προς την Έλλη. Κυβέρνησιν επ' αναγκ. κυκλοφορίας τραπεζικών γραμματίων	68,278,575.42	68,278,575.42
" " " " " διδραχμων και μονοδραχμων	10,875,000.—	10,875,000.—
Όμολογια Έθνικών Δανείων	Δρ. 23,768,607.75	52,860,107.75
" " " " " τραπεζ. γραμμάτια	28,933,625.—	52,860,107.75
Έντοκα γραμμάτια Έλληνικού Δημοσίου εις τραπεζικά γραμμάτια	3,267,500.—	4,292,500.—
Προξοφές	19,325,465.32	19,515,750.13
Καθυστερήσεις προξοφλήσεων	2,828,863.91	2,760,158.46
Δάνεια και άνοικτοι λ/μοί επ' ενεχύρω χρηματ. γραμμ.	11,023,800.53	12,209,534.47
Δάνεια επ' ενεχύρω εμπορευμάτων	329,854.90	355,324.53
Δάνειον προς την Σταφιδικήν Τράπεζαν επ' έγγραφο του Κράτους	2,039,186.18	2,192,174.08
Δάνεια και άνοικτοι λογαριασμοί επί υποθήκη	55,730,326.10	55,678,865.71
Δάνεια εις δήμους, λιμένας, και λοιπά νομικά πρόσωπα	42,841,885.93	43,496,277.26
Χορηγήσεις εις γεωργικηματαίς	11,759,003.14	11,981,013.24
Καθυστερ. χορηγήσεων εις γεωργικηματαίς και εις γραμμ. Προνομ. Τραπ. Ηπειροθεσσαλίας	4,871,560.07	4,698,213.49
Μετοχαι εις εγγυητους Έταιρίας	4,047,533.20	3,304,770.—
Συμμετοχή εις Τράπεζαν Κρήτης	1,500,000.—	1,500,000.—
Όμολογια λαχ. δανείου Έθν. Τραπ. της Ελλάδος 2 1/2 % (εις τρ. γρ.)	1,835,200.—	1,835,200.—
Τοκομερίδια εν γένει	285,771.87	1,076,611.37
Καταστήματα Τραπεζής και κτήματα επ' αναγκαστικών εκπαισέσεων	8,372,325.46	8,211,080.72
Απατήσεις επί ασφαλείς	2,459,189.73	2,445,791.10
Έξοδα εγκαταστάσεως (έξοδα δαπάνη κατασκευής τραπεζικών γραμματίων)	1,610,485.29	1,590,027.44
Διάφοροι λογαριασμοί	2,354,126.43	3,024,451.73
Λογαριασμοί τρίτων εν τω εξωτερικώ	2,738,951.02	1,093,066.65
Δοξαρισμοί εξαγοράς συμμετοχης Κυβερνήσεως εις κέρδη εκ τραπεζικών γραμματίων	1,648,640.—	1,648,640.—
Εξαγορά προνομίου Προνομ. Τραπεζής Ηπειροθεσσαλίας	1,200,000.—	1,200,000.—
Προμήθεια τροφής λαχιοφόρου δανείου (εις τραπεζικά γραμμάτια)	450,000.—	450,000.—
Διάφορα	289,078.14	509,891.48
	Δρ. 363,994,336.80	366,577,101.75

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικόν Κεφάλαιον	Δρ. 20,000,000.—	20,000,000.—
Αποθεματικά Κεφάλαια	13,500,000.—	13,500,000.—
Τραπεζικά γραμμάτια εν κυκλοφορία		
I. διά λ/μοί της Κυβερνήσεως	Δρ. 68,278,575.42	
II. " " Τραπεζής	44,150,879.65	
Κερατικά γραμμάτια διδραχμα και μονόδραχμα	10,875,000.—	10,875,000.—
Καταθέσεις άγιου τόκου εις μεταλλικόν	5,860,012.71	5,946,580.80
Καταθέσεις άνευ τόκου	16,762,688.30	15,035,467.60
Έπιταγαι πληρωταί	741,192.74	593,923.04
Μερίσματα πληρωταί	738,255.—	2,099,313.—
Καταθέσεις Δημοσίου διά χορηγήσεις δανείων κατά τον Β.Φ.Μ. νόμον	288,749.94	283,749.94
Δ. εθνής Οικονομική Έπιτροπή Α/σμός κατά (εις γραμμ. Δρ. 140,454.35		
" " " " " τραπεζ. γραμμ. " 2,022,026.78		
Υπηρεσία Έθνικών δανείων εις χρυσόν	2,162,481.13	5,916,025.56
Υπηρεσία Έθνικών δανείων εις τραπεζικά γραμμάτια	36,941.10	206,495.90
Καταθέσεις Δημοσίου επί τόκου εις τραπεζικά γραμμάτια	1,810,990.35	2,395,465.20
Καταθέσεις Δημοσίου εις χρυσόν	525,089.63	7,586.32
Καταθέσεις Δημοσίου επί τόκου εις τραπεζικά γραμμάτια	6,510,701.48	210,701.48
Έντοκος καταθέσεις Δημοσίου εις χρυσόν διά την κατασκ. Σιδ. Πειραιώς - Διμερλή - Σύνθρον	17,804,425.53	19,639,249.53
" " " " " τραπεζ. γραμμ. " 174,600.81		69,137.31
Καταθέσεις Δημοσίου εις τραπεζικά γραμμάτια κατά τον νόμον Β.Φ.Μ.		5,682,818.20
Καταθέσεις επί τόκου	79,549,755.02	78,947,784.34
Λαχιοφόρου δανείου Τραπεζής 3 1/2 % εις χρυσόν	45,459,810.—	45,459,810.—
Υπηρεσία λαχιοφόρου δανείου Τραπεζής 2 1/2 % εις τραπεζ. γραμμάτια	20,492,000.—	20,492,000.—
" " " " " " " 2 1/2 % εις χρυσόν	1,932,286.—	2,267,330.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου	18,000.—	140,000.—
Συμμετοχή των Τραπεζών Ιονικής και Αθηνών εις δάν. Σταπ. Τραπεζής	4,582,574.04	4,457,706.44
Διάφορα	937,949.77	1,009,855.47
	805,378.78	441,965.76
	Δρ. 363,994,336.80	366,577,101.75

Εν Αθήναις, τῆ 10 Αύγουστου 1908.

Ο Διευθυντής του Λογιστηρίου
Α. Α. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE ASSURANCE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ
ΕΡΡΑ ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΤΩ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ενεργητικόν	Δις. Αγγλ.	8,688,242.14	Δραχ.	347,529,683
Ετήσιον εισόδημα		1,332,130.05		53,285,201
Πληρωθέντα ποσά		19,549,056.00		781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

Ότε ο ασφαλιζόμενος να εινε εν γένει των δρων εν' ος ασφαλιζεται.
Συμμετοχή των ασφαλιζομένων κατά 90 % εις τα κέρδη.
Άσφάλεια Ισθβιοι, μυκται, προικοδοτήσεις κτλ.

Υπονατάστημα διά την Ελλάδα εν Αθήναις οδός Κοραή 5.

Διευθυντής
Β. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
Τραπεζικής της Εταιρίας εν Ελλάδα.
Νομικός Σύμβουλος
Α. ΡΑΛΛΗΣ Βουλευτής κλπ
Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΓΑΓΓΑΝΟΥ ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Πλατεία Αγίων Θεοδώρων
Αθήναι

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & C
ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Άνώτατα βραβεία και διπλώματα τιμής εις τας διαφόρους Έκθέσεις οι μόνον δε εκ την τελευταίαν Έκθεσιν του 1900 των Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλα Βραβεία (Grand prix).

Όλα τα είδη χαρτου τυπογραφικού προτοκόλλων, γραφής κλπ.
Τιμαι εκτός συναγωνισμού.

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑ

εξευγούσα μετά θαυμασμού εκ του στόματος βλοκλήρου της μεγίστης πελατείας του Γαυδηματοποιείου Ζ. ΣΚΑΡΛΙΑΚΟΥ. Όδός Προαστείου, αρ. 10, Ότε ούδέποτε απενεμήθη δικαιότερον βραβείον από το Χρυσόν Βραβείον της τελευταίας Διεθνούς Έκθέσεως, δόθεν εις το Κατάστημα ΣΚΑΡΛΙΑΚΟΥ.

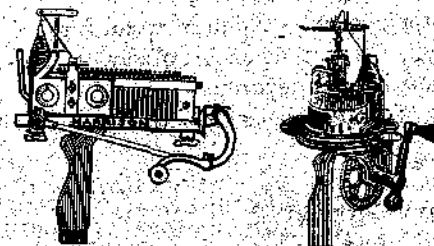
Δε ό τ ε :

τά υποδήματα του, γόδες, σκαρπινια, μπότες και ή εν γένει εργασία του φέρει

Σφραγίδα της Γαλειότητος

υπό έπαφην κομψότητος και στερεότητος.

HARRISSON PATENT KNITTING MACHINE CO. LTD
WORKS 267 UPPER BROOK STREET, MANCHESTER.
ΠΛΕΚΤΟΜΗΧΑΝΑΙ

Ένασχόλησις έπιωφελής και εύχρηστος.

Η μηχανή αυτή πλέκει κάλτσες, κάλτσες και ριγωτές, χειρόντια και ένδονατα μάλλινα, μεταξωτα ή βαμβάκερα. Ειδικώς πλέκει έσωφρονχα χωρίς γαφην και ακουφάνια όνομαζόμενα Tam-O-Shanfers. Χειροκίνητοι ή άτμοκίνητοι. Στέλλονται τιμολόγια εις τόν ζητούντα.

Άντικρόσωποι εν Αθήναις: Τράπεζα Έμποροκλήσις.

ΑΓ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Καλλιτεχν. Διακοσμητικ. Οικοδομικ.

Αδελφοί Ρόδιοι, οδός Βουλής, 8.

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, οδός Σταδίου, 67.

Κομμώδεις Κυριών

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4

Μodes

Έρμειον, όλαί οί τελευταίοι νεωτερισμοί: Φορέματα και Έπαναφόρια, Πίλοι, Σιηδόδεσμοί, Ασπρόρουχα: — Ραπτριαί και Μοδίσαι Παρισινάί Μ^{mes}: Jeanne, Hélène, Alice, Charlotte.

Μαρμαρογλυφικά

Ιωάννης Γ. Χαλδούσης οδός Πανεπιστημίου 69

Γαλακτοκομικά

Ι. Χρυσάκη, οδός Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδου, οδός Ηλείου 67.

Αποικιακά

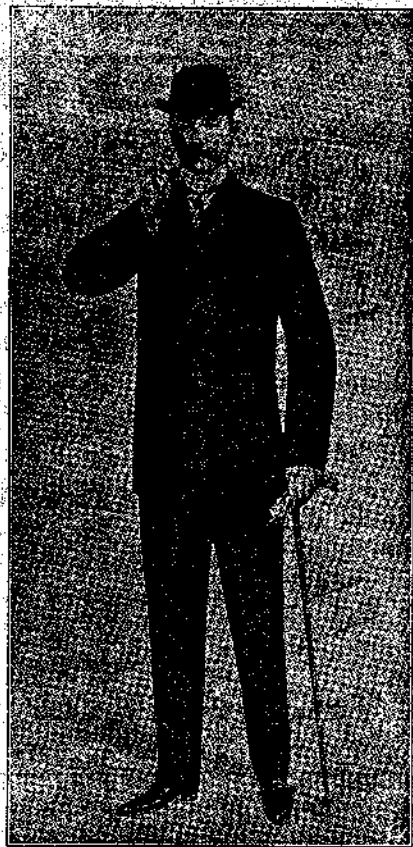
Δημ. Άγγλος, οδός Αγίου Μάρκου.

Βιβλιοδεξία

Σ. Αμπατζόπουλος, οδός Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, οδός Σταδίου και Αιόλου.

Τα κομψότερα Σακάνια από τα ελλειπτότερα Άγγλικά και Γαλλικά υφάσματα εις τό μέγα έμποροπρακτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Οδός Σταδίου 12, (Έναντι Βουλής).

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΔΡΥΘΗΣΑ ΤΩ 1886 ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΘΘΕΙΣΑ ΤΩ 1905

ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Κεφάλαιον καταβεβλημένον: **2.000.000** δραχμαί

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Έκδοσις επιταγών (chèques). — Πιστωτικά έπιστολάι. — Εισπραξεις. — Δάνεια επί ενεργών Χρεωγράφων. — Πρόεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων και τιμαλφών.

Τμήμα Ταμειευτήριον. — Ταμειυτήριον 4% — Μηνιαία καταθέσεις άνετοκιστικά. — Μηνιαία δόσεις προς αγοράν Λαχειοφόρων Έθν. Τραπ. Ελλάδος.

Τμήμα Χρηματιστηρίον. — Αγοραπωλησιαί χρεωγράφων. — Χρηματιστικά έντολάι.

Τμήμα Έμπορίον. — Προμήθειαι έμπορευμάτων. — Αντιπροσωπείαι οίκων. — Πληροφοριαί έμπορικαί. — Δέματα κατεργασμένα βυρσοδεφείον Μοσχάτου.

Γενικόν Έπρακτορείον έν Ελλάδι τής New York Life ασφαλείας επί τής ζωής.

Τόκοι καταθέσεων

- 3 1/2 % απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν
- 3 3/4 % > μετά ένα μήνα
- 4 % > μετά τρεις μήνας
- 4 1/4 % > μετά έξι μήνας
- 4 1/2 % > μετά έν έτος
- 5 % > μετά δύο έτη
- 5 1/2 % > μετά τρία έτη και πλέον

Διά καταθέσεις εις χυμσόν κατά 1/2 % ολιγώτερον

ΤΑ ΜΕΤΑΞΟΤΑ

ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΗΣ & ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τό περίφημά ταύτα μεταξοτά τής κ. Σπάρτης Καρασταμάτη, τά ύμνηθέντα εις όλας τας γλώσσας και διαδοθέντα εις όλον τον κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διά την άπαράμιλλον στερεότητά των και την έν καθαράς και φυσικής μεταξύς λεπτεπίλεπτον τέχνην των.

33 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 33

Η ΧΙΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ποίημα έπικολυρικόν υπό
Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ

έχον υπόθεσιν τας έν Χίω γενομένας σφαγάς κατά τά έτη 1821-1822. Τό ποίημα σύγκειται έξ άσμάτων οκτώ, έν φ συνάπτονται διάφορα έπεισόδια αναφερόμενα εις την έλληνικήν επανάστασιν. Εύρίσκεται παρά τή βιβλιοπώλη κ. Ί. Κολάρφ. Βιβλιοπωλείον «Έστίας». Τιμάται δρ. 3.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον έταιριών 10.000.000 — Αποθεματικόν 4.700.000

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ έν Πειραιεί, Πάτραις, Βόλω, Σύρω, Καλάμαις, Αλεξανδρεία Χαρίσις και Ηρακλείω Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, εισπραξεις γραμματιών, προκαταβολαί επί χρεωγράφων και έμπορευμάτων Τρεχ νοί λ σμοί άγγημένοι. Φύλαξις χρεωγράφων, Ένοικίαςισ χρηματοκιβωτίων εις ιδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εις χυμσόν ή τραπεζογραμμάτια:

3% εις πρώτην ζήτησιν — 3 1/2% απόδοσις μετά 6 μήνας, — 4% μετά έν έτος. — 5% μετά δύο έτη και επεκεινα.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ λειτουργούν καθ' έκαστην, προς 4%

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ υπό Α. Δ. Σακελλαρίου Τόμος 3	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ε. Δ. Τσακαλώτου	780	12
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ε. Δ. Τσακαλώτου	872	10
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Δ. Ι. Ολυμπίου	360	6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ν. Κοτταπόλου	1087	11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ν. Κοτταπόλου	1100	11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ι. Πετθανογλου	1087	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ι. Πετθανογλου	1000	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Α. Ν. Γιάνναρη	1146	10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ υπό Ρ. Ρουσοπούλου	1080	10

Εύρίσκονται έν τοίς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις και έν τή βιβλιοπωλείω

Π. Δ. Σακελλαρίου, οδός Λυκούργου 8.

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24 - 26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένα λαμαρίνα ἴσα καὶ ἀλλοκαταί.

Λαμαρίνα μαύρα.

Τεγεκέδες διάφοροι.

» γαλλικοί.

Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελώνας.

Κασσίτερος.

Χαλκός εἰς φύλλα καὶ κύκλους.

Σωλήνες διὰ κλίνας.

Σιδηροσωλήνες διὰ φωταερίον καὶ ὕδωρ.

Σωλήνες ἐκ χαλκοῦ, ὄρειχαλκου καὶ μολύβδου.

Σύματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.

» χάλκινα, ὄρειχάλκινα καὶ κασσίτερωμένα

Συρματοφρέατα γαλβανισμένοι.

Σουηδικὸς Σίδηρος.

Ἄγκυραι καὶ Ἄλυσαι.

Κλίνας διάφοροι.

Χημικὰ προϊόντα.

Χρώματα διάφορα.

Ἐλαία.

Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

HOBBS, HART & Co. L^{td}.

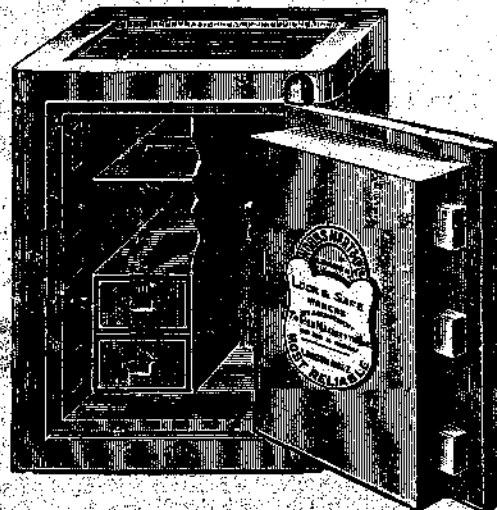
ΜΟΝΟΚΟΜΑΤΑ ■■■

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ ■■■■■

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ, ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΙΠΤΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ ΤΩΝ ΘΥΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ